GEORGE COȘBUC

Pentru Coșbuc, poezia înseamnă cântec – sugerând unul din unghiurile din care ea poate fi privită. Este vorba nu de soliloc muzical, de melodia interiorizată a simboliștilor. Nu sufletul este de esență muzicală, ci forma sa de jubilare în exterior – poezia.

Pentru a deveni muzical, sufletului i se propune să *cânte* și nu numai pe coarda sa proprie, ci pe ale tuturor.

Marin Mincu

ISBN 973-21-0747-2

Biblioteca Pentru Toți

serie nouă
8
(1537)

GEORGE COȘBUC
poezii

B P T

GEORGE COȘBUC

poezii

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale
George Coşbuc
Poezii
Editura Minerva S.A., 2003
288 p.; 17 cm

ISBN 973-21-0747-2

Noua serie a colecţiei „Biblioteca pentru toţi"
apare datorită cooperării dintre
Ministerul Culturii şi Cultelor,
Uniunea Scriitorilor din România,
MEGApress holdings S.A.

MINERVA S.A.
Redacţia şi sediul social
B-dul Metalurgiei nr. 32-44, cod. 75579, sector 4, Bucureşti,
O.P. 82 – C.P. 38
tel.: (021) 461.08.10; 461.08.14; 461.08.15; fax: 461.08.09; 461.08.19
desfacere: 461.08.08; 461.08.12; 461.08.13; 461.08.16

Tipărit la *MEGApress holdings S.A.*

GEORGE COŞBUC

Poezii

Ediţie îngrijită, studiu introductiv,
modele de analiză şi tabel cronologic de
VALENTIN TAŞCU

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI • 2003
EDITURA MINERVA • BUCUREŞTI

Colecţie îngrijită de EUGEN URICARU
Coperta colecţiei: DANIEL NICOLESCU
Ilustraţia copertei: NICOLAE GRIGORESCU
Ţărancă franceză în vie

Redactor: ANA D. MUNTEANU
Tehnoredactare computerizată: LIVIU DOBREANU
Corectură: CARMEN STOICA

STUDIU INTRODUCTIV

ÎMPREJURĂRI. Nici timpul, nici îndoielile, nici uitarea, nici chiar reaua voinţă nu l-au scos pe George Coşbuc din cercul imensei popularităţi, cu care poetul se înconjurase, de altfel, din timpul vieţii sale. Aproape imediat după apariţia primului său volum (1893), George Coşbuc a devenit „clasic", fiind alăturat lui Eminescu şi depăşind toate ambiţiile nenorocosului Macedonski. O zodie excelentă l-a urmărit aşadar, încât la începutul veacului al XX-lea, deşi abia trecuse de treizeci de ani, se instalase definitiv în conştiinţa publicului şi chiar şi a criticii. Aura şansei i-a surâs poetului fără încetare, şi ea n-a fost umbrită decât de nefericiri ale existenţei personale. Mai recent, în ultimul deceniu, în condiţiile în care curajul de opinie a prins ceva... curaj, exagerându-se chiar, până la a fi contestate valori certe, precum Rebreanu, Sadoveanu, Călinescu, Nichita Stănescu, Marin Preda, ba, chiar şi Eminescu (!?), George Coşbuc a fost supus uneori unei nemeritate anulări (vai, stupidul extremism românesc!) de însemnătate. Pe la simpozioanele organizate cu prilejul festivalurilor „George Coşbuc" la Bistriţa-Năsăud, am auzit voci, mai cu seamă tinere (elevi, culmea, chiar din „patria" poetului) care spuneau că pe ei nu-i mai interesează absolut deloc poezia „clasicului". Poate fi aceasta tocmai o reacţie împotriva „clasicizării" forţate, a „sanctificării" nesăbuite, ce, e clar, dăunează finalmente imaginii oricui, inclusiv lui Eminescu. Statisticile decid: clasicii nu mai sunt citiţi, pentru că nu se mai supun comparaţiei. Dacă ai spus: „Eminescu este cel mai mare poet român", nici nu mai e nevoie să dovedeşti aceasta prin lectură sau studiu; formula nu mai poate fi contrazisă...

Destinul literar al lui George Coşbuc e fost determinat de câteva „împrejurări" vorbite, de o conjunctură, mai mult decât un complex de şanse, care au contribuit mai urgenţ decât însăşi opera poetului la conturarea unei personalităţi pe care timpul respectiv o

Colecţie îngrijită de EUGEN URICARU
Coperta colecţiei: DANIEL NICOLESCU
Ilustraţia copertei: NICOLAE GRIGORESCU
Ţărancă franceză în vie

Redactor: ANA D. MUNTEANU
Tehnoredactare computerizată: LIVIU DOBREANU
Corectură: CARMEN STOICA

STUDIU INTRODUCTIV

ÎMPREJURĂRI. Nici timpul, nici îndoielile, nici uitarea, nici chiar reaua voinţă nu l-au scos pe George Coşbuc din cercul imensei popularităţi, cu care poetul se înconjurase, de altfel, din timpul vieţii sale. Aproape imediat după apariţia primului său volum (1893), George Coşbuc a devenit „clasic", fiind alăturat lui Eminescu şi depăşind toate ambiţiile nenorocosului Macedonski. O zodie excelentă l-a urmărit aşadar, încât la începutul veacului al XX-lea, deşi abia trecuse de treizeci de ani, se instalase definitiv în conştiinţa publicului şi chiar şi a criticii. Aura şansei i-a surâs poetului fără încetare, şi ea n-a fost umbrită decât de nefericiri ale existenţei personale. Mai recent, în ultimul deceniu, în condiţiile în care curajul de opinie a prins ceva... curaj, exagerându-se chiar, până la a fi contestate valori certe, precum Rebreanu, Sadoveanu, Călinescu, Nichita Stănescu, Marin Preda, ba, chiar şi Eminescu (!?), George Coşbuc a fost supus uneori unei nemeritate anulări (vai, stupidul extremism românesc!) de însemnătate. Pe la simpozioanele organizate cu prilejul festivalurilor „George Coşbuc" la Bistriţa-Năsăud, am auzit voci, mai cu seamă tinere (elevi, culmea, chiar din „patria" poetului) care spuneau că pe ei nu-i mai interesează absolut deloc poezia „clasicului". Poate fi aceasta tocmai o reacţie împotriva „clasicizării" forţate, a „sanctificării" nesăbuite, ce, e clar, dăunează finalmente imaginii oricui, inclusiv lui Eminescu. Statisticile decid: clasicii nu mai sunt citiţi, pentru că nu se mai supun comparaţiei. Dacă ai spus: „Eminescu este cel mai mare poet român", nici nu mai e nevoie să dovedeşti aceasta prin lectură sau studiu; formula nu mai poate fi contrazisă...

Destinul literar al lui George Coşbuc e fost determinat de câteva „împrejurări" vorbite, de o conjunctură, mai mult decât un complex de şanse, care au contribuit mai urgent decât însăşi opera poetului la conturarea unei personalităţi pe care timpul respectiv o

pretindea şi căreia Coşbuc îi corespundea într-un şir de fericite coincidenţe (negativul acestei situaţii îl reprezintă Macedonski, un poet aflat în permanenţă pe „contre-pied").

Cea dintâi împrejurare este decisă de momentul în care năsăudeanul îşi începea aventura bucureşteană. Coşbuc soseşte în capitală în anul în care se stingea Eminescu. Golul resimţit în urma dispariţiei marelui poet era uriaş. O seamă de imitatori grăbiţi să-i ia locul, au vlăguit până şi cea din urmă sursă a eminescianismului. Lumea, simţind deosebirile, îi refuza însă pe aceşti palizi epigoni. În această situaţie este explicabilă impresia puternică pe care produs-o poezia senină, sănătoasă, fără complexe a celui care aducea din nordul ţării spectacolul unei proaspete trăiri în şi prin poezie.

În afară de această „mentalitate" estetică, o alta, ideologică, era în curs de a se întâlni cu Coşbuc: se puneau bazele sămănătorismului şi poporanismului, cele două curente politico-culturale care au dominat primul deceniu al noului veac. În Transilvania, de unde venea poetul, pre-sămănătorismul se manifestase, chiar şi în absenţa angajării teoretice, drept formă esenţială de conservare a culturii naţionale. În orice caz, creatorii de valori culturale din Ardeal, învăţăceii societăţii năsăudene „Virtus Romana Rediviva" sau redactorii patrioţi de la „Tribuna" sibiană, între care s-a format şi Coşbuc, nu aveau cum să practice evazionismul spiritual, melancolia sumbră a postemines-cienilor de la Bucureşti. De altfel, poetul însuşi a aderat la curentul sămănătorist şi s-a numărat, după cum se ştie, printre fondatorii celebrei reviste „Sămănătorul" (1901), nu pornind de la însuşirea unei teorii din exterior, ci dintr-o convingere ce şi-o formase cu mai bine de un deceniu mai înainte, în vremea în care, în paginile „Tribunei" lui Slavici, conceptul „culturii pentru popor" era primordial.

O altă „împrejurare" ce a influenţat destinul operei lui George Coşbuc este de-a dreptul contrariantă. La scurtă vreme după apariţia volumului **Balade şi idile**, un oarecare Grigori N. Lazu, din Piatra-Neamţ, publică o broşură în care acuză cu o violenţă ieşită din comun un imaginar plagiat în poezia lui Coşbuc. Pornind de la câteva imitaţii şi adaptări din alte literaturi, procedee foarte obişnuite în epocă, publicistul în cauză a reuşit să declanşeze un proces de presă care a ţinut mai mult de un deceniu, la care au participat o serie de personalităţi ale vieţii culturale româneşti. Departe de a umbri opera coşbuciană, această campanie a avut darul de a-l întreţine fără

încetare pe poet în atenţia publică. Campania a avut, de fapt, acelaşi efect invers pe care l-a avut şi nenorocita epigramă adresată de Macedonski lui Eminescu în momentul primului său acces de nebunie. Am mai sesizat, şi cu alte prilejuri, că opinia publică românească a fost, este şi va fi mai sensibilă la nenorocirea cuiva decât la valoarea sa. Românul e gata de compasiune şi de milă creştinească, de regulă întru apărarea celui năpăstuit, chiar şi în cazul în care atacatorul ar avea un pic de dreptate. În tot acest timp, poetul mai mult nu s-a apărat decât s-a apărat, fapt care a ţesut treptat în jurul său un fel de legendă benefică. Chiar şi această strategie a rămânerii „cu garda deschisă" a fost un lucru înţelept, românului displăcându-i dezvinovăţirea şi mai ales replica violentă de orice fel, cea vindicativă, oricât de justificată ar fi ea. Aşa se face că, tânăr fiind, cum a şi murit, deşi distrus şi îmbătrânit de pierderea unicului său fiu, poetul trecea drept un tribun al poeziei române. Goga lasă mărturie despre emoţia şi veneraţia cu care Coşbuc a fost primit în Sibiu prin 1910, când poetul avea numai 44 de ani. Şi sfârşitul său a fost de legendă, subit, cu puţin timp înainte de împlinirea unor visuri.

Încă o „împrejurare" a ordonat evoluţia în timp a operei lui Coşbuc: de la început a beneficiat de o critică deosebită. C. Dobrogeanu-Gherea, critic ce se bucura la sfârşitul veacului al XIX-lea de un prestigiu aproape egal cu al lui Maiorescu şi, în plus, de o popularitate datorată activităţii sale sociale, a elaborat primul studiu temeinic dedicat poetului, intitulat **Poetul ţărănimei** (1897). Astăzi se acceptă că formula sa era o tâmpenie, dovedindu-se, fie prin filiaţii comparatiste, fie prin analize tehnice asupra versificaţiei (László Gáldi) că poezia coşbuciană are prea puţine lucruri în comun cu mentalitatea şi prozodia populară, ţărănească. Doar tematica poeziilor sale era selectată din medii săteşti, dar dintr-un sat decorativ mai mult, butaforic sau de muzeu. Dar această formulă a făcut epocă, profitându-se şi de această dată de împrejurările populiste care s-au succedat, la noi, până spre sfârşitul secolului al XX-lea. Criticul de la „Contemporanul" mai scrisese studii despre Eminescu şi Caragiale. Adăugându-l pe Coşbuc, a consfinţit o ordine clasică nedezminţită nici în ziua de azi. Numai că aceasta nu mai funcţionează efectiv, lumea vorbind mai des despre Blaga decât despre Coşbuc, în ciuda aurei de clasic ce-l împodobeşte încă pe năsăudean, în vreme ce pe poetul din Lancrăm nu. În ceea ce priveşte personalitatea poetului,

Dobrogeanu-Gherea a stabilit una din trăsăturile ei esenţiale, apartenenţa la spaţiul sensibilităţii rurale. Multă vreme s-a crezut că definirea poetului sub alt unghi de vedere ar fi hazardată. Dar tocmai strădania criticii contemporane de a dezvolta alte sensuri ale creaţiei coşbuciene a provocat o spectaculoasă revenire a ei în actualitate.

În afară de aceste şanse particulare ale istoriei operei lui Coşbuc, la celebrarea continuă a poetului concură starea afectivă generală care a însoţit dintotdeauna creaţia sa. Generaţii după generaţii au simţit şi vor mai simţi nevoia purităţii versurilor sale, vor regăsi în ele sentimentele elementare ale deplinătăţii domestice şi vor resimţi fiorul universului adus în pragul casei. Chiar dacă substanţa unor sentimente, precum ar fi cel patriotic, s-a modificat serios între timp, unele vorbe pline de vână tricoloră şi vitejească ale personajelor poeziei lui Coşbuc mai au darul de a emoţiona. La fel, până când descendenţa rurală a majorităţii românilor nu va diminua, mulţi citadini recenţi vor mai gusta şarmul idilic al peisajului sătesc, cu tot fardul vizibil folosit de poet.

*

POEZIA FIINŢEI. Hordou, satul în care s-a născut la 20 septembrie 1866 George Coşbuc, face parte dintr-o magnetică „zonă culturală" care a dat ţării un mare număr de scriitori şi artişti: Năsăudul; asemeni Neamţului, Bârladului sau Lugojului. E vorba de zone de mărime medie, îndeajuns de populate şi educate pentru a reuşi să susţină un anume elogiu al valorilor locale, dar nu atât de mărunte, încât să nu poată a fi luate în serios.

Poetul a „cedat" până la urmă satului numele său. A văzut lumina zilei drept al optulea fiu (din cincisprezece) al preotului Sebastian Coşbuc şi al Mariei. Copilăria şi şcoala procură viitorului poet o veritabilă călătorie prin „zonă": Salva, Telci şi, în sfârşit, Năsăud, unde în toamna anului 1876 se înscrie în clasa I a liceului românesc. Familiarizat deja cu versurile încă din anii şcolii primare, când, în satele de pe valea Sălăuţei, compune chiuituri şi strofe la horă, concurând cu succes mai vârstnici barzi locali, George Coşbuc devine în scurtă vreme unul din animatorii poetici ai societăţii „Virtus Romana Rediviva", al cărei preşedinte va deveni în 1883. În paginile revistei şcolare „Musa someşană" are loc debutul absolut al poetului, cu poezii care prefigurează o serie de preocupări ulterioare: versuri

erotice, anecdotice şi ocazionale; se cunoaşte chiar şi un basm versificat de vreo 600 de rânduri, care nu s-a păstrat însă decât parţial, în descrierea lui Nicolae Drăganu, cel care a copiat pentru posteritate aceste începuturi (revista nu s-a păstrat). În perioada năsăudeană, tânărul Coşbuc ia contact cu poezia universală, orientându-se mai cu seamă spre literatura germană (Heine, Lenau, Bürger, Rückert, printre alţii), începând de pe acum să traducă şi să adapteze versuri şi teme în limba română. Se consideră că această perioadă este decisivă pentru formarea viitorului poet, deoarece direcţiile iniţiate acum nu se vor risipi niciodată. Prea puţin îşi va modifica poetul din concepţia asupra existenţei în spaţiul sufletesc al poeziei.

La Cluj, unde va veni în 1884, ca student în litere şi filozofie, Coşbuc îşi va îmbogăţi în special cultura universală, citind şi traducând în parte din Goethe şi Heine, din poeţi greci (Anacreon), din poeţi vechi indieni şi persani.

Studiile nu şi le-a putut continua din diverse motive, în schimb, în anii petrecuţi la Cluj, până în 1887, scrie şi publică destul de mult. În 1884 trimite la Sibiu, unde apăruse de curând ziarul lui Slavici, „Tribuna", un manuscris în versuri intitulat **Filosofii şi plugarii** şi semnat C. Boşcu. Astfel se consemnează debutul publicistic real al poetului şi începutul unei colaborări asidue, care are drept rezultat chemarea lui în redacţia gazetei. În cei doi ani petrecuţi la Sibiu, într-o atmosferă de înţelegere şi căldură, Coşbuc scrie şi schiţează o mare parte din poemele sale de rezistenţă: idile, balade, basme şi snoave versificate etc. Popularitatea poetului creşte rapid, aşa încât ajunge să recunoască într-o scrisoare din 1888 către fratele său Aurel că lumea „din Ungaria şi Ardeal" îl consideră „cel mai tânăr, dar cel mai bun poet din Ardeal".

Primul mare succes al lui Coşbuc este marcat de apariţia în nr. 108, din mai 1889, a poemului **Nunta Zamfirei**. Ecoul lui trece munţii. Drept urmare, îndemnat şi de Slavici, poetul pleacă la Bucureşti, la sfârşitul anului 1889. La început duce o existenţă obscură, trecând prin diverse slujbe mărunte, practicând boema, ceea ce-l descumpăneşte pe moment, gândindu-se să se întoarcă acasă. Dar în 1893 o dată cu tipărirea primului său volum, **Balade şi idile**, se desăvârşeşte drumul său ascendent în literele româneşti. În 1896 îi apare volumul **Fire de tort**, urmat în 1902 de **Ziarul unui pierde vară** şi în 1904 de **Cântece de vitejie**, cu acesta se încheie practic activitatea sa poetică. În afară de

această producţie literară în versuri, George Coşbuc mai publică unele proze ocazionale inspirate din războiul pentru independenţă, câteva broşuri de popularizare e obiceiurilor populare şi un mare număr de traduceri, dintre care se remarcă **Eneida** de Virgiliu (1896), **Antologie sanscrită** (1897) şi **Divina Comedie** a lui Dante, aceasta din urmă apărută postum între 1924-1932.

În câmpul vieţii publice, George Coşbuc participă la înfiinţarea revistei „Vatra", în 1894, alături de Slavici şi Caragiale şi a revistei „Sămănătorul", în 1901, împreună cu Vlahuţă. Poetul mai realizează câteva călătorii în străinătate, în Italia mai ales, cu scopul de a deprinde cât mai bine limba **Divinei comedii**.

În viaţa intimă e poetului, lipsită în general de aspecte spectaculoase, are loc însă, brutal, prăbuşirea: în vara anului 1915 unicul său fiu, Alexândru, moare într-un stupid accident de automobil, pe drumul Tismanei, acolo unde poetul a stat şi a creat o vreme. Asemeni lui Haşdeu, în urma pierderii Iuliei, Coşbuc cade într-o apatie totală, din care nu-l scoate nici alegerea sa ca membru activ al Academiei române, în 1916, nici războiul. Până în 1918 apar opt ediţii din **Balade şi idile** şi şapte ediţii din **Fire de tort**. În revista „Scena" se tipăreşte **Vulturul**, ultima poezie antumă a lui George Coşbuc. Poetul încetează subit din viaţă la 9 mai 1918. Două zile mai târziu este condus pe ultimul său drum, la cimitirul Bellu, de I. Slavici. George Bogdan-Duică, Gala Galaction. Ca o confirmare a destinului norocos al operei şi numelui său, odihneşte alături de Eminescu, perpetuându-i-se astfel clasicitatea.

*

TEME ŞI PROCEDEE. Universul operei coşbuciene are dimensiuni proprii. El mai mult mimează infinitul, profitând fără excepţie de veşnicia morţii, dar în realitate este un univers casnic, apropiat. Este casa, pridvorul (tinda), curtea, uliţa, satul, pământul dimprejur (pădure, râu, mai des pârâu, deal, uneori munte), cerul de deasupra. Toate celelalte spaţii pe care le traversează poezia lui Coşbuc sunt împrumutate fie din lecturi (Orient, lumea gotică, lumea maură etc.), fie din pământurile basmului naţional. Ar fi o eroare să se creadă că aceste spaţii ar fi imaginare. Ele intră în voinţa poetului de a-şi calcula lungimea versului în măsuri palpabile, concrete şi nu

spulberate în nehotărârea cosmică. Chiar şi lumea nefiinţei, pe care o invocă des Coşbuc, este familiară: morminte dragi, cimitire din margine de sat. Moartea nu conţine ceva lugubru, ci doar o durere ascuţită, ades liniştită de înţelepciune. Infernul este mai degrabă pe pământ, decât pe celălalt tărâm.

Rareori iese Coşbuc din perimetrul obişnuinţelor sale. Obiectele universului său se pot număra, nu deţin nici o notă echivocă. De aici impresia de obiectivare absolută care s-a acreditat în ceea ce priveşte lumea poeziei coşbuciene. Dobrogeanu-Gherea a explicat această stare prin influenţa „mediului ţărănesc", care produce o „obiectivizare psihică" (**Studii critice**, 1897). În această optică Gherea exclude din poezia lui Coşbuc orice nuanţă lirică. Că G. Ibrăileanu a aderat la această opinie nu ne miră, dar este surprinzător faptul că însuşi Eugen Lovinescu îl pune pe poet sub zodia exclusivă a epicului: „Rar se va găsi un artist atât de mare, care să se menţină până la sfârşit în cea mai strictă obiectivitate" – decide criticul într-un articol din „Sburătorul" (1919) – şi reafirmă „lipsa aproape totală de lirism" în a sa **Istorie a Literaturii române contemporane** (1928). Cu toate că a rezistat mai bine de o jumătate de secol, această părere ar fi putut oricând să pară suspectă apropo de excepţionala înclinaţie afectivă pe care mare parte din poeziile lui Coşbuc au întreţinut-o dintotdeauna. O fisură în această opinie generală a intervenit în momentul în care în **Istoria literaturii române de la origini până în prezent** (1941), George Călinescu afirmă că George Coşbuc „avea de fapt simţul sublimului cosmic, dar fiind lipsit de putinţa reprezentării lui de sus, se mulţumeşte a-l sugera în orariul terestru." Sentimentul cosmicităţii presupune lirism. Criticii au trebuit mai apoi să ţină seama de această fină sugestie.

Între adepţii obiectivării epice şi transparenţa lirismului, D. Micu relansează un termen de compromis: „Coşbuc este şi un poet liric" – susţine el într-un studiu publicat în ediţia de **Versuri** din 1961 –, dar „lirismul său e unul obiectiv, transferat asupra obiectului zugrăvit". Termenul de „lirism obiectiv" e preluat de la Sextil Puşcariu şi de la G. Călinescu şi subliniat şi de către Gavril Scridon în temeinicul său studiu din ediţie critică pe care a iniţiat-o (**Opere alese**, vol. I. 1966). Oricum prejudecata „ţărănismului" şi a exclusivităţii epice, care l-a urmărit pe Coşbuc până recent, a început să se clatine. Cel dintâi care a atacat-o fără rezerve a fost Vladimir Străinu care, încă din 1943, în

studiul pe care îl dedică poetului în volumul **Clasicii noştri** afirma categoric: „Impresia de rusticitate şi de idilism a fost numai pragul poeziei lui Coşbuc, după care nu poate fi judecat exclusiv, cum s-a încercat. Privită încă o dată, din eposul pe care îl conţine, ca panoramă – acum, opera lui primeşte alte lumini: este o întreagă viziune poetică, populară ca duh, însă asimilându-şi nesimţit modul idilic de percepţie al orăşeanului faţă de realităţile ţărăneşti ca şi măiestria unui poet savant în ritmuri, fuziune de elemente rurale şi urbane, adică sinteză de spirit românesc." Cu această afirmaţie poetul începe să fie urmărit şi ca un liric citadin. Mircea Tomuş vorbeşte în 1966 (prefaţă le ediţia **Fire de tort** tipărită în colecţia B.P.T.) doar despre „forţa specifică a lirismului coşbucian", de „un lirism răsfrânt în exterior". Mircea Zaciu în schimb nu mai are nici o îndoială: „Coşbuc, asemenea lui Virgiliu, a fost un citadin" (**Colaje**, 1972). Afirmaţia este demonstrată mai larg de Petru Poantă în eseul său **Poezia lui George Coşbuc** (1976).

Între obiectivare şi lirism, între ruralism şi citadinism, poezia lui Coşbuc nu intră însă în contradicţie cu ea însăşi, ci, dimpotrivă, se completează şi se susţine, creându-şi astfel un statut profund original.

Discuţii de principiu asupra operei lui Coşbuc s-au mai purtat pe seama clasicităţii ei (G. Călinescu, D. Micu, Mircea Tomuş) ori în legătură cu raportul dintre contemplaţie şi energie în faţa naturii (Octav Şuluţiu). Temele generale, chiar dacă se află aparent în contradicţie, nu fac decât să suscite în concluzii o valoare pe care, la o privire superficială, multă lume ar fi tentată să o conteste operei lui Coşbuc. Foarte interesant este însuşi faptul că asemenea generalităţi se dispun apropo de Coşbuc într-o confruntare specifică, nemaiîntâlnită la nici un alt poet român.

Temele particulare ale poeziei lui Coşbuc pot fi încă şi mai pe larg şi mai divers dezbătute.

În ipostaza de ***poet al naturii*** George Coşbuc este la fel de inepuizabil. Cea mai mare parte a liricii lui este de tip peisagist. Cadrul natural cuprinde la Coşbuc aproape totul: bucurie, dragoste, îndoială, durere, moarte, mitologie şi istorie. Cu toată această varietate nelimitată el a fost privit iniţial în critică unilateral. Din nou Gherea părea a fi rezolvat totul în această privinţă. Provenienţa, dar şi adresa rurală a naturii cântate de poet a fost încă o prejudecată restrictivă (dar nu şi o eroare) care a funcţionat până

nu demult. Acordând o valoare plastică acestei naturi, D. Micu a scos-o parţial din spaţiul necondiţionat ţărănesc şi a introdus-o şi într-un circuit al convenţiei estetice. Intră în discuţie în acelaşi timp şi presupunerea localizării naturii în geografia tipic năsăudeană.

Mircea Tomuş dezvoltă în consecinţă teza universului convenţional la Coşbuc şi conchide: „Poeziile respective (idilele, n.n.) nu pot fi considerate, decât cu preţul unui abuz de interpretare, de inspiraţie strict ardeleană sau mai precis năsăudeană. E drept, că nu plutesc în nedeterminat şi că numeroase indicii ne trimit spre o localizare geografică destul de precisă, dar tot atât de adevărat şi evident e procesul ridicării lor într-un spaţiu suprageografic" (op. cit.). Petru Poantă vorbeşte chiar despre „un rafinat simţ al civilizaţiei peisajului". Constată că peisajul lui Coşbuc „pare natural, dar în esenţă este elaborat". Şi astfel natura devine din ţărănească şi locală, la Gherea, un fel de „salon natural", „peisajul ideal" pe care-l caută fiecare poet, cu atât mai mult „estetul" Coşbuc. Contrastul între limite este real, dar (surprinzător) plauzibil în ambele limite ale sale. Cert este că poetul a împlinit ambele formalităţi în legătură cu rostul cadrului natural în poezia sa: pentru sine a refăcut memoria spaţiului originar, cu toată melancolia sa voalată, iar pentru ceilalţi, a creat un spaţiu de recunoaştere generală, capabil a satisface orice tip de sensibilitate în faţa peisajului.

Parcurgând fără întreruperi şirul pastelurilor pe care Coşbuc le-a răspândit în cărţile sale sau le-a părăsit nejustificat în paginile revistelor (**Noapte de vară**, cu care se deschide volumul **Balade şi idile**, **Vestitorii primăverii**, **Vara**, **În miezul verii**, **Ştrengarul văilor**, **O noapte pe Caraiman**, **Concertul primăverii**, **Furtuna primăverii**, **Faptul zilei**, **Murind**, **Chindia**, **Nunta în codru**, **Pastel**, **După furtună** ş.a.) se poate observa cum mai toate elementele peisajelor tind de la particular către general. Ceea ce ar vrea de fiecare dată să localizeze, să răstrângă este izolat de caracteristici naturale generale, e drept specifice spaţiului naţional. Nu poate fi negată în această situaţie „obiectivarea". Oriunde şi oricând sunt zări „de farmec pline", zboară mierle, „vin încet şi scârţâind" care de la muncă.

Dar mai puţin s-a observat că nu se specifică în pastelul **Noapte de vară**, la care ne-am referit, de unde anume vin flăcăii şi nevestele. De la câmp? De la deal? Ar fi obligatoriu ca acest spaţiu neprecizat

să fie luat din Năsăud? Oare nu înclinația noastră subiectivă îl duce acolo și îl frustrează de lirismul cu care a fost înzestrat în contemplație interioară? Cert este că raportul dintre subiectivitatea creației și subiectivitatea receptorului (care provoacă impresia falsă de obiectivare) a avut consecințe nefavorabile în ceea ce privește relația dintre operă și critică, în schimb a avut și continuă să aibă efecte deosebit de favorabile în relația operă – public. Dar, în același timp, contradicția dintâi n-a făcut decât să scoată periodic în atenție opera lui Coșbuc, pe care publicul o neglijase din când în când.

Se manifestă așadar un mecanism al favoarei care îl ridică în permanență pe poet mult deasupra cotei valorice care s-ar putea stabili în chip absolut.

În privința cadrului natural al poeziei lui Coșbuc se recunoaște unanim sorgintea și dependența lui solară. Energetismul supralicitat de O. Șuluțiu de aici pornește. O definiție cvasicompletă dă acestei caracteristici Petru Poantă în eseul amintit: „Deși pare prea puțin organizat și omogen, universul său, fiind mai degrabă o geografie poetică a unei lumi decât lumea în sine ca plăsmuire artistică, are totuși o obsesie centrală și anume aceea a soarelui conceput ca ființă mitologică. Soarele e o zeitate păgână coborâtă într-un spațiu de familiaritate elementară, de intimitate. La Coșbuc îi lipsește misterul stihial și, de aceea, apare în toate succedaneele sale posibile." Apare chiar și noaptea (!!), în bine cunoscutul pastel **Noapte de vară**, luna nefiind decât solaritatea redusă la liniște și somn (iubirea însă se opune acestei substituiri). În pastelul **Vara** este în schimb prezent în toate formele pământului și ale simțirii, ca și în **În miezul verii.** Dacă adăugăm pastelul **Faptul zilei** (din **Ziarul unui pierde-vară**) se pot număra 24 de ore ocupate de soare. **Noaptea de vară** nu este altceva decât continuarea zilei în noapte, în timp ce în **Faptul zilei** se petrece asediul timpuriu al dimineții asupra nopții care nici n-a avut răgaz să se instaleze:

„Dar vântul cel fără de pace/ Începe să cânte-n brădet -/ Și tot mai lumină se face;/ S-albește strâmtoarea cărării,/ Pe rând depărtările zării/ Se-apropie-ncet." în rest, timpul solar din **Vara** cuprinde toate cutele pământului, înlăturând chiar și umbrele, cele date de munte, de pildă. Un caz special îl creează pastelul **Iarna pe uliță**. „*Nu e soare, dar e bine*", remarcă aici poetul, deci soarele este prezent prin... absență.

La Coșbuc soarele reprezintă o apariție exclusiv benefică. Nu e un astru care amenință sau pârjolește, nu seacă ape și fântâni, ci, fără excepție, instalează lumina liniștii, a siguranței mai cu seamă. Pacea este corespondentul lui imediat. În destinația scenografică dată adesea cadrului natural coșbucian, soarele poate fi un reflector care controlează toate colțurile scenei vieții, toată suflarea ei, dar nu le guvernează, ci numai domnește asupra lor. O singură dată noaptea e suverană, în **O noapte pe Caraiman**, dar nici acum fără obsesia soarelui și, oricum, cu o memorie acută a lui: *„S-a stins după muceda stâncă/ Și ultimul roșu de-apus./ Deodată, cu soarele dus,/ O noapte cumplită și-adâncă/ Se varsă de sus./ Iar alta se urcă din vale/ Cu spaima eternei tăceri -/ Ah, cum a fost ziua de ieri?/ Grozave sunt, Noapte, – ale tale/ Tăcute puteri!"*

Iarăși, subscriind la demonstrația solarității poeziei lui Coșbuc, parcurgând argumente neîndoielnice în acest sens, s-ar părea că încă un capitol a fost rezolvat, anume coordonata majoră, emblematică a acesteia. Și totuși, iată încă o taină a operei poetului, limita respectivă nu se poate impune definitiv.

Desigur, soarele pare atotstăpânitor, e prezent peste tot. Dar o altă lectură, la fel de naturală ca și cea dinainte, nu ar greși nicidecum dacă ar fixa drept centru de interes un alt fenomen: vântul. La fel de omniprezent, de tulburător și chiar ceva mai activ decât soarele. Să-l urmărim. Mai întâi de toate vântului îi închină poetul două poeme, pe când soarelui nici unul. **Ștrengarul văilor** este un prinos de afecțiune: *„Văzui prin văi al verii dulce vânt,/ Ștrengar frumos cum toți pribegii sînt -/ Țâra mantaua-n urmă-i pe pământ.// Plecând vreo creangă-n drum o săruta,/ Cânta o doină-ncet, și-ncet cânta/ Culcatul câmp de iarbă sub manta.*" Vântul nu-i impune atât respect poetului cât soarele, dar îi e parcă mai aproape și, mai mult decât orice, el îi întreține cântul (soarele, fiind tăcere). O rimă simplă *vânt/ cânt* domină prin eufonie o mare parte din versurile lui Coșbuc. Vântul mișcă totul, până și raza de soare și este mai greu de convins decât soarele să părăsească scena. În **Noapte de vară** e cel din urmă care se supune nopții: *„Dintr-un timp și vântul tace.*" Vântul mai deține încă două taine ale versului coșbucian: spiritul ludic și șăgălnicia. Într-un poem intitulat **Vântul**, descrierea sa e semnificativă în acest sens: *„De fete mari e lunca plină,/ Iar vântul răsfățat copil/ S-apropie tiptil-tiptil/ De pe sub fagi, de pe colină./ Și fetele cu drag suspină:/ – „O,*

Doamne, Doamne, adă-ni-l!" // Pe umeri blondele lui plete/ Tresar și sar încetinel./ El e frumos și tinerel,/ Dar e sfios când e cu fete./ Iar ele râd și râd șirete/ Și pe furiș privesc la el." E limpede că poetul preferă deseori să substituie autorității solare (stabile) provizoratul vântului (șăgalnic). Vântul este însă la fel de bine marca eroicului și a gloriei („*prin vulturi vântul viu vuia*" – sună celebrul vers dedicat prinților viteji), este chiar și un aliat al Erosului (**Vântoasele**). S-ar putea argumenta foarte ușor că vântul este în anumite privințe mai însemnat decât soarele, pentru că e zeul terestru. Nu e numai un agent al muzicii, cum s-a crezut îndeobște, ci un factotum, executorul lumesc al soarelui, care e doar atoatestiutor.

Iubirea în poezia lui Coșbuc iată un capitol în care parcă nu s-ar mai putea adăuga nimic. El a fost de la început pus la punct de către Gherea. Majoritatea poeziilor de dragoste (idile) au apărut în volumul **Balade și idile**. Cu acest prilej, criticul de la „Contemporanul" a fixat pentru totdeauna reperele eroticii coșbuciene: „Gama toată a iubirii, de la prima trezire de-abia simțită a dorului zglobiu, până la desperarea ibovnicei înșelate, de la glumele nevinovate ale copiilor, care nu știu încă bine ce-i dragostea, până la pasiunea adâncă – toate sunt zugrăvite de Coșbuc. Și această bogată gamă a iubirii e redată cu atâta sonoritate, claritate, relief, putere și adevăr, încât noi cu puțină simpatie și trudă a imaginației putem împlini intervalele între aceste note deosebite, țesând un mare roman de la țară" (op. cit.).

Ordinea gesturilor iubirii în poezia lui Coșbuc este bine cunoscută: **La oglindă, Pe lângă boi, Mânioasă, Nu te-ai priceput, Numai una, La pârâu, De pe deal, Politică, Scara, Spinul, Supțirica din vecini, Ispita, Baladă, Fata mamii, Cântecul XVIII, Dragoste învrăjbită, Dușmancele, Cântecul fusului, Fata morarului.**

La început iubirea nu se pune decât ca o bănuială, ca un fior nedefinit; în al doilea poem ea prinde un contur, devine emoție; în a treia și a patra stare, atât feciorul, cât și fata confundă iubirea cu o păcăleală; mai departe se realizează unicitatea obiectului iubirii; urmează un lung joc al hărțuielii și al glumei erotice; în **Ispita** și **Baladă** sentimentul ajunge să fie obsesie, neliniște; abia în **Fata mamii** se realizează gravitatea și bucuria ușor dramatică a lui; în **Cântecul XVIII** se înregistrează o anume spaimă în fața iubirii împlinite; intervine, evident, gelozia și ura între rivali; în sfârșit se manifestă drama iubirii

înșelate și chiar tragedia ei. Între aceste „faze" ale iubirii, cum le numește Dumitru Micu, se țes exterioarele: satul, ulița, câmpul, lunca, codrul. Din nou se pune problema obiectivării. Pornind de la Gherea, Dumitru Micu repetă un tic al criticii sociologizante: „Personajele în care poetul își obiectivează sensibilitatea întrupează vitalitatea poporului, trăind orice emoție, indiferent de caracterul ei, cu o intensitate de care sunt capabili numai oamenii puternici." Se invocă forța, „sănătatea interioară", vigoarea din mediul rural. Mai prudent, Gavril Scridon vorbește numai de naturalețe, considerând că idilele sunt „pretexte pentru Coșbuc de a consemna momente de hârjoană sănătoasă, spectaculoasă, sprințară, mărturisind robustețe sufletească, demnitate și puritate" (op. cit.).

Fără îndoială, de atacat în această problemă era doar prejudecata „marelui roman de la țară". Considerând că idilele au doar „subiecte țărănești", dar că în realitate realizează „o poezie teatrală", George Călinescu introduce și erosul coșbucian într-o conversație pe care o numește „spectaculos folcloric". Mai mult, unele producții le extrage cu totul din interiorul poeziei: „Sunt unele poezii cu structură de tot dramatică, adevărate mici acte reprezentabile." În schimb, în alte idile, Călinescu acuză de vulgaritate chiar rusticitatea prea pronunțată. Calea fiind deschisă și mergând pe ideea citatidismului, Petru Poantă descoperă în „codul eroticii" coșbuciene accente ale unei galanterii de salon: „Erotica sa reface sensul originar al acestuia (al idilismului, n.n.), simțindu-l ca un spațiu deschis pentru sentimentele pure, naturale, dar și ca pe unul închis pentru lumea din afară. Idilismul reprezintă, adică, o sensibilitate naturală, dar prezidată de un cod. Dacă n-a existat un cavalerism românesc și o epopee a sa care să-i instituie codul erotic, poetul a vrut să suplinească acest gol, transpunând o experiență culturală de aiurea într-un mediu autohton."

Din nou se dovedește cât de generoasă poate fi tematica operei lui Coșbuc. Între limitele la care s-a ajuns până acum, doar în aria Erosului, este o distanță mare. Toate argumentațiile rezistă și, curios, autorii lor nici n-au intrat vreodată în polemică. La rându-ne nu vom contrazice pe nimeni și nu ne va putea nimeni opri să credem că mai profund și mai realizat artistic decât alte poeme de dragoste este **Cântecul XVIII**: „*Mamă, sunt silită eu/ Să-i tot văd în vis mereu/ Ochii de jăratic?/ Dar prin somn, mi-e somnul greu,/ Visul mi-e*

sălbatic.// Ca să uit ce-am învățat,/ Tu mi-ai așternut în pat/ Troscot și sulfine –/ Dar în zori m-am deșteptat/ Tot cu focu-n mine.// Mamă, de-n zadar aștept!/ Azi așterne-mi pe sub piept/ Flori de mătrăgună; Mamă, vreau să mă deștept/ Mâne-n zori nebună."

Desigur, însuși Coşbuc a lărgit sfera de interpretare a eroticii sale, atâta vreme cât, alături de „gesturile" amintite, sentimentul iubirii este prezent și ca decor al scenelor după natură (**Noapte de vară**), și ca pretext al ritualurilor folclorice (**Nunta Zamfirei**), dar mai ales ca inițiere într-o interminabilă serie de anecdotică galantă. În această ultimă direcție poetul se desfășoară de la gluma nevinovată și aluzia străvezie, până la șarja deseori frivolă și chiar vulgară. Dar acest gest de erotică pare mai mult un fel de exercițiu ocazional pe care poetul nu l-a transformat niciodată într-o profesiune.

În erotică, poetul aduce din nou jocul și cântecul, drept forme predilecte de figurare. Un **Gazel** cântă pur și simplu și zburdă printre toate nuanțele iubirii: „*Mi-e necaz pe toată lumea/ Și mi-e ciudă că trăiesc:/ Te-aș lăsa și mi-e cu jale,/ Te-aș iubi și nu-ndrăznesc!*" Este aici o mică istorie a eroticii poetice românești, de la Ienăchiță Văcărescu și până la Macedonski. Totul filtrat printr-o inițiativă folclorică, agrestă, dar nu și printr-o robustețe faptică pe măsură. Mai degrabă o fragilitate.

Într-un contrast puternic cu lumea eroticii, în poezia lui George Coşbuc își găsește loc, foarte aproape, ***lumea neființei***. Moartea este un pandant frecvent al bucuriei în logica afectivă a poetului. Durerea, la fel. În sumarele cărților sale, adesea poetul face să urmeze unei explozii de viață și fericire câte o imagine sumbră sau câte o pildă gravă. El nu lasă să se instaleze în durată un sentiment anume, considerând că o carte de versuri este un joc continuu al stărilor sufletești diverse.

Drept urmare, acestei lumi a neființei, care la Coşbuc primește nu de puține ori accente foarte întunecate, funebre chiar, i se acordă un statut firesc, natural, ea intrând în consecuție imediată cu lumina și bucuria. În permanență poetul caută un echilibru între fenomene, iar contrastul în discuție nu este admis ca o cauzalitate dramatică, ci doar ca un efect de împrejurare. Fenomenul seamănă cu concursul fără ambiții de finalizare dintre soare și vânt. Și este în esență un procedeu, unul dintre primele la care recurge poetul.

În linia contrastelor, este foarte interesantă ideea speculativă a lui Laurențiu Ulici de a împărți universul coșbucian în unitățile **Divinei comedii**: *infern, purgatoriu* și *paradis. Infernul* există în poezia lui Coşbuc, numai că într-o structură domestică, asemănătoare altor sentimente avansate de poet. În primul rând nu e înspăimântător, ci lumesc, omenesc. În consecință, detaliile lui, sărăcia, mizeria, durerea profundă, nedreptatea și moartea, dețin aceleași culori și semnificații. Separația tematică pe care o produce totuși această lume a neființei se manifestă la nivelul faptelor poetice. Pentru a o duce mai aproape poetul simte nevoia s-o introducă în contexte concrete, în evenimente. Iubirea și natura nu au pretins așa ceva, pentru că se bănuiește că publicul le va localiza singur. Acum însă poetul nu cântă un sentiment general, ci unul anume: moartea – lui Fulger, care nu e, de pildă, același cu a lui Gelu; durerea tatălui care și-a pierdut trei fii în acel război, pentru că în altul s-ar fi manifestat cu siguranță altfel etc. O uriașă infuzie de epic are loc din acest motiv și se creează baza de demonstrație a discutatei obiectivări. Coşbuc ne induce în eroare și de această dată, pentru că în realitate sub numele, sub data și sub locul unei dureri se înscriu nuanțele a două generale stări de spirit: revolta și împăcarea. Sunt etapele unui singur sentiment de fapt, reacția cea mai naturală, unanimă în fața durerii de orice fel. Cele mai „tari" proteste ale lui Coşbuc, **Ex ossibus ultor!**, **In opressores** (cărora le dă mai multă greutate „juridică" prin titluri latine) și **Noi vrem pământ!** nu sunt neapărat îndemnuri la revoltă, cum s-a spus, ci reprezintă un statut de împăcare cu starea de revoltă. Este invocată demnitatea ei și nu efectele ei, care ar ajunge în conflict cu pacifismul și nonviolența poetului.

Dar revolta ca atare trebuie să devină o stare de grație: „*Noi ne-am plâns și-am plâns de-ajuns,/ Ne-au bătut, și ne-am ascuns;/ Ne-au scuipat, și n-am răspuns –/ Am crezut în soarte./ Noi murim de mii de ori:/ Și e laș așa să mori!/ Sus, români! Suntem datori/ Numai cu o moarte.*" Iar amenințările sunt de principiu, ca o încercare de impunere prin demnitate: „*Să nu dea Dumnezeu cel sfânt,/ Să vrem noi sânge, nu pământ!/ Când nu vom mai putea răbda,/ Când foamea ne va răscula,/ Hristoși să fiți, nu veți scăpa/ Nici în mormânt!*" În această optică, poemul nu pierde nimic din patosul revoluționar. **Noi vrem pământ!** este un manifest mai incendiar în ideea puterii de sine, a conștientizării ei, decât în aceea a îndemnului către violență. Astfel

se explică în continuare calităţile umane ale infernului descris de Coşbuc: infernul patimei, în **El Zorab**, o dramă care izbucneşte tocmai din dezertarea pe moment de la demnitate; infernul crimei, în **Regina ostrogoţilor**, infernul foamei, în **Bordei sărac**; infernul singurătăţii şi înstrăinării, în **Mama** şi **Pe deal**; infernul răzbunării, în **Costea**; chiar şi infernul iubirii, în **Fata morarului** şi **Vântoasele**.

Epica infernului (ca pretext) se transformă surprinzător în lirism, exact în momentul care între revoltă şi împăcare se pune semnul succesiunii ne-mediate. Moartea, durerile devin bocete. Nu lamentaţii, trebuie să precizăm această deosebire de nuanţă. Poetul execută bocetul în accepţiunea lui tradiţional-folclorică, cu o anume detaşare de cauze în clipa organizării lui în datele cântecului.

Procesul de trecere de la durere (revoltă) la bocet (împăcare) este excelent desfăşurat în **Moartea lui Fulger**. Durerii violente a părinţilor tânărului mort, blasfemiei cu care ei întâmpină o reală, concretă şi epică nedreptate, un bătrân sfetnic („*Un sfânt de-al cărui chip te temi*“) îi pronunţă şi opune înţelepciunea lirică a resemnării. Coşbuc apelează deci la un contrast, dar nu şi la o antagonism. Poemul a fost considerat o capodoperă a poetului, calitate la care contribuie şi acest proces de o fantastică amplitudine afectivă. Poemul este un bocet explicat, argumentat. Sensul lui este dinspre funebralitate spre linişte. Iată urmarea în conştiinţa mamei care până mai înainte blestema chiar şi tăriile cerului: „*Senini de plânset ochii ei,/ Vedea bărbaţi, vedea femei,/ Cu spaimă mută-n jur privea./ Din mult nimic nu-nţelegea;/ Şi să muncea să ştie ce-i./ Şi nu putea.*“ În toate celelalte întâlniri ale morţii, versul lui Coşbuc se va opri numai asupra acestui calm superior: în **Rugămintea din urmă**, în **O scrisoare de la Muselim-Selo** şi mai ales în **Moartea lui Gelu**. Este vorba de o înseninare a tragediei, de evitarea contactului brutal cu ea. Sentimentul astfel exprimat este, desigur, de tip mioritic. În sensul cel mai adânc al poemului din urmă nu moare doar un personaj, ci o istorie, o soartă şi o nădejde. Şi totuşi revolta nu împiedică şi nici nu încearcă să împiedice ritualul de plâns de îngropăciune. Gelu este interpretul propriului său bocet. În consecinţă, în loc ca vorbele să jeluiască, încearcă să se umple de speranţă, în orice caz de o mângâiere adresată celorlalţi. Iluzia sa e clară, dar reuşeşte să ocolească moartea definitivă: „*Iar tu, de-i trăi frăţioare,/ Să-mi vezi luptătorii-n picioare,/ Atunci când sosit va fi ceasul,/ Abate-ţi pe-aice*

tu pasul:/ Nechează-mi, şi atunci eu din groapă/ Cunoaşte-ţi-voi glasul!// Şi-armat voi ieşi eu afară,/ Şi veseli vom trece noi iară/ Prin suliţi şi foc înainte,/ Să ţie potrivnicii minte/ Că-s vii, când e vorba de ţară/ Şi morţii-n morminte!“ Fireşte, speranţa se adresează altei istorii, dar ea înlătură vălul prea funebru din clipa de faţă.

Asemănător, dar cu o tonalitate şi mai familiară, mai casnică se încheagă bocetul celui care moare în **O scrisoare de la Muselim-Selo**. Autorul nici nu ne lasă să înţelegem tragedia decât la sfârşit. La fel se întâmplă în bocetul tatălui din **Trei, Doamne şi toţi trei**. În ambele cazuri avem de-a face cu ceea ce Mircea Tomuş numea „poantă tragică“. Umanizarea lumii nefiinţei ar merge până spre incredibila ei nuanţă veselă – ceea ce e tipic modului de a gândi moartea al poporului nostru.

Cu acest sentiment specific se intră de fapt în ceea ce îndeobşte s-a numit „***epopee naţională***“ a lui George Coşbuc. Mai toate poemele dedicate lumii nefiinţei fac chiar parte din ideea poetului de a realiza o operă de o asemenea întindere şi greutate.

Este vorba de cea mai pronunţat tendinţă epică a sa, rezumată în **Atque nos!**: „*Iarna, când e lungă noaptea, s-adun finii şi cumetrii/ Şi-apoi povestesc de-a dragul, stând pe laviţele vetrii,/ Despre crai cu stemă-n frunte, despre lei şi paralei.../ Oh! că mult îmi place mie să mă pun la sfat cu ei/ şi s-ascult ale lor vorbe, s-admir faptă glorioasă,/ Să-mi încurc în minte firul din povestea cea frumoasă,/ Să văd ce destăinuieşte frazul cel îndătinat:/ Cică-a fost, ce-a fost odată, cică-a fost un împărat.*“

Această predispoziţie către lunga poveste a existenţei omeneşti aparţine în cea mai mare parte tinereţii poetului. La Cluj şi la Sibiu el răspunde nevoii de răspândire a culturii române prin publicarea unei serii masive de basme versificate, de legende asimilate din creaţia populară. Cele mai multe din aceste producţii, în general facile, didactice, au rămas în paginile revistelor transilvane: **Fata Craiului din cetini**, **Tulnic şi Lioara**, **Fulger**, **Tilinca**, **Cetină-Dalbă** etc. Au intrat în volume ceva mai puţine: celebra **Nunta Zamfirei, Brâul Consânzenei, Legenda rândunelei,** mai ales fragmente mai reduse ca dimensiuni din uriaşul şi cam anacronicul proiect. Mai toate aceste versificări abundente nu se întemeiază pe valoare, ci pe culoarea incitantă e motivelor sau pe ideea de performanţă poetică. Dar întreprinderea lui George Coşbuc nu a fost

lipsită de roade. În afară de versificările intrate direct în subordinea proiectului din **Atque nos!**, alte poeme, concepute separat, intră firesc în concepţia epopeii naţionale. Coşbuc întoarce în vers şi alte legende (**Cicoarea, Muntele Rătezat, Prutul, Dunărea şi Oltul**), fragmente de istorie (**Ştefăniţă-Vodă, Voichiţa lui Ştefan, Golia Ticălosul, Oltenii lui Tudor, Paşa Hasan**) şi o parte din memoriile recente ale generaţiei sale, în special legate de războiul de independenţă (**Dorobanţul, Zece mai, Pe drumul Plevnei, De profundis**). Mai cu seamă istoria şi folclorul fac masă comună în acest elogiu de poet pe care Coşbuc îl adresează patriei.

Din păcate, această idee generoasă nu prinde întotdeauna un contur artistic real, multe dintre aceste poeme fiind simple versificări, iar altele sunt tributare unor modele livreşti. Cu toate acestea, atunci când poetul a părăsit căile sterile de autohtonizare a unor valori străine şi când s-a adresat surselor populare autentice, au rezultat producţii dintre cele mai înalte: **Nunta Zamfirei**, marele succes al lui Coşbuc, şi **Doina**, splendida micro-monografie a spiritului românesc, „cântare a cântărilor noastre de totdeauna", cum a numit-o Octavian Goga (D. Micu a preluat formula fără ghilimele).

De un interes redus sunt ***parabolele livreşti*** ale lui George Coşbuc, în general adaptări şi prelucrări ale unor motive orientale, medievale. **Fatma** sau **Scrisoarea lui Firdusi către şahul Mahmurd** sunt pitoreşti prin anecdotica lor şi prin o anume formă poetică cultivată, dar nu se pot număra printre lucrările reprezentative ale poetului. Unele dintre ele, cum ar fi **Puntea lui Rumi** adaugă epicului un strat moralizator care le face şi mai incomode, mai calpe. Paranteza filozofică îl încântă pe poet, dar el nu avea pregătirea necesară să o rezolve în abstract şi de aceea se menţine în limita unor „pilde" banale.

Aceste ultime capitole ale creaţiei coşbuciene se aşază de fapt singure la periferia ei şi se refuză oricărei interpretări serioase.

Pe nedrept a fost neglijat însă ceea ce am numi ***universul copilăririi*** din poezia lui Coşbuc. Doar George Călinescu a acordat o atenţie acestui aspect şi a dat o definiţie reală (mai puţin maliţia involuntară): „Totuşi, didacticul Coşbuc este (imitat mai târziu Elena Farago) creatorul la noi al poeziei pentru copii. Scos din sfera patriotismului şcolar, el găseşte acea ingenuitate de ninnananna cu care să poată versifica miturile sperietoare pentru copiii mici" (**Istoria literaturii de la origini până în prezent**, 1941). Mai aproape de anii noştri, Gavril Scridon găseşte în aceste versuri „o fineţe deosebită şi o sensibilitate surprinzătoare". Nici Petru Poantă, deşi aminteşte, apropo de **Iarna pe uliţă**, de imaginea copilăriei, a tinereţii natural-tumultuoase, în care se trădează instinctul elementar al lui Coşbuc pentru feerie", nu insistă mai mult. Bucuria de a se copilări a poetului a fost supusă nedreptăţii cu care este tratată şi azi literatura pentru copii. Dacă se va acorda o mai serioasă atenţie acestei nuanţe, ea ar trebui să intre în definiţia generală a poeziei lui Coşbuc. Pentru că poetul nu a fost numai autorul unei culegeri, **Cartea celor doi zbârliţi şi-a mai multor alţi pârliţi** (tipărită la Editura Cartea românească, f.a.), ci şi a multor alte versuri care converg către universul şi chiar către geniul copilăririi. Cui se adresează dacă nu celor mici basmele şi legendele versificate? În acest context ar exista mult mai multă înţelegere pentru forma lor simplă şi pentru modelarea lor după calapoade culte sau străine, pentru că e ştiut că imaginaţia copilăriei cuprinde mai greu sensurile adânci şi stilizate ale folclorului. Pe de altă parte, mai toate idilele, mai puţin cele filtrate prin dramă, nu sunt altceva decât forme ale jocului transportate la o vârstă a emoţiilor erotice. **Spinul, Supţirica din vecini, Scara, Rea de plată** şi, în primul rând, **La oglindă** nu compun oare o strategie a jocului copilăresc înfiorat de mica vinovăţie a iubirii de început? Dar chiar şi anumite forme ale plânsului, din iubire mai ales, întreţin o candoare puberală (**Fata mamii**). La un moment dat, poetul dă o mostră de combinare a elementelor de mai sus (poveste, fior, copilărie şi spaimă), în **Un basm**: *„«Va veni să vă cuprindă/ Un flăcău cu negre plete/ Şi frumos cum nimeni nu-i:/ Voi fugiţi să nu vă prindă!/ Uşa s-o-ncuieţi la tindă,/ Că, de vă săruta, fete,/ Veţi muri de dragul lui!»// Şi-a venit flăcăul, cică,/ Un voinic cum altul nu e!/ Şi trei fete de-mpărat/ Grabnic s-au ascuns de frică,/ Numai fata cea mai mică/ N-a putut grăbit să-ncuie, Şi-a rămas la sărutat."* Tot în idile, dialogurile au mai puţin spontaneitate rurală, cum se crede (ele fiind mai degrabă de neconceput în uzanţele satului), cât spontaneitate ingenuă, timpuriu-adolescentină.

În sfârşit, primirea naturii în poezia lui Coşbuc este, cum s-a constatat, lipsită de nelinişti. Numai copilăria are această putere de a înlătura din cadrul naturii întrebările grave. Omul matur foloseşte natura pentru a se ascunde în ea, pentru a se confesa etc. Contemplaţia pură este rezervată vârstei copilăriei. Iar soarele, în figuraţia lui statuară, oarecum bonomă, cum apare în pastelurile coşbuciene, este

un zeu al copilăririi. Numai vântul nu participă la acest joc, dar el nici nu apare decât în secvenţele cât de cât dramatice, nici în cele cu anecdotă frivolă.

Chiar şi **Nunta Zamfirei** pare a fi la un moment dat o scenă de teatru jucat de copii, în costumaţie de basm. Ceea ce este însă surprinzător, e faptul că universul copilăririi e mai conturat în creaţia care nu se adresează direct copiilor, decât în culegerea amintită sau în ciclul **Jucăriile celui cuminte** (scris de poet pentru **Cartea de citire pentru divizia a doua rurală**, 1908).

De fapt, s-a dovedit şi în cazul proiectatei „epopei naţionale" că George Coşbuc este poetul ideal al spontaneităţii. Programul poetic, oricât ar fi de bine trasat, îl incomodează. De altfel el este prea puţin un poet dominat de „arte poetice" personale.

Primul dintre procedeele sale este, ca atare, ***creaţia involuntară***. Ne reamintim că în acest mod şi-a făcut intrarea în poezia sfârşitului de veac, desprins de orice orientări programatice, în afara influenţelor tentante. Cu aceasta intrăm într-un teritoriu în care Coşbuc deţine o supremaţie bine meritată, acela al mijloacelor poetice. În sensul „creaţiei involuntare" vom preciza de la început că poetul a făcut şcoala poeziei, dar în timp ce şi-a scris opera, constatând valabilităţi teoretice în acelaşi timp cu realizarea lor practică. Şcoala poetică i-a fost o chestiune de cultură, poezia, cea adevărată, i-a rămas în sfera unei intuiţii poetice geniale.

Critica din timpul vieţii poetului nu a căutat să afle procedeele creaţiei sale. Nici măcar acurateţea ***prozodiei*** sale nu a atras atenţia, Ovid Densuşianu având chiar unele obiecţii în acest sens.

S-a mers invariabil pe instinctul poetic deosebit al lui Coşbuc şi opera i-a fost considerată ca un tot nediferenţiat sub aspect formal. Neîndoielnic, aproape de la început, de la Gherea i s-a recunoscut poetului „măiestria", „marele talent" (Titu Maiorescu).

Printre cei dintâi care s-au oprit asupra mijloacelor poetice ale lui Coşbuc a fost Pompiliu Constantinescu. Criticul nu s-a ocupat îndeaproape de poet, dar din anumite observaţii ale sale se poate închega o definiţie deosebit de exactă a operei sale.

Îl numeşte astfel pe Coşbuc „poet savant prin metrică" (1925) şi-i conturează un profil artistic la care subscriem şi azi: „Coşbuc e un poet care s-a exprimat exclusiv prin simţuri; văzul şi auzul sunt tot atât de ascuţite ca şi în creaţia anonimă. Fie că a cultivat pastelul, balada sau

idila, Coşbuc se regăseşte într-o unitate structurală nedezminţită. Metrica lui savant meşteşugită scoate nebănuite efecte vizuale şi auditive din factura strofei, atât de caracteristică, din dispoziţia şi sonoritatea rimelor, din folosinţa măiestrită a pauzelor." (1940).

Asupra versificaţiei poetului s-a oprit în mod special Vladimir Streinu, mai întâi în vol. **Clasicii noştri** (1943), apoi în cunoscuta sa carte despre **Versificaţia modernă** (1966). Criticul, analizând cu minuţie tehnică versului coşbucian, descoperă o „putere inventivă şi (o) virtuozitate nemaiîntâlnită la nici un alt poet", atrage atenţia asupra unor „ritmuri ciudate" care contribuie efectiv la dezvoltarea ideilor poetice şi pomeneşte chiar de un „geniu al formei". La concluzii similare ajung alţi doi cercetători ai versului românesc, László Gáldi şi Mihai Bordeianu.

În ceea ce priveşte ***mijloacele stilistice*** ale poetului, D. Micu face o observaţie care spune aproape totul: „Coşbuc nu răsuceşte vorbele într-un chip neaşteptat, nu produce metafore. Dar creează poezie" (op. cit.). Este aceasta încă o constatare asupra întregului poeziei coşbuciene, care nu se remarcă prin amănunte (prea puţine versuri memorabile separate pot fi reţinute), ci printr-o prestanţă generală.

Un subcapitol important în aria tehnicii poetice îl formează totuşi încercările în ***formele fixe*** ale poeziei. Coşbuc a scris câteva gazeluri, un ciclu de fresco-ritornele, un ciclu de **Sonete de lux**, câteva parodii (**Un Pipăruş modern**) şi un amplu grupaj de **Cântece**. Formele fixe sunt însă pentru Coşbuc simple exerciţii de virtuozitate, care nu au dus decât rareori la rezultate deosebite. Ele sunt ambiţii ale egalării unor modele. Cântecele, de pildă au şi fost în mare parte acuzate de imitaţie şi plagiat; poetul însuşi a renunţat la cele mai multe dintre ele în ediţia a doua din **Balade şi idile**. Dacă socotim şi idila o formă fixă, atunci se înscrie şi ea într-un model împrumutat. Coşbuc însuşi a mărturisit (în relatarea lui G. Bogdan-Duică) că a scris idile stimulat de lectura unor producţii de acest fel din poetul necunoscut azi Salis-Seewis (din Elveţia). Cele mai notabile realizări în „forme fixe" rămân în consecinţă cele două gazeluri (unul cu tente erotice, celălalt înzestrat cu pilde): *„Picurii cu strop de strop/ Fac al mărilor potop –// Zilnic câte-un spic adună/ Şi-n curând tu ai un snop.// Mergi încet şi las s-alerge/ Alţii cât or vrea-n galop.// Fii stejar, să creşti în laturi,/ Nu înalt şi slab, un plop./ Nu uita trăind de corbul/ Şi de vulpea lui*

Esop.// Dacă eşti cinstit n-ai teamă/ De duşman, de-ai fi ciclop.// Fă cât poţi, şi las să râdă/ Cei ce sar viaţa-n hop./ Iar de n-are scop viaţa/ Fă să aibă clipa scop." În celelalte încercări poetul pare chiar că s-ar fi amuzat, aşa cum a procedat în **Un imn preasfintei gramatici**, satiră în care introduce toţi termenii gramaticali în vigoare. Pentru virtuozitate şi haz merită să dăm un citat din această mai puţin cunoscută parodie: *„Labiale şi dentale şi nazale şi minuni/.Ps! br! hr! he! ho! ha. huide, şi-alte-asemeni conjucţiuni/ Cătră, spre, prin, la, în, peste, de la, din şi-ntr-un ulcior/ Joac-o sârbă vocativul unison într-un picior/ Cu funcţiuni şi cu rapoarte şi-alergând în fund li-e ţelu/ Spre azbuchevedeglagoldobreiestjivetezelu/ Şi-o harababură văd, mă tulbur, cad, mă-nchin:/ Să trăiască-n veci sintaxul! Aleluia şi amin!*" Tot în aria virtuozităţii şi-a parodiei intră o poezie intitulată chiar de poet **Un exemplu de grai tistaş românesc de prin părţile Ardealului de miazănoapte dintru norod alcătuit şi tot pentru el alcătuit** (poezia, scrisă în 1882, pe când Coşbuc era elev în Năsăud, este comunicată fragmentar de Gavril Scridon în prefaţa ediţiei sale critice): *„I ciudat vileagul groaznic şi beciznic de cealău:/ U(i)tă-n sat colea vun fuicaş, de suşig îl pui bgirău/ Trifaş tudoşagu-i gata, poate păptiraş să fircălească:/ Olecătuit de colduş, leş dă să te zăhăiască!*"

În sfera procedeelor lui Coşbuc o noţiune nouă şi deosebit de importantă a introdus G. Călinescu: „E un lirism reprezentabil, o poezie teatrală, aşa cum există un teatru de poezie" (op. cit.)

Vorbind de „poezii cu structură dramatică, adevărate mici acte reprezentabile" el a lansat o trăsătură indiscutabilă, acceptată ca atare până în zilele noastre, în comentariile lui Nicolae Manolescu, de pildă.

În ideea de ***teatralitate*** intră câteva elemente uşor de regăsit în ambianţa scenică. Coşbuc apelează des la câteva unităţi clasice ale teatrului, decupează din spaţiu atât cât crede că e necesar pentru mişcarea cuvintelor sale, închide acţiunile, epice ori lirice, în fragmente de timp măsurate etc. Dar mai mult decât orice, utilizează dialoguri şi monoloage. O serie de idile, dar şi alt fel de poeme, întreţin dialoguri bogate între personaje, însoţite fiind doar de câte un comentariu discret, „suflat" din culise de autor. Nu de puţine ori au fost interpretate scenic, cu o minimă regie, idile ca **Spinul**, **Supţirica din vecini** ş.a. La fel de vii sunt şi monoloagele (de obicei dialoguri reunite în memoria unui singur personaj), des introduse în rostirea poeziilor. În privinţa acestora Nicolae Manolescu demască un truc al poetului, încercarea lui de a se

confunda cu personalitatea personajelor sale: „Aşa cum ştim că la Eminescu toate personajele joacă pe poet, intuim şi aici că cel ce joacă în toate rolurile nu-i altul decât însuşi poetul" (1978). Remarcând că avem de-a face cu o continuă contrafacere, observă că tocmai aceasta „ne uimeşte": „Se întâmplă acelaşi lucru ca atunci când un bărbat interpretează pe scenă roluri de femei. Idila însăşi, ca specie, presupune la origine acest echivoc."

Teatralitatea este şi ea una dintre multiplele dominante care, într-o ţesătură comună, fac originalitatea poeziei coşbuciene. E suficient să mai precizăm că până şi moartea este deseori o „lovitură de teatru" (vezi **O scrisoare de la Muselim-Selo** şi altele).

Între procedeele lui Coşbuc mai intră, alături de concurenţa permanentă dintre soare şi vânt, la care ne-am referit anterior, ***spaţiul liniştii, al tăcerii***. În pasteluri mai cu seamă, Coşbuc organizează minuţios înlăturarea zgomotelor, a disonanţelor, în scopul unei audiţii interioare desăvârşite în preajma peisajelor. Astfel se întâmplă în **Noapte de vară** sau în **Vara**. O convenţie se semnalează şi cu acest prilej: Coşbuc înlătură senzaţia unor sunete, dar nu şi realitatea lor. O anume foşgăială a elementelor persistă chiar şi în iluzia liniştii absolute, dar poetul îi taie sunetele concrete şi mai ales pe cele neplăcute. Am mai arătat că în muţenia olimpiană a soarelui, vântul se plimbă nestingherit, dar şi el se face că respectă tăcerea. Perfect analiza acest mecanism G. C. Nicolescu în 1941, într-un articol din „Universul literar" intitulat **George Coşbuc**: „Viaţa rurală este cea pe care o simte şi pe care o evocă, nu natura moartă. Liniştea deplină nu e la Coşbuc decât punctul culminant al unei dinamici. La el s-a ajuns prin potolirea treptată a tuturor mişcărilor. Şi, în acest joc al dinamicii, care creşte sau descreşte, stă o bună parte din farmecul poeziei naturii la acest poet."

Reversul acestei stări de trucată tăcere este sunetul organizat, cântecul. Alături de celelalte universuri ale lui Coşbuc, al naturii, al iubirii, al morţii, al copilăririi (teme), ***universul sonor*** este la fel de important, atât în comparaţie cu celelalte, cât şi printre mijloacele artistice. Sugestii asupra acestui univers al formei s-au dat, dar nu atât de insistent cât s-ar fi cuvenit. Studiind tehnica versului, era firesc ca Vladimir Streinu să constate: „... preocuparea de imagini sonore domină mai fiecare vers în parte, ca şi întregul sistem prozodic coşbucian" (op. cit.). Sunetul înseamnă, la Coşbuc, cântec. În această

privință, se cunoaște una din puținele mărturisiri ale poetului din laboratorul său de creație: „Poeziile mele le compun cântându-le, și am atâtea melodii în cap, câte poezii am scris." Mărturisirea datează din 1897, dar ea rămâne valabilă pentru întreaga opera coșbuciană.

Valorile cântecului lui Coșbuc sunt variate, de la cele ale cântecului în sine, până la cele convenționale, formale. Cert e că poetul, după ce și-a cântat poeziile, le-a pus să cânte la rându-le. O armonie continuă duce poezia lui Coșbuc către toate nuanțele ei ideatice, de la cele pur contemplative sau șăgalnice, până la cele dramatice și funebre. Este o simfonie neîntreruptă această operă, cu părți de contrast, cu pauze, cu teme și cu interpretări de virtuozitate. La cântec se poate reduce sensul prim și ultim al creației. De altfel, în rarele poeme care ar putea fi considerate arte poetice, Coșbuc nu amintește decât acest ideal. Astfel, într-un poem inclus în volumul **Ziarul unui pierde-vară**, intitulat **Povestea cântării**, este comunicat rostul poetului: *„Ascult cum își freamătă cântul/ Pădurea, pârâul și vântul;/ E cerul al meu și pământul,/ Și cânt, ca și ele, și eu./ În urmă-mi popoarele cântă/ Cântări de la mine-nvățate:/ Și tot ce e-n sufletul meu/ E-n sufletul lumii mirate.*"

E firesc, prin urmare, să se cânte în sânul naturii, în preajma iubirii, lângă moarte (bocet), în glorie, în luptă și așa mai departe. Cântecul este așadar anterior apariției poeziei, după cum ne spune poetul însuși, este prezent pe tot parcursul desfășurării ei în vers și supraviețuiește chiar finalului ei. Un poet, Lucian Valea, care a scris o carte despre Coșbuc (**Coșbuc în căutarea Universului liric**, 1980) sesizează această continuare: „Voluptatea sonoră, la Coșbuc, vine din ritmuri, din cadențe, din polifoniile metrilor. Ea constă în a asculta cuvintele cum se dezlănțuie și, în același timp, cum se supun versurilor și strofelor. Există și o muzică interioară, vecină cu magia, dar timidă, acoperită de arhitectura rigorilor, ele însele delicate și, dincolo de tehnică, tulburătoare."

Nici seria sonoră nu este limitată în opera lui Coșbuc. Ea pleacă de la prozodie, trece prin tăcere, preia sunetul pe care-l transformă în cântec. În continuare cântecul începe să ia deja forme materiale, de dans. Al. Piru, într-un profil pe care i-l face lui Coșbuc (vol. **Analize și sinteze critice**, 1973) spune despre **Nunta Zamfirei** că e „mai mult decât o povestire, un poem coregrafic ca ballatta italiană", că e „o reprezentare a respectivei ceremonii cu admirabila intuiție a

momentului horei". Exemplul ce confirmă acest aspect e memorabil: *„Trei pași la stânga linișor/ Și alți trei pași la dreapta lor:/ Se prind de mâini și se desprind/ Se-adună-n cerc și iar se-ntind/ Și bat pământul tropotind/ în tact ușor.*" Impresia e întărită de Lucian Valea: „Mișcarea, în poezia coșbuciană, e mai aproape de dans decât de monotonia ondulată a curgerii. E capricioasă și imprevizibilă. Singura ordine introdusă aici de poet e cea a rigorilor formale, dând jocului demnitatea finalității estetice" (op. cit.).

■

FRAGMENTE (Sugestii pentru analize de texte). În complexitatea nuanțelor poeziei lui Coșbuc aproape nu mai există prejudecăți. Situația aproape s-a inversat față de începuturile poetului, când regulile lui Gherea păreau imbatabile. Diversitatea cromatică, sonoră și de ideație este nelimitată pe parcursul întregii sale opere, dar chiar și în aria câte unei singure piese. Nu mai este atât de simplu un text de Coșbuc. Cea din urmă prejudecată ce trebuie înlăturată este că s-ar putea da soluții definitive în ceea ce privește poezia lui Coșbuc.

Mama. Una dintre cele mai cunoscute și mai accesibile dintre creațiile poetului. A fost publicată pentru prima dată în revista „Vatra", nr. 2, 1894. Este inclusă în volumul **Fire de tort**, 1896. Apreciată foarte mult de criticul C. Dobrogeanu-Gherea pentru unitatea ei. Poezia conturează un portret universal al mamei. Critica a sesizat încă de la apariția ei (I. Slavici, Sextil Pușcariu) că modelul ei nu este mama lui Coșbuc, ci ființa eternă, iar sentimentul pe care se întemeiază este înstrăinarea fiului de gândurile mamei. Totul este firesc în această poezie, deși e ușor dureros. O mamă își așteaptă fiul, dar nu dintr-un motiv urgent, ci pentru că nutrește un dor permanent pentru chipul și iubirea lui. Puterea dorului crește datorită presentimentului morții. Deși își dă seama că fiul ei n-are cum să-i audă gândurile, speră într-o miraculoasă sosire a lui. Poezia e plină de înțelegere pentru „datul sorții", iar plânsul e înăbușit încet. Sentimentul se compune în decorul adecvat al casei părintești: *„Pe vatra veche ard,/ Pocnind din vreme-n vreme ,/ Trei vreascuri rupte dintr-un gard*". Casa se contopește cu satul și cu natura: *„În vaduri ape repezi curg/ Și vuiet dau în cale,/ Iar plopi în umedul amurg/*

Doinesc eterna jale.“ Se observă că nu e vorba de o casă anume, de niște ape anume, și nici de niște plopi cunoscuți. Dar tot ce înconjoară blânda suferință a mamei participă la această durere. Adormind, în finalul poeziei, mama parcă trece tânguirea vântului și nopții.

Poezia se remarcă în primul rând printr-o foarte sensibilă dozare a sentimentului: numai iubire și așteptare în dor, nu și neliniște sau revoltă. Sub aspect artistic este demnă de semnalat alegerea cuvintelor dintre acelea ce șoptesc și, pe alocuri, au puterea de a mângâia.

Patria noastră. Publicată pentru prima dată în revista „Albina“ din București în 26 octombrie 1908 (la publicare avea titlul **Patria română**). Nu a mai fost inclusă în volume. Poezia este o „gramatică“ pe scurt a istoriei noastre, cu trei timpuri: trecut, prezent și viitor – care corespund celor trei părți de câte 11 versuri. În partea dedicată trecutului patriei sunt enumerate câteva fapte de glorie și locuri care păstrează memoria lui Mircea cel Bătrân, Mihai-Viteazu, Ștefan cel Mare. Stema acestui trecut este vitejia și dragostea de țară, așa cum trage concluzia și poetul în ultimele două versuri: „Asta-i patria română/ Unde-au vitejit strămoșii!“ A doua parte a poeziei e dedicată prezentului. El este compus din oameni, din români, care trăiesc în dragoste de ființa națională, cu bucuriile și „suspinările“ lor. Partea a treia cântă o speranță pentru patria viitorului, a cărei fericire va fi prin păstrarea cu sfințenie a limbii și a legii românești. Versurile lui George Coșbuc sunt un exemplu de poezie patriotică. Ele consfințesc o maximă unitate de sentiment și nu abuzează de cuvinte răsunătoare. Sentimentul pe care îl nutrește și îl transmite poetul e adânc și sobru. Lumina lui se naște nu din fraze goale, ci din tăria și credința în adevărul iubirii de patrie.

Pașa Hassan. Poemul face parte din volumul **Cântece de vitejie**. Nu este, așa cum s-ar putea crede, numai un imn de glorie închinat lui Mihai-Viteazu, ci și o șarjă persiflantă adresată Imperiului Otoman, ca urmare a rușinoasei înfrângeri de la Călugăreni. De aceea, el poartă titlul **Pașa Hassan** și nu numele viteazului voievod. Gloria acestuia este un termen de comparație pentru dezastrul turcesc. Poetul realizează cu deosebită măiestrie contrastul dintre două figuri istorice. Se poate urmări în versuri paralele, cum, pe măsură ce crește statuia

mișcătoare a domnitorului român, în binecunoscuta hiperbolă, se minimalizează statura conducătorului turc. Și pe măsură ce Mihai Viteazul se înconjoară de voci glorificatoare, Pașa Hassan se chircește în anecdotă. Contrastul formal al poemului se realizează așadar între imn și caricatură. Inițial poetul va fi vrut să dea un fragment de epopee, și așa ar fi fost, dacă s-ar fi oprit la imaginea homerică a Domnului muntean: *„Sălbaticul vodă e-n zale și-n fier/ Și zalele-i zuruie crunte,/ Gigantică poart-o cupolă pe frunte,/ Și vorba-i e tunet, răsufletul ger,/ Iar barda din stânga-i ajunge la cer,/ Și vodă-i un munte.*“ Prin șarja ascuțită la adresa fugii turcului poetul revine în lumea obișnuită. „Autorul baladei **Pașa Hassan** – remarcă criticul Mircea Tomuș – urmărește spectaculosul dramatic, anecdota și poanta finală.“ De aceea iese în relief comandantul otomanilor ca imagine a fricii absolute, Mihai Viteazul apărând hiperbolizat, „ca un reflex al spaimei“ (Petru Poantă).

Vara. Publicată pentru prima dată în revista „Lumea ilustrată“, nr. 15, 1892. A intrat în sumarul volumului **Balade și idile** (1893). În circuitul lecturilor școlare a fost introdusă încă din 1909, fiind cuprinsă în manualul **Carte de citire pentru clasa a III-a urbană** editat la Craiova. Este una din cele mai comentate poezii ale lui Coșbuc. C. Dobrogeanu-Gherea și mai ales G. Ibrăileanu îi acordă spații largi în comentariile lor critice.

Vara în concepția lui Coșbuc reprezintă un moment de încremenire a întregului spațiu natural sub efectul hipnotic al soarelui. Surprinsă într-o singură clipă, vara ar vrea să eternizeze imensa bucurie a căldurii și împlinirii. G. Ibrăileanu vorbește de o „impresie de vară“, care devine imn al naturii. Imaginea surprinsă de poet e panoramică: Ceahlăul, dar și cerul, și holda de grâu, dealul cu miei și văzduhul cu grauri. Înțelegem că distanțele dintre aceste grupuri sunt mari, ceea ce ne face să credem că ele apar în parte pe retina privitorului, dar se completează în imaginație. Esențiale pentru senzația de nemișcare a cadrului natural sunt versurile: *„Un nor cu muntele vecin/ Plutea-ntr-acest imens senin/ Și n-avea aripi să mai zboare!*“ Ele fixează nemărginirea priveliștii, dar și imensa emoție sufletească a celui ce o contemplă sau numai o gândește. Poetul, ca și în fața altor peisaje, supune extazului chiar și mișcarea vieții care traversează cadrul. În general s-a spus că soarele este cel ce domină

ansamblu natural. Se poate însă observa că poetul însuşi, profitând de uriaşa forţă a sentimentului său, se aşază în centrul întregii imagini. D. Micu şi Petru Poantă sugerează că în acest pastel acţionează un fel de „vrajă". Aceasta nu ar putea fi condusă decât de către poet. Tot el este cel care acordă spaţiului şi o intrare în timp, prin imnul final pe care îl adresează naturii, ca adăpost peste veacuri al strămoşilor şi al celor ce vor mai fi.

Nunta Zamfirei. A fost tipărită mai întâi în „Tribuna", revista sibiană condusă de I. Slavici, în nr. 108 (12/24 mai, 1889). A fost reprodusă în „Convorbiri literare" din Bucureşti, în nr. 12 din 1 martie 1890 şi apoi în toate ediţiile din **Balade şi idile**. Reprezintă primul mare succes al lui Coşbuc, prin care a atras atenţia lui Titu Maiorescu care l-a chemat la Bucureşti. Poemul a cunoscut un mare succes chiar peste hotare, fiind tradus în mai multe limbi europene. Poemul reprezintă cel mai bine multitudinea de posibilităţi interpretative. Cel mai adesea a fost analizat ca parte a vieţii spirituale a satului (nunta). El face parte însă din ideea epopeii naţionale, având în vedere sursele folclorice, legendare din care se inspiră. Deţine în egală măsură un „simţ al cosmicului" (G. Călinescu) şi un spaţiu de limită rurală. Pe cât este de autentic în manifestări imediate, pe atât e de convenţional în aspectele generale. Unitatea poemului vine din legarea firească a acestor trăsături diverse într-un specific naţional desăvârşit. Ceea ce e deosebit de ingenios în **Nunta Zamfirei** este felul în care basmul, plecat din cea mai limpede ţară a fanteziei, se retopeşte treptat în formele concrete ale vieţii săteşti. Rămâne neschimbat doar un anume protocol al împărăţiei basmice, care dă manifestării rurale acea aură de feerie pe care a sesizat-o Dumitru Micu. Dinspre sat, se transmite motivul serios al nunţii, cu tot ritualul ei, iar dinspre basm revine bucuria jocului şi a fanteziei, ca într-un teritoriu al copilăririi. De aceea nici nunta nu are accente pronunţat erotice, nici ospăţul nu ajunge să se dezlănţuie în gen bahic. Totul rămâne un fel de scenariu al bucuriei şi al jocului de-a fericirea.

■

ÎN LOC DE CONCLUZII. Un punct final nu se poate pune lecturii din George Coşbuc. Acest sfârşit neîntrerupt este marea şansă

a operei sale. Cu el, poetul rezolvă o problemă a timpului, care, ca şi spaţiul versului său, are o structură personală. În spaţiu, am urmărit până acum, se desfăşoară toate caracteristicile creaţiei sale poetice. În timp, urmează a se verifica valorile lor. Nu am amintit până acum ***categoria timpului*** la Coşbuc, pentru că ea nu acţionează propriu-zis. Specifică poetului este o permanentă ieşire din timp. Ca orientare între curentele epocii sale este evidentă despărţirea de durata care le-a generat. Este exactă observaţia lui Petru Poantă că „aproape nimic nu lasă, în poezia lui Coşbuc, să se întrevadă secolul căruia îi aparţine". Nu numai din timp iese Coşbuc, cu ingenuitatea sa afectivă, dar şi din istorie. Poetul nu poate rămâne niciodată prins de evenimentele istoriei. În poemele sale cu temă istorică simte nevoia să revină spre timpul său, fie prin gesturi, fie chiar prin sentimente. Într-o poezie de sfârşit de viaţă poetică, **Poetul**, rămasă în paginile revistei „Flacăra" (22 octombrie 1911) Coşbuc mărturiseşte, în rară dispoziţie de „artă poetică", ce anume l-a făcut să simtă cu atâta acuitate prezentul: „*Sunt suflet în sufletul neamului meu/ Şi-i cânt bucuria şi-amarul –/ În ranele tale durutul sunt eu,/ Şi-otrava deodată cu tine o beu/ Când soarta-ţi întinde paharul.*" În finalul acestei mărturii se deschide taina „*ieşirii din timp*": „*Iar tu mi-eşti în suflet, şi-n suflet ţi-s eu,/ Şi secolii-nchid - ori deschidă cum vreu/ Eterna ursitelor carte,/ Din suflet eu fi-ţi-voi, tu neamule-al meu,/ De-a pururi nerupta sa parte!*"

În momentul „plecării din timp" la 14 mai 1918, câteva zile după moartea poetului, Liviu Rebreanu scria în „Lumina": „Atunci a venit Coşbuc. A pornit de-a curmezişul curentului general, croind altă brazdă, fără şovăire, privind tot înainte: **Nunta Zamfirei**.

A răsărit deodată, fără să-l ştie nimeni, fără să facă ucenicia cafenelelor şi bisericuţelor bucureştene. Şi a biruit împotriva tuturor celor scufundaţi în imitaţii şi neputinţe.

A adus lumină, sănătate, voioşie. A deschis larg perdele odăiţii în care zăcea bolnavul şi aerul proaspăt românesc, a năvălit înăuntru ucigând microbii, înzdrăvenind pe cei care mai aveau putere de viaţă: **Balade şi idile**..."

Oare cine putea să înţeleagă mai bine această intrare în timpul poetic, decât cel căruia, la plecarea din Maieru peste munţi, i s-a spus: „Să ajungi cât Coşbuc de mare!"?

VALENTIN TAŞCU

TABEL CRONOLOGIC

1866 Se naşte la 20 septembrie, la Hordou, lângă Năsăud, George Coşbuc, fiul preotului Sebastian şi al Mariei, născută Avacum.
– La 25 febr./ 9 martie are loc, în revista „Familia" din Pesta, debutul absolut al lui Mihai Eminescu, cu poezia **De-aş avea...**

1873 – 1876 Coşbuc începe şcoala primară la Salva, apoi la Telci.

1876 Se înscrie în clasa I a liceului românesc din Năsăud. Stă în gazdă, împreună cu alţi copii de ţărani, la învăţătorul Teodor Rotari, unde găseşte o bibliotecă destul de bogată în opere ale autorilor români şi străini (mai ales germani).
– Începe războiul pentru cucerirea Independenţei naţionale din 1877-1878.

1880 Se consemnează primele manifestări poetice ale lui George Coşbuc, în cadrul societăţii culturale a gimnaziului, „Virtus Romana Rediviva". În anii copilăriei, mai avuse prilejul să versifice, compunând chiuituri şi versuri satirice la hore.
– Apare la Bucureşti revista „Literatorul", condusă de Alexandru Macedonski.
– Se naşte la 23 mai Tudor Arghezi.

1882 – 1883 În cadrul societăţii culturale „Virtus Romana Rediviva" apare „Musa someşană", revistă manuscris, într-un singur exemplar, în care Coşbuc publică primele sale versuri: **Societăţii „Virtus Romana Rediviva"**, **Învăţăm**, **Fete blânde**, **Tablou de seară** ş.a.

1883 Coşbuc devine preşedinte al societăţii şcolare „Virtus Romana Rediviva".
– Apare în „Almanahul Societăţii academice social-literare România Jună", din Viena poemul **Luceafărul** de Mihai Eminescu.

1884 G. Coşbuc îşi susţine bacalaureatul, după care se înscrie la Facultatea de Litere şi Filozofie a Universităţii din Cluj, cu toate că familia sa îl îndrumase spre cariera preoţească.
– La 14 aprilie ia fiinţă ziarul „Tribuna" din Sibiu, sub conducerea lui I. Slavici.
Coşbuc urmează cursurile profesorului Grigore Silaşi, unde se pasionează de folclorul românesc.
După câteva epigrame publicate în periodicul „Calendariu pedagogic", poetul debutează în „Tribuna" cu anecdota în versuri **Filosofii şi plugarii** (pe care o trimite cu semnătura anagramată C. Boşcu). Începe o colaborare intensă la acest ziar, cu basme versificate, balade, dar şi cu articole diverse.
– La 18 noiembrie are loc la Teatrul Naţional din Bucureşti premiera capodoperei caragialiene **O scrisoare pierdută**.

1885 Publică în „Familia" şi mai cu seamă în „Tribuna". Începe să lucreze la traducerea **Divinei Comedii**, după ce s-a exersat deja în alte traduceri (până în 1887 va traduce aproape 500 de poezii din 92 de autori greci).

1886 În 25 martie apare în „Tribuna" poemul **Atque nos!**, în care se prefigurează intenţia lui Coşbuc de a scrie o epopee naţională în versuri.

1887 Poetul renunţă, din diverse motive, la studiile universitare şi, după o corespondenţă încurajatoare cu I. Slavici, în luna august părăseşte Clujul şi vine la Sibiu, ca redactor al „Tribunei".
În „Tribuna" publică o serie de basme versificate, de mare întindere (**Tulnic şi Lioara**, **Fulger**, **Izvor de apă-vie**), dintre care unul, **Fulger**, va apare şi separat, într-o broşură a colecţiei „Biblioteca poporală a Tribunei". Apoi şi altele. Poetul întreţine relaţii prieteneşti cu redactorii ziarului sibian, dar mai ales cu G. Bogdan-Duică. Acesta va lăsa mărturie că poetul începuse să se preocupe de *idilă*, în urma unei lecturi din poetul elveţian Salis-Seewis.

1888 Coşbuc publică în „Tribuna" o serie de **Anacreontice**, care vor forma ciclul **Cântece** din vol. **Balade şi idile**.
G. Bogdan-Duică publică în „Tribuna" şi „Gazeta Transilvaniei" cele dintâi note critice favorabile la adresa poeziei lui George Coşbuc.

– În martie, izbucnesc răscoalele ţărăneşti, care vor produce un ecou de revoltă în opera coşbuciană.

– Ion Pop-Reteganul publică în cinci părţi (broşuri) culegerea **Poveşti ardeleneşti**, în care poetul va fi găsit modele pentru basmele sale în versuri.

1889 La 24 mai se tipăreşte în „Tribuna" **Nunta Zamfirei**, capodoperă a creaţiei coşbuciene. Poemul atrage atenţia lui Titu Maiorescu, care-l cheamă pe poet la Bucureşti. În toamnă se va stabili definitiv în capitala României.

– La 15 iunie a încetat din viaţă Mihai Eminescu, iar la 30 decembrie, Ion Creangă.

1890 – 1893 Coşbuc ocupă diverse funcţii mărunte. Colaborează la o **Carte de cetire** apărută la Ploieşti. Scrie prin diverse reviste din Bucureşti şi din Transilvania.

– Apare vol. I din **Studii critice** de C. Dobrogeanu-Gherea, în care criticul se ocupă de Eminescu, Caragiale, Vlahuţă.

– La 22 august moare, la Mirceşti, Vasile Alecsandri.

1891 Apare la Bucureşti revista „Lumea ilustrată", al cărei redactor este o perioadă G. Coşbuc. Aici va publica unele din poemele sale de succes: **Noapte de vară**, **Vântul**, **Rugămintea din urmă**.

1893 În ziua de 28 noiembrie iese de sub tipar volumul de debut al lui George Coşbuc **Balade şi idile**, primit favorabil de G. Bogdan-Duică, D. Evolceanu ş.a. La scurtă vreme, un oarecare Grigori N. Lazu publică la Piatra-Neamţ o broşură prin care declanşează un lung proces de presă, dată fiind acuza neîntemeiată de plagiat. Straniu e faptul că după moartea lui Lazu, „cauza" e preluată de deja vestitul Caion, cel care susţinuse şi procesul de plagiat împotriva lui Caragiale.

– La Cluj are loc procesul „memorandiştilor". Cu această ocazie Coşbuc scrie poemul **In opressores**, care a circulat pe foi volante printre martorii evenimentului.

1894 Împreună cu I. L. Caragiale şi I. Slavici, Coşbuc editează la 1 ianuarie revista bilunară „Vatra".

1895 Coşbuc se căsătoreşte cu Elena Sfetea, sora editorului C. Sfetea. În acelaşi an se naşte Alexandru, unicul fiu al poetului.

– Se nasc mai mulţi viitori mari poeţi ai literaturii române: Ion Vinea (17 aprilie), Ion Barbu (19 martie), Lucian Blaga (9 mai).

1896 „Vatra" îşi încetează apariţia. Coşbuc scoate al doilea volum de versuri, **Fire de tort**. În nişte note de la sfârşitul cărţii încearcă să se explice în legătură cu acuzaţia de plagiat.
Apare în traducerea lui Coşbuc **Eneida** de Virgiliu.

1897 Apare ediţia a doua din **Balade şi idile**, în care autorul elimină din sumar unele producţii incriminate.
Apare la Craiova **Antologia sanscrită**, rod al traducerilor pe care Coşbuc le realizează din **Rig-Veda**, **Mahabharata**, **Ramayana**.
Coşbuc primeşte premiul „Năsturel-Herescu" al Academiei, pentru traducerea **Eneidei**.
Apare în vol. III din **Studii critice** de C. Dobrogeanu-Gherea celebrul studiu **Poetul ţărănimei** dedicat poeziei lui Coşbuc.
Poetul trece la conducerea revistei „Foaia interesantă".
– La 24 decembrie debutează cu versuri, în „Tribuna" din Sibiu, Octavian Goga.

1898 Coşbuc face o călătorie la Karlsbad, faimoasa staţiune balneară imperială (azi Karlovivary, în Cehia).
Este ales membru corespondent al Academiei Române.

1899 Publică: **Fapte şi vorbe româneşti**, **Carte de citire pentru toţi românii** şi volumele de proză **Războiul nostru pentru neatârnare (1877-1878), povestit pe înţelesul tuturor** şi **Povestea unei coroane de oţel**.

1900 Moare, în vârstă de 82 de ani, Sebastian Coşbuc, tatăl poetului.

1901 La 2 decembrie se înfiinţează sub conducerea lui George Coşbuc şi Al. Vlahuţă revista „Sămănătorul", care va iniţia în cultura română curentul numit „sămănătorism".
– I. L. Caragiale tipăreşte volumul **Momente**. Al. Vlahuţă publică **România pitorească**.

1902 Coşbuc tipăreşte volumul **Ziarul unui pierde vară**. Face o călătorie de studii în Italia, la Riva.
Vlahuţă şi Coşbuc se retrag de la conducerea „Sămănătorului".
– Octavian Goga şi Oct. C. Tăslăuanu înfiinţează la Budapesta revista „Luceafărul", la care va colabora şi Coşbuc.

1903 Apare volumul de proză **Dintr-ale neamului nostru**.

Moare mama poetului, în vârstă de 75 de ani.

1904 Iese de sub tipar cel din urmă volum de versuri originale al lui Coşbuc, **Cântece de vitejie**.
– Mihail Sadoveanu debutează în proză cu primele sale patru volume: **Povestiri, Dureri înăbuşite, Şoimii** şi **Crâşma lui Moş Precup şi alte povestiri**.

1905 Se publică la Budapesta un volum din versurile lui Coşbuc, în traducerea lui Revai K.

1906 La 1 ianuarie apare sub conducerea lui Coşbuc, Ion Gorun şi Ilarie Chendi revista „Viaţa literară".

1907 Marile răscoale ţărăneşti din primăvară. Poezia **Noi vrem pământ** cunoaşte o răspândire de masă.
– La 26 august moare la Oradea Iosif Vulcan.

1908 Poetul primeşte dreptul să revadă Ardealul după 20 de ani de despărţire. Face o călătorie emoţionantă prin locurile natale şi la Sibiu. Poetul este primit pretutindeni cu mare afecţiune.

1909 Face o nouă călătorie la Năsăud, cu prilejul a 25 de ani de la absolvirea liceului.
Coşbuc îl cunoaşte pe Liviu Rebreanu, care în anul următor se va stabili în Bucureşti.

1910 De câţiva ani, poetul participă activ la redactarea unor manuale şcolare de limbă română.
Călătorii în străinătate, la Karlsbad şi Viena. Ia parte, la Blaj, ca invitat de onoare, la serbările „Astrei".

1911 Poetul lucrează de mai mulţi ani la traducerea **Divinei Comedii**.

1912 În scopul traducerii operei danteşti, Coşbuc face încă o călătorie de studii în Italia.
– La 9 iunie moare, la Berlin, Ion Luca Caragiale.

1913 Ia parte la sărbătorirea a 50 de ani de la înfiinţarea liceului din Năsăud.

1914 O nouă călătorie în Transilvania, la Cluj, Gherla, Năsăud şi Feldru (unde o soră a poetului, Angelina, e învăţătoare).
– Izbucneşte primul război mondial.

1915 În august, la Tismana, unde de câţiva ani poetul îşi petrecea vacanţele, moare, într-un stupid accident de automobil, unicul fiu al poetului. Acest eveniment tragic va provoca prăbuşirea morală a lui Coşbuc.

1916 Poetul este ales membru activ al Academiei Române.
– România intră în războiul mondial.

1917 Coşbuc continuă lucrul la traducerea **Divinei Comedii** şi la comentariul acesteia, opere ce vor apărea postum.

1918 Apar ediţiile a 8-a din **Balade şi idile** şi a 7-a din **Fire de tort**, ultimele din timpul vieţii poetului.
La 9 mai George Coşbuc moare subit. Este înmormântat la Cimitirul Bellu.
– La 1 Decembrie are loc Marea adunare naţională de la Alba Iulia, prin care se consfinţeşte revenirea Transilvaniei la patria mumă, visul de veacuri al românilor ardeleni.

V. T.

NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI

Prezentul volum reproduce selectiv texte din ediţia: George Coşbuc, **Poezii**, vol. I-II, Bucureşti, Editura „Cartea Românească", 1982, G. Coşbuc: **Opere alese**, I-III, ediţie îngrijită de Gavril Scridon, Colecţia „Scriitori români", Editura Minerva, Bucureşti, 1976-1977 şi G. Coşbuc, **Poezii**, antologie de Georgeta Rădulescu-Dulgheru, Seria Patrimoniu, Editura Minerva, Bucureşti, 1985. S-a urmărit în special selectarea acelor poeme cu valoare verificabilă şi în ziua de azi, dar şi reproducerea celor cuprinse în programa şcolară actuală. A fost păstrată în cea mai mare parte ortoepia poetului, acele cuvinte pronunţate cu un clar caracter regional, ortografia fiind actualizată. S-a ivit o problemă delicată în legătură cu alternanţa sînt/ sunt. În cuprinsul textelor, „sînt" a fost schimbat cu „sunt", pentru a obişnui publicul cu această pronunţare, deşi e vizibil faptul că, în original, forma obişnuită era „sînt". S-a păstrat forma „sînt = sînt" atunci când apare în rime evidente cu „pământ", „cuvânt" etc. Am preferat acest compromis, chiar şi în ciuda propriei noastre păreri. S-a intervenit în regimul virgulelor, foarte dezordonat aranjate atât în manuscrise, cât şi în ediţiile mai mult sau mai puţin „critice".

Nota editorului

Din
BALADE ŞI IDILE

NOAPTE DE VARĂ

Zările, de farmec pline,
Strălucesc în luminiş;
Zboară mierlele-n tufiş
Şi din codri noaptea vine
Pe furiş.

Care cu poveri de muncă
Vin încet şi scârţâind;
Turmele s-aud mugind,
Şi flăcăii vin pe luncă
Hăulind.

Cu cofiţa, pe-ndelete,
Vin neveste de la râu;
Şi, cu poala prinsă-n brâu,
Vin cântând în stoluri fete
De la grâu.

De la gârlă-n pâlcuri dese,
Zgomotoşi copiii vin;
Satul e de vuiet plin;
Fumul alb alene iese
Din cămin.

Dar din ce în ce s-alină
Toate zgomotele-n sat,
Muncitorii s-au culcat.
Liniştea-i acum deplină
Şi-a-nnoptat.

Focul e-nvelit pe vatră,
Iar opaiţele-au murit,
Şi prin satul adormit
Doar vrun câne-n somn mai latră
Răguşit.

Iat-o! Plină, despre munte,
Iese luna din brădet
Şi se-nalţă-ncet, încet,
Gânditoare ca o frunte
De poet.

Ca un glas domol de clopot
Sună codrii mari de brad;
Ritmic valurile cad,
Cum se zbate-n dulce ropot
Apa-n vad.

Dintr-un timp şi vântul tace;
Satul doarme ca-n mormânt –
Totu-i plin de duhul sfânt:
Linişte-n văzduh şi pace
Pe pământ.

Numai dorul mai colindă,
Dorul tânăr şi pribeag.
Tainic se-ntâlneşte-n prag,
Dor cu dor să se cuprindă,
Drag cu drag.

MÂNIOASĂ

Am să merg mai înspre seară
Prin dumbrăvi, ca mai demult,

În privighetori să-mi pară
Glasul Linei că-l ascult.
Mai ştiu eu ce-aş vrea s-ascult!
Că-n zori Lina sta-n portiţă,
Sălta-n vânt a ei altiţă,
Vântul îi sălta-n cosiţă
Şi-i făcea floare-n obraz:
Eu mergeam la plug în laz,
Şi, când trec, Lina s-ascunde,
Parcă nici nu m-a văzut.
Îi vorbesc, şi nu-mi răspunde,
Nu-mi răspunde!
Şi-o întreb, şi nu-mi răspunde!
Şi mă mir – ce i-am făcut!

Vreau de-aici să rump o floare!
Ochii unui înger scump
Au albastrul de cicoare,
Şi cicoare vreu să rump –
Mai ştiu eu ce-aş vrea să rump!
Că-n amiezi venind pe vale,
Întâlnii pe Lina-n cale:
Fragi i-am dat, ea mi-a zis: – „Na-le!
Ţi-am cerut eu ţie fragi?"
Ochii ei frumoşi şi dragi
Priveau tot spre poala rochii,
S-a pus Lina pe tăcut,
Şi vedeam că-i umblă ochii,
Umblă ochii
Ca la şerpi, îi umblă ochii,
Şi mă mir – ce i-am făcut!

Să-mi pun capul pentr-o Lină
Să mă fac un om pribeag!
Ieşi din neguri, lună plină,
Să mă vezi la Lina-n prag –
Mai ştiu eu ce-aştept în prag!
Alte dăţi suna zăvorul;

Lina pe furiş, ca dorul,
Păşea-n degete pridvorul
Şi la mine-n prag venea,
Mamă-sa cât ce-adormea.
Azi ard hainele pe mine,
Mi-e greu capul ca de lut,
Stau în prag – şi ea nu vine,
Nu mai vine!
E târziu şi nu mai vine...
Şi mă mir – ce i-am făcut!

NU TE-AI PRICEPUT

Nu te-ai priceput!
Sigur tu nu mi-ai plăcut,
Că eu tot fugeam de tine?
O, nu-i drept, nu-i drept, Sorine!
Ţi-am fost dragă, ştiu eu bine,
Dar, să-mi spui, tu te-ai temut.
Şi eu toate le-am făcut,
Ca să poţi să-mi spui odată,
Să mă-ntrebi: „Mă vrei tu, fată?"
Şi plângeam de supărată
Că tu nu te-ai priceput.

Nu te-ai priceput!
Zici că-s mândră şi n-am vrut
Ca s-ascult vorbele tale?
Dar de unde ştii? În cale
Ţi-am umblat şi-n deal şi-n vale,
Şi-orişiunde te-am ştiut.
Zile lungi mi le-am pierdut,
Să mă-mprietenesc cu tine:
Tu-mi umblai sfiios, Sorine,
Şi plângea durerea-n mine
Că tu nu te-ai priceput.

Nu te-ai priceput!
Am fost rea şi n-aş fi vrut
Să te las, ca altă fată,
Să mă strângi tu sărutată?
Dar m-ai întrebat vrodată?
Mă-nvingea să te sărut
Eu pe tine! Pe-ntrecut
Chip cătam cu viclenie
Să te fac să-ntrebi, şi mie
Mi-a fost luni întregi mânie
Că tu nu te-ai priceput.

Nu te-ai priceput!
Zici că de m-ai fi cerut
Mamei tale noră-n casă,
N-aş fi vrut să merg? E, lasă!
Că de-o fată cui-i pasă,
Nu se ia după părut!
De-ntrebai, ai fi văzut!
Tu să fi-nceput iubitul,
Că-i făceam eu isprăvitul –
Tu cu pâinea şi cuţitul
Mori flămând, nepriceput!

FATMA

În faptul dimineţii, prin parc, îngândurată,
Se plimbă visătoare Fatma, frumoasa fată
A marelui Ben-Omar, califul din Bagdad –
Iar tinerele-i plete de peste umeri cad
Pe piept, şi ea le prinde mănunchi în alba-i mână.
Zâmbind s-aşază fata aproape de fântână
Pe-o lespede de marmor, privind cu gândul dus
La gura de balaur ce-azvârle apa-n sus.

Tiptil atunci din umbra tufişului răsare
Nin-Musa, rob din Yemen. El iese în cărare,
S-apropie de fată, o prinde pe furiş,
S-apleacă, o sărută şi piere prin tufiş,
Fatma răsare-n ţipet, de spaimă-ngălbenită,
– „El are fes ca-n Yemen şi haina zdrenţuită!" –
Şi grabnic eunucii se-nşiră, urmărind
Ca şerpii prin tufişuri pe Musa-Nin, şi-l prind.

Fatma plângând se duce la tată-său şi-i spune:
– „Voi pune servitorii să-l bată! Şi voi spune:
Să-l târâie d-a lungul Bagdadului, legat
De-a calului meu coadă, de-a celui mai turbat!
Mişelul!" Şi Ben-Omar izbeşte cu piciorul
Şi dă un semn. În lanţuri legat, cutezătorul
Nin-Musa intră palid, cu ochii la pământ –
El are fes ca-n Yemen şi-o zdranţă de vesmânt.

Fatma stă răzimată de-al tronului pilastru,
Şi sclavul stă nainte-i. El are fes albastru,
Şi-albaştri are ochii, d-un farmec dureros;
E tânăr şi e palid şi-aşa e de frumos!
S-aruncă furtunatic spre rob atunci sultanul,
Şi-i fulgeră-n cap ochii şi-n mână iataganul;
– „Acesta e?" Şi fata se-ndoaie puţintel:
– „N-a fost acesta, tată! – Să nu loveşti în el!"

NUNTA ZAMFIREI

E lung pământul, ba e lat,
Dar ca Săgeată de bogat
Nici astăzi domn pe lume nu-i,
Şi-avea o fată – fata lui –
Icoană-ntr-un altar s-o pui!
La închinat.

Şi dac-a fost peţită des,
E lucru tare de-nţeles,
Dar dintr-al prinţilor şirag,
Câţi au trecut al casei prag,
De bună seamă cel mai drag
A fost ales.

El, cel mai drag! El a venit
Dintr-un afund de Răsărit,
Un prinţ frumos şi tinerel,
Şi fata s-a-ndrăgit de el,
Că doară tocmai Viorel
I-a fost menit

Şi s-a pornit apoi cuvânt!
Şi patru margini de pământ
Ce strimte-au fost în largul lor,
Când a pornit s-alerge-n zbor
Acest cuvânt mai călător
Decât un vânt!

Ca ieri, cuvântul din vecini
S-a dus ca astăzi prin străini,
Lăsând pe toţi, din cât afund
O mie de crăimi ascund,
Toţi craii multului rotund
De veste plini.

Şi-atunci din tron s-a ridicat
Un împărat după-mpărat
Şi regii-n purpur s-au încins,
Şi doamnele grăbit au prins
Să se gătească dinadins
Ca niciodat'.

Iar când a fost de s-a-mplinit
Ajunul zilei de nuntit,
Din munţi şi văi, de peste mări,
Din larg cuprins de multe zări,
Nuntaşi din nouăzeci de ţări
S-au răscolit.

De cum a dat în fapt de zori
Veneau cu fete şi feciori
Trăsnind rădvanele de crai,
Pe netede poteci de plai:
La tot rădvanul patru cai
Ba, patru sori.

Din fundul lumii, mai de sus,
Şi din Zorit, şi din Apus,
Din cât loc poţi gândind să baţi
Venit-au roiuri de-mpăraţi
Cu stemă-n frunte şi-mbrăcaţi
Cum astăzi nu-s.

Sosit era bătrânul Grui
Cu Sanda şi Rusanda lui,
Şi Ţinteş, cel cu trainic rost,
Cu Lia lui sosit a fost,
Şi Bardeş cel cu adăpost
Prin munţi sâlhui.

Şi alţii, Doamne! Drag alint
De trupuri prinse-n mărgărint!
Ce fete dragi! Dar ce comori
Pe rochii lungi ţesute-n flori!
Iar hainele de pe feciori
Sclipeau de-argint.

Voinicii cai spumau în salt:
Şi-n creasta coifului înalt
Prin vulturi vântul viu vuia,
Vrun prinţ mai tânăr când trecea
C-un braţ în şold şi pe prăsea
Cu celălalt.

Iar mai spre-amiazi, din depărtări
Văzutu-s-a crescând în zări
Rădvan cu mire, cu nănaşi,
Cu socri mari şi cu nuntaşi,
Şi nouăzeci de feciori
Veneau călări.

Şi ca la mândre nunţi de crai
Ieşit-a-n cale-ales alai
De sfetnici mulţi şi mult popor
Cu muzici multe-n fruntea lor;
Şi drumul tot era covor
De flori de mai.

Iar când alaiul s-a oprit
Şi Paltin-crai a stărostit
A prins să sune sunet viu
De treasc şi trâmbiţi şi de chiu –
Dar ce scriu eu? Oricum să scriu
E nemplinit!

Şi-atunci de peste larg pridvor,
Din dalb iatac de foişor
Ieşi Zamfira-n mers isteţ,
Frumoasă ca un gând răzleţ,
Cu trupul nalt, cu părul creţ,
Cu pas uşor.

Un trandafir în văi părea;
Mlădiul trup i-l încingea
Un brâu de-argint, dar toată-n tot
Frumoasă cât eu nici nu pot
O mai frumoasă să-mi socot
Cu mintea mea.

Şi ea mergând spre Viorel,
De mână când a prins-o el,
Roşind, s-a zăpăcit de drag, –
Vătavul a dat semn din steag
Şi-atunci porniră toţi şirag
Încetinel.

Şi-n vremea cât s-au cununat
S-a-ntins poporul adunat
Să joace-n drum după tilinci:
Feciori, la zece fete, cinci,
Cu zdrângăneii la opinci
Ca-n port de sat.

Trei paşi la stânga linişor
Şi alţi trei paşi la dreapta lor;
Se prind de mâini şi se desprind,
Se-adună cerc şi iar se-ntind
Şi bat pământul tropotind
În tact uşor.

Iar la ospăţ! Un râu de vin!
Mai un hotar tot a fost plin
De mese, şi tot oaspeţi rari,
Tot crai şi tot crăiese mari,
Alăturea cu ghinărari
De neam străin.

A fost atâta chiu şi cânt
Cum nu s-a pomenit cuvânt!
Şi soarele mirat sta-n loc,
Că l-a ajuns acest noroc,
Să vadă el atâta joc
P-acest pământ!

De-ai fi văzut cum au jucat
Copilele de împărat,
Frumoase toate şi întrupi,
Cu ochi şireţi ca cei de vulpi,
Cu rochii scurte până-n pulpi,
Cu păr buclat.

Şi principi falnici şi-ndrăzneţi,
De-al căror buzdugan isteţ
Perit-au zmei din iaduri scoşi!
De-ai fi văzut jucând voioşi
Şi feţi-voinici, şi feţi-frumoşi,
Şi logofeţi.

Ba, Peneş-împărat, văzând
Pe Barbă-cot, piticul, stând
Pe-un gard de-alături, privitor,
L-a pus la joc! Şi-ntre popor
Sărea piticu-ntr-un picior
De nu-şi da rând!

Sunt grei bătrânii de pornit,
Dar de-i porneşti, sunt grei de-oprit;
Şi s-au pornit bărboşii regi
Cu sfetnicii-nvechiţi în legi
Şi patruzeci de zile-ntregi
Au tot nuntit.

Şi, vesel, Mugur-împărat
Ca cel dintâi s-a ridicat
Şi, cu păharul plin în mâini,
Precum e felul din bătrâni
La orice chef între români
El a-nchinat.

Şi-a zis: – „Cât mac e prin livezi,
Atâţia ani la miri urez!
Şi-un prinţ la anul! blând şi mic,
Să crească mare şi voinic,–
Iar noi să mai jucăm un pic
Şi la botez!“

CÂNTECUL FUSULUI

Eu mi-am făcut un cântec
Stând singură-n iatac –
Eu mi-am făcut un cântec,
Şi n-aş fi vrut să-l fac,
Dar fusul e de vină
Că se-nvârtea mereu,
Şi ce-mi cânta nainte
Cântam pe urmă eu.

De-atunci îl cânt întruna
Că-mi vine-aşa nevrând;
De-aş face orice-aş face,
Nu pot să-l scot din gând,
Îl cânt torcând la vatră
Şi-l cânt mergând pe drum
Şi nu pricep ce-i asta,
Şi nu ştiu, biata, cum?

Adese stând la cină
Simt lacrimile des,
Nu pot mânca de lacrimi
Şi trebuie să ies
Afară-n vânt, afară,
Că-mi arde capul tot,
Şi-ngrop în palme capul
Şi-mi cânt amarul tot.

Am stat la roata morii,
Şi roata umblă des,
Şi roata morii cântă
Cuvinte cu-nţeles.
Ea cântă înainte;
Cânt şi eu după ea –
Moraru-şi face cruce
Privind în urma mea.

Şi-am mers pe malul apei,
În valuri să-mi îngrop
Şi cântecul, şi-amarul –
Dar a-nceput un plop
Să cânte, şi toţi plopii
Cântau duios în vânt,
Şi m-am trezit dodată
Că plâng şi eu şi cânt.

Şi-am mers pe lunci, dar jalnic
D-a lungul peste lunci
Cum plâng şi cântă toate!
Şi-n crâng m-am dus atunci –
Nu-i loc mai bun pe lume
De plâns decât în crâng!
Ah, toate plâng, şi satul
Se miră că eu plâng!

Dar fusul e de vină,
Că se-nvârtea mereu,
Şi el cânta un cântec,
Şi-l ştiu de-atunci şi eu!
Şi-ncet ce trece viaţa
Când n-ai nici un noroc –
Mai iute dac-ar trece,
De-ar sta mai bine-n loc!

De-ar sta pe loc mai bine!
Ori loc eu să-mi găsesc,
Să pot să plâng cu hohot –
Nici asta nu-ndrăznesc!
Că mama mă tot ceartă
Şi tata-i supărat,
Şi-n ochii mei se uită
Toţi oamenii din sat.

Ah, seara, numai seara,
Mă simt în largul meu,
Că-ngrop în perne capul
Şi, până-n zori mereu,
Tot plâng ca o nebună
Şi perna-n braţe-o strâng,
Şi plâng, că nu mă vede
Măicuţă-mea că plâng.

REA DE PLATĂ

Ea vine de la moară;
Şi jos în ulicioară
Punându-şi sacul, iacă
Nu-l poate ridica.
– „Ţi-l duc eu!" – „Cum?" – „Pe plată!"
Iar ea, cuminte fată,
Se şi-nvoieşte-ndată,
De ce-ar şi zice ba?

Eu plec cu sacu-n spate,
La calea jumătate
Cer plata, trei săruturi.
Dar uite, felul ei:
Stă-n drum şi se socoate,
Şi-mi spune câte toate,
Că-s scump, că ea nu poate,
Că prea sunt multe trei!

Cu două se-nvoieşte,
Iar unul mi-l plăteşte,
Cu altul să-mi rămâie
Datoare pe-nserat,
Dar n-am să-l văd cât veacul!
Şi iată-mă, săracul,
Să-i duc o poştie sacul
P-un singur sărutat!

FATA MORARULUI

Sub plopii rari apele sună
Şi plopii rari vâjâie-n vânt,
Iar roata se-nvârte nebună!
Eu stau la covată şi cânt,
Dar singură nu ştiu ce cânt
Şi-n ochii mei lacrimi s-adună.

Aşa-i de-ntunerc afară!
Din cer un iad până-n pământ.
Eu cânt tot un cântec d-aseară
Şi-aşa mi-e de silă să-l cânt,
Şi tremur şi n-aş vrea să-l cânt,
Şi-l tac, dar nevrând, îl cânt iară!

O, stânge-te, lampă, te stânge!
Că brâul de-ncins mi-a fost lung,
Dar brâul meu astăzi mă strânge,
La copcii cu greu îl ajung!
Aşa de cu greu îl ajung,
Şi-n copcii el trupul mi-l frânge!

Dormi, mamă, dormi, draga mea mamă.
Să nu-ntrebi de ce nu dorm eu!
Obrazul ascuns sub năframă
E martur păcatului meu.
E martur amarului meu:
Tu n-ai băgat încă de seamă!

Sub plopii rari apele sună,
Şi plopii rari vâjâie-n vânt,
Scot hohote parcă să-mi spună,
În râs, ce nemernică sînt,
Ce rea, ce nemernică sînt
Iar apele-mi strigă: – „Nebună!"

O, macină grâul mai bine
Şi-nvârte-te, roată, mereu!
Că lumea se-nvârte cu mine,
Şi vreu, şi eu nu ştiu ce vreu!
Ba, lasă, că ştiu eu ce vreu:
Aş vrea să fiu, roată, supt tine!

CRĂIASA ZÂNELOR

Orcanul însuşi stă domol
Şi-n gânduri dulci să pierde,
Când zânele cu pieptul gol
Răsar pe lunca verde.

Uşoare, ca de neguri, fug
Prin liniştea adâncă,
Obrajii lor, ca flori de rug,
Sunt nesărutaţi încă.

Vezi tu, departe-n Răsărit
Aprins lucind ca focul
Palatul lor? Împrejmuit
Cu zid d-argint e locul:
Acolo ele-n veci nu mor
Şi vara-n veci nu moare,
Iar ele-şi au crăiasa lor
Şi toate sunt fecioare.

La ţara lor nici zmei n-ajung!
Dar într-o zi, la poartă,
Bătu, de drumul greu şi lung,
Slăbită şi mai moartă,
O fată de-mpărat, cerând
Un loc de mas, sărmana.
Şi să ruga milos de blând,
– „Şi cum te cheamă?" – „Ana!".

– „Eu nu pot, Ano, să-ţi descui;
Acest drept al meu nu e,
Crăiasei noastre am să-i spui
Să vie să-ţi descuie."
Pe-un nor de aur lunecând
A zânelor crăiasă
Venea cu părul râurând,
Râu galben de mătasă.

Crăiasa-n purpur şi-n smarald.
S-ascunde, nu s-ascunde,
Străbaţi cu ochii viul cald
Al formelor rotunde.

Ard flăcări ochii ei crăieşti
Cum stă la zid plecată:
– „Descui. Dar eu mă tem că eşti
Fecior!“ – „Ba, nu, sânt fată!'

Şi dându-i zânele-adăpost,
Trăia cu ele soră,
Dar într-o zi a fost ce-a fost,
Că nu s-a dus la horă
Şi-având inel, ea se juca
Stând singură-ntr-o vale:
Pe-acolo doamna se plimba
Şi-a dat de Ana-n cale.

– „Ce ai tu, Ano?“ – „Uite ce-i!“
Crăiasa schimbă feţe,
Că n-a văzut în viaţa ei
Inel, şi ce mândreţe!
Din piatra tronului din rai
Cioplit în flori maestre,
El singur unui fiu de crai
De-ajuns i-ar fi fost zestre.

–"Şi cum îi zici?“ – „Inel îi zic!“
Pe degetul suleget
Al zânei pus, pe cel mai mic,
Crescut părea din deget.
– „O, dă-mi-l mie“, drăgălaş
Se roagă ea-mbătată.
– „Ţi-l dau, stăpâno, de mă laşi
Să te cuprind o dată?“

Crăiasa-n veselia ei
Cu grabă se-nvoieşte:
– „Mă strângi la pept, ş-atâta ce-i?“
Şi peptul Anei creşte.

Şi cum întinde braţul drept
Mai viu îi bate peptul
Şi tremură, strângând la pept
Pe doamnă-sa cu dreptul.

– „Atâta ce-i?“ – „Dar m-a durut!
Să nu pui mâna stângă!“
Şi-n urmă zâna s-a zbătut
Că prea mult vrea s-o strângă.
Aşa fac şi copiii-n joc
Când nu-şi înţeleg vrerea,
Dar zânei i-a părut d-atunci
Că i-a slăbit puterea.

A doua zi, sub umbre rari
De pom cu floarea albă,
Făcea, având mărgăritari,
Dintr-înşii Ana salbă.
Crăiasa vine iar. Zărind
Frumoasa jucărie,
Aprinşii-i ochi mai mult s-aprind
Să aib-acea mândrie.

– „Ce-i asta?“ – „Salbă!“ Ard răzleţ
Mărgeanuri roşii-n pară
Şi n-ai fi dat d-ajunsul preţ
Al salbei, dând o ţară.
– „Şi cui o dai tu?“ Pătimaş
Zâmbind crăiasa-ngână:
– „Ţi-o dau şi ţie, de mă laşi
Să te sărut, stăpână!“

Pe nimeni ea n-a sărutat,
Ori poate flori şi fluturi,
Dar pentru salbă i-ar fi dat
Şi-o sută de săruturi.

Aşa fac doi copii în joc,
Când nu-nţeleg ce-i jocul,
Dar zânei i-a părut d-atunci
Că i-a pierit norocul.

A treia zi, privind în lac
Copila, ca-n oglindă
Cerca şi nu putea pe plac
Un brâu pe trup să-şi prindă.
Crăiasa vine iar. Grăbit
S-a-ncins atunci crăiasa,
Şi cât de strâns i s-a lipit
De caldul trup mătasa!

Ea bate-n palme, vede-n lac
Că strânsă-i stă mai bine;
Rotunde, ca un cap de mac,
Stau sânurile pline,
Mai naltă pare, şi-n umblat
Mlădie ca o vargă,
Ea simte cât de rău i-a stat
În haina ei cea largă.

Şi ochii-i otrăviţi de dulci,
La brâu, sălbatici cată.
– „Ţi-l dau, cu tine de mă culci
Alăturea o dată!"
– „Dar, Ano, pentru ce nu-mi cei
Altce, că am eu multe!"
– „Nu vreu!" Şi-n urmă asta ce-i?
De ce să n-o asculte?

*

Ştiţi voi povestea, când un fiu
De împărat odată,
În pept cu dor turbat de viu,
S-a îmbrăcat în fată,

Şi-având în loc de paloş, fus,
Şi-n loc de coif, năframă,
Pe peptul tânăr el şi-a pus
Altiţă-n loc de-aramă?

El stă pe tron, şi lângă el
Ce trist crăiasa plânge!
Cu mâna ei cea cu inel
Rupându-şi salba, strânge
Genunchii lui, ea stă-n genunchi!
Şi brâul şi-l dezleagă,
Şi păru-i desfăcut mănunchi
Îi umple faţa-ntreagă.

– „Eu toate, toate le-am perdut!
Şi Dumnezeu mă peardă
Din ochii lui, că te-am crezut!"
El râde şi-o desmeardă:
– „Acum nu-i timp să te boceşti;
Tu vii cu mine-acasă;
Crăiasă dacă nu mai eşti,
Vei fi împărăteasă!"

GAZEL

Oamenii mă-nvinuiesc
Că sunt tânăr şi iubesc!

Tu mi-ai zis să viu la moară
Pe-nsărat, să te-ntâlnesc,

Dar la moară dau de prieteni,
Şi de prieteni mă feresc.

Te-am văzut şi ieri pe-o cale,
M-am temut să te opresc.

Că de mama mi-e ruşine
Şi de tine mă sfiesc.

Mi-e necaz pe toată lumea
Şi mi-e ciudă că trăiesc:

Te-aş lăsa şi mi-e cu jale,
Te-aş iubi şi nu-ndrăznesc!

RUGĂMINTEA DIN URMĂ

(după Lermontov)

Eşti schilav tot! Un cerşetor
Te-ntorci acum acasă,
Şi ce fecior frumos erai!
Dar oricum eşti, ce-ţi pasă!
Tu vei vedea iar satul tău
Şi casa voastră-n vale,
Şi biata mamă-ţi va ieşi
Plângând în cale.

Şi eu rămân să mor pe-aici
Cu liftele păgâne!
Ah, parcă simt că n-am s-ajung
Să văd ziua de mâne.
Cu douăzeci deodată-n car,
La groapă mă vor duce,
Şi, bun e Domnul, de-om avea
La cap o cruce.

Noi de copii ne ştim, şi-am fost
Ca fraţii, ba, mai bine.
Eu de-am avut un singur ban,
L-am împărţit cu tine;
Şi tu cu gura foc prindeai
Să-mi dai ajutorare;
Să-ţi răsplătească Dumnezeu
Că-i bun şi mare!

Şi-auzi acum! De-or întreba
În sat de-a mea venire
Tu-n loc de adevăr, să spui
Că n-ai de mine ştire,
Că n-am fost la un regiment –
Dar spune-le ce-ţi place,
Că, pentru ei, ori viu, ori mort
Totuna face.

Iar mamei – Doamne, cum aş vrea
Credinţa s-o înşele!
Să-i spui că m-ai lăsat rănit
La Turnu-Măgurele,
Dar voi sosi cât de curând.
Ascultă-mi rugămintea,
Că mama, dac-ar şti că-s mort,
Şi-ar perde mintea.

Tu s-o amâi cu zi de zi
Şi spune-i câte toate,
Ea e bătrână, n-are mult
Să mai trăiască, poate;
Şi pentru ce să-i amărăşti
Şi zilele puţine?
Că n-are-n lume bun şi drag
Decât pe mine.

Iar Linii, de s-ar întâmpla
Să vă-ntâlniţi vrodată,
Să-i spui că-s sănătos şi-aş vrea
S-o aflu măritată.
Tu uită-i-te-n ochi să vezi,
De-o doare ori n-o doare;
Iar dacă vei vedea-o stând
Nepăsătoare,

Să-i spui că m-ai lăsat rănit
Pe umedele paie,
Că doctorul în carnea mea
Adâncă brazdă taie,
Că de dureri eu mă izbesc
Şi urlu toată ziua,
Şi c-am murit gândind la ea,
Că mi-a fost dragă.

Şi dacă ochii ei atunci
Mai tulburi se vor face,
N-o mângâia! E de prisos,
Te rog s-o laşi în pace.
O frunză veştedă nu-ţi dă
Cuvânt să zici că-i toamnă
Şi-o lacrimă în ochii ei
Nimic nu-nseamnă!

Şi-acum dă-mi mâna! A sunat
Gornistul de plecare,
Du Oltului din partea mea
O caldă salutare.
Şi-ajunşi în ţară, eu te rog,
Fă-mi cel mai mare bine:
Pământul ţării să-l săruţi
Şi pentru mine!

ROMANŢĂ

(după un cântec grecesc)

Te-am strâns sărutându-te, Radă,
Târziu într-o noapte de-april –
Azi mai fiecare copil
Ne cântă iubirea pe stradă.
Că oameni, deşi n-au ştiut
De noi şi de tainele noastre,
Dar stelele bolţii albastre
Văd toate, şi ele-au văzut.

Şi-o stea, căzătoare din cer,
Ea mării ne-a spus sărutarea,
Şi luntrei ne-a spus apoi marea,
Şi luntrea ne-a spus la năier.
Pe ţărm erau stoluri de fete
Cu drag de năier ascultând –
Şi ele râdeau scuturând
Flori albe din negrele plete.

Iar fetele-un cântec făcură
Şi-i deteră aripi de vânt;
Batjocur-au pus ele-n cânt
Şi patimă, dragă, şi ură.
Şi astfel, de noaptea de-april
În lume sunt cântece, Radă:
Ne cântă iubirea pe stradă
Azi mai fiecare copil.

CÂNTEC ORIENTAL

Nu-i ca ea-n oraşul tot
Mai frumoasă fată –
Ea se-nchină? Cei atei
Sunt bigoţi deodată.

Iese-n stradă? S-a făcut
Pe-al ei pas lumină –
Ea zâmbește? De e nor
Vremea se-nsenină.

Ea se scaldă? Îngeri vin
Să se-ascundă-n spume.
Stă la geam? Pe sub ferești
Nu încapi de lume.
Iese-n piață? Scad în preț
Florile deodată –
Nu-i ca ea-n orașul tot
Mai frumoasă fată!

EX OSSIBUS ULTOR!

A fost un tânăr împărat –
De la mișei a smuls averea
Și-a smuls de la tirani puterea
Și mulți nebuni a spânzurat.
Dar patru inși vorbind în șoapte
L-au dus în giulgiuri învălit
Și-n codrul cel mai tăinuit
L-au îngropat târziu în noapte.

Cei tari zic: „A fost mișel!
Ne-a prigonit prea multă vreme."
Iar popii fulgerau blăsteme
În cei ce mai vorbeau de el:
Nici voie să-și cernească portul,
Nici drept să-l plângă n-au avut,
Și niciodată n-au știut
În ce pământ le doarme mortul.

Și nu vor ști! Căci groapa lui
În blăstămat pământ s-ascunde.
Nici soare-acolo nu pătrunde,
Nici plângerile nimărui,
Jurat-a iadul să-ngrădească
Cu nopți de veci acest mormânt,
Iar brazii tac, că nici un vânt
Nu-i clatină, ca să vorbească.

Dar noaptea-n zare, uneori,
Când e furtună-n depărtare,
La margini de-orizont răsare
Un fulger alb, târziu spre zori,
Și-ntruna spre pădure-arată
Și scapără spre ea mereu;
E, parc-arată Dumnezeu
Spre groapa cea de veci uitată.

Iar într-o noapte va lovi!
Și spintecată de lumină,
Fugi-va noaptea cea haină,
Și brazii-n flăcări or vorbi:
Și-atunci, cu fulgerul tovarăș,
Ieși-va mortul împărat,
Și-n iadul lor, de-unde-au plecat,
S-or prăbuși tiranii iarăș.

CÂNTEC

Zice vodă: – „Iar la greu!
Dragii moșului, în țară
Vin păgânii foc și pară,
Dar cum vin, s-or duce iară,
Procleții lui Dumnezeu!
De vom prinde-n țară turcii,
Să le dăm, și voi și eu,
Cinstea furcii!"

Zice vodă: – „Bateţi voi
Marginea, că e mai bine;
Ce-i la mijloc, las' pe mine!
Cu ei numai iadul ţine,
Iar Hristos e-n rând cu noi!
Haid', să le stârpim răsadul,
Că e plin de marţafoi
Ţarigradul!"

Vodă-n sârg a şi purces;
După el oştirea-n fugă.
Uite, turcii lasă rugă,
Lasă tot şi-o rup la fugă,
Nu mai ştiu ce-i deal, ce-i şes,
Care-o fi scăpat din gloată
Nu şi-a mai venit în ori
Viaţa toată...

Zice vodă: – „Sănătoşi,
Dragii moşului, cu bine!
Roat-acum pe lângă mine,
Naiu-n mâini şi cupe pline,
Pe-obiceiul din strămoşi,
Cu voinicii-mi place traiul,
Ori îi văd cu spada-n mâini,
Ori cu naiul."

Zice vodă: – „După vremi
Mulţi păgâni am dat de sminţă!
Să-i mai judeci când s-alintă, –
Când eşti bun şi ai o flintă,
Nici de dracul nu te temi.
Turcii-s mulţi, de-opresc cu palma
Prutul tot, dar când ne văd
Fug de-a valma."

Şi-acum fiul lui, Bogdan,
Din brâu spada şi-o dezleagă,
Şi-a plecat cu oastea-ntreagă
Loc de sfânt locaş s-aleagă,
Căci aşa ştia Ştefan:
Unde-i loc să sapi morminte
De păgâni, e loc să nalţi
Case sfinte.

POET ŞI CRITIC

– „Ce ştiu nu vreu să ţin secret–
Te rog să laşi în pace muza,
Căci tu eşti cel mai prost poet
În Siracuza.
Troheii şchiopi şi iambii duri;
Şi nici nu ştii măcar să-i furi!"

Dar n-a sfârşit, căci Dionis,
Ca un al doilea Ajax mitic,
A râs de furie şi-a-nchis
În turn pe critic.
P-un biet Omer îl poţi nega;
Dar când e prinţ, e altceva.

Orice poet ca rege-i prost;
Dar ca poet e orice rege
Un geniu cum puţini au fost!
Dar se-nţelege:
De ce murind fu Nero trist,
Nu ca-mpărat, ci ca artist.

Şi bietul critic, otrăvit
D-ale slujbaşilor insulte,
Trei părţi din zi era silit
Mereu s-asculte

Toţi iambii despre cari a zis
că-s cei mai proşti din câţi s-au scris.

Din zori de zi un sclav îi sta
La cap, citind până-ndeseară;
Aşa şi ieri, şi azi aşa
Şi mâine iară.
Şi tot tavanul era scris
Cu versuri d-a lui Dionis.

Dar după ce-a trecut un an,
Slujbaşul vine şi-l vesteşte
Că-l iartă nobilul tiran,
Şi că-l pofteşte
Să meargă la palat curând.
Poetul l-a primit râzând.

– „Am versuri iar! Un nou volum,
Şi laude-mi spun toţi Zoilii.
Să vezi! Eu cred că fac acum
Mai buni dactilii.
N-am nici un vers pocit sau rău,
Şi-aş vrea s-aud cuvântul tău!"

Şi de pe sul, cu mult avânt
Ies odele, încet cu-ncetul.
Olimpic şi cu glasul sfânt
Citea poetul.
Curtenii, transportaţi, răspund:
– „Ce-artistic, ah! Şi ce profund!"

– „Şi tu, ce zici? M-am îndreptat?"
Polixen, tremurându-i paşii,
Spre uşă pleacă resignat,
Privind slujbaşii:
– „E cheia temniţii la voi?
Haid', duceţi-mă-napoi!"

VÂNTUL

De fete mari e lunca plină,
Iar vântul, răsfăţat copil,
S-apropie tiptil-tiptil
De pe sub fagi, de pe colină.
Şi fetele cu drag suspină:
– „O, Doamne, Doamne adă-mi-l!"

Pe umeri blondele lui plete
Tresar şi sar încetinel.
El e frumos şi tinerel,
Dar e sfios când e cu fete,
Iar ele râd şi râd şirete
Şi pe furiş privesc la el.

El umblă ca la el acasă
Şi-ascultă fetele ce zic;
Mai rupe-n palme câte-un spic
Şi răsfăţat apoi îşi lasă
Pe spate capul şi nu-i pasă
De fete şi de câmp nimic.

Şi printre spice el şopteşte,
Vorbind aiurea şi-alintat!
Şi, cum se plimbă-n lung şi-n lat,
Cu fetele să-mprieteneşte
Şi din copil sfios el creşte
Flăcău întreg de sărutat.

Apoi, ca-n glumă, el le prinde
De mânecă, şi-aprins de dor,
Îşi face joc prin părul lor,
În urmă braţul şi-l întinde,
Pe cea mai dragă o cuprinde
Şi-o strânge cătră el uşor.

Tot mai aprins, tot mai aproape:
– „Să te sărut, drăguţo, vrei?
Ce ochi frumoşi ai, viorei,
Ca un întins adânc de ape."
De el nu-i nici un chip să scape
Şi-atâta lucru-n urmă ce-i?

Ea stă la peptul lui pierdută,
Dintâi cu ochii la pământ.
El zice-aşa câte-un cuvânt,
Ea zice trei şi-l tot ajută,
Şi uite-l, uite-l c-o sărută –
Ei, vezi tu fetele cum sînt!

El a crezut că nu se poate,
Şi iacă, poţi! Dar să te ţii!
E greu să dai de căpătâi,
Dar dacă dai, merg strună toate;
Şi fata mult nu se socoate,
Când pierde mintea cea dintâi.

El o sărut-acum pe salbă,
Şi fetele-mprejur să strâng!
Dar e prea mult! Am să mă plâng
La toţi vlădicii, să dau jalbă!
Auzi, să duci tu lume albă
P-un câmp cu oameni, ca-ntr-un crâng!

Ba ele-şi mai desfac şi sânul,
Şi-n sân el li se joac-acum –
Îl prind odată şi-l sugrum,
Că prea s-obrăznici românul!
Auzi, dar cine-i el, păgânul,
Ca să-mi sărute fete-n drum?

Nu ştie nimeni de-unde vine,
Şi capu-i stă la sărutat!
De-ar fi măcar de-aici din sat –
Voi, câţi sunteţi flăcăi ca mine,
Să-mi spuneţi voi acum, e bine
Să faci ca vântul, nu-i păcat?

Adică stăi! Ce fată moare
Dac-o săruţi puţin? Da' zeu!
Cum aş voi să fiu mereu
Un vânt şi eu, în zi cu soare,
De-ar fi numai seceràtoare
O fată pe care-o ştiu eu!

VESTITORII PRIMĂVERII

Dintr-alte ţări, de soare pline,
Pe unde-aţi fost şi voi străine,
Veniţi, dragi păsări, înapoi –
Veniţi cu bine!
De frunze şi de cântec goi,
Plâng codrii cei lipsiţi de voi.

În zarea cea de veci albastră
Nu v-a prins dragostea sihastră
De ce-aţi lăsat? Nu v-a fost dor
De ţara voastră?
N-aţi plâns văzând cum trece-n zbor
Spre miazănoapte nor de nor?

Voi aţi cântat cu glas fierbinte
Naturii calde imnuri sfinte,
Ori doine dragi, când v-aţi adus
De noi aminte!
Străinilor voi nu le-aţi spus
Că doine ca a noastre nu-s?

Și-acum veniți cu drag în țară!
Voi revedeți câmpia iară,
Și cuiburile voastre-n crâng!
E vară, vară!
Aș vrea la suflet să vă strâng,
Să râd de fericit, să plâng!

Cu voi vin florile-n câmpie
Și nopțile cu poezie
Și vânturi line, calde ploi
Și veselie.
Voi toate le luați cu voi
Și iar le-aduceți înapoi!

ZOBAIL

La miez de noapte morții-n cor
Își cântă jalnic imnul lor,
Iar albele giulgiuri bătute de vânturi,
Dau tact tânguioaselor cânturi.

Ei sunt războinicii oșteni
Ai regilor asirieni:
Zobail la moarte i-a dus ca pe-o turmă,
Cu biciul bătându-i din urmă.

– „Ce fericit e cine-i viu!
Noi putrezim într-un sicriu!
Ni-e dragă și nouă viața și-averea,
Dar regii ne-o iau cu puterea.

Frumos e, sfânt e să trăiești
Când pentru-ai tăi tu suflet ești:
Dar noi am trăit ca să dăm ajutorul
La regi cari omoară poporul!

Tu, cel mai lacom dintre regi
Ai umilit popoare-ntregi!
De dragostea unei regine frumoase
Umplut-ai pământul de oase!

Tu perzi bărbații tăi cei buni,
Să faci femeilor cununi!
Tu perzi în orgie al țării tezaur,
Bând vinul din cupe de aur.

Te porți în haine de argint
Și-n ceasuri dragi de dulce-alint
Săruți pe Tofale, femeia necastă
Pe cea mai frumoasă nevastă.

Tu dai un semn, și porți se frâng,
Și zeci de milioane plâng;
Oceanul de spaimă în lături s-abate
De vuietul multor armate.

Dar tot ce ai, de noi ți-e dat!
Și tu, râzând, ne-ai îngropat!
Mișelule! Astăzi, de-am fi în viață,
Te-am bate cu palmele-n față!

Și cântă morții, cântă în cor
Și plin de ură-i cântul lor
Urgia mâniei le-neacă suflarea,
Blăstem li-e și gemet cântarea.

Dar iat'! un scârțâit de porți!
Spre Ninive privesc cei morți:
Doi oameni purtând un cadavru în spate
Răsar pe tăcut din cetate.

Sub ziduri pun povara lor.
Încet al morților popor
S-apropie-n șiruri de-o pânză murdară
– „Vro victim-a regelui iară?"

Văd bietul mort și se uimesc!
Apoi deodată izbucnesc
Să râdă cu hohot, de mâni să se prindă,
Fanatică horă să-ntindă.

Ești tu, Zobail? strigă-n cor,
Și sfânt acum e cântul lor:
Ești demn să te batem cu palmele-n față,
Ești demn să te întorci în viață.

Dar din ce-ai făcut, ce ești acu?
Ne-am răzbunat! când însuți tu
Atât de ieftin norocul tău dai-l,
Întinde-ne mâna, Zobail!"

PE LÂNGĂ BOI

Pocnind din bici pe lângă boi,
În zori de zi el a trecut
Cu plugul pe la noi.
Și de pe bici l-am cunoscut,
Și cum țeseam, nici n-am știut
Cum am sărit și m-am zbătut
Să ies de la război.

Și-atâta tort mi-am încâlcit
Și-n graba mare-am spart un geam,
Știu eu ce mi-a venit!
Am cap, dar parcă nu-l mai am!
Ce-aveam să-i spui? Nimic n-aveam,
Dar era-n zori, și eu voiam
Să-ntreb cum a dormit.

Și, vezi, așa-i el, nu știu cum!
M-a prins de braț și m-a cuprins
Să mă sărute-n drum:
Dar eu din brațe-i m-am desprins
Și l-am certat și l-am împins –
Dar n-am făcut cu dinadins,
Și rău ce-mi pare-acum!

O, nu mi-e că mi-am sângerat
La prag piciorul într-un cui,
Dar mi-e că e păcat!
Om bun ca dânsul nimeni nu-i,
Și pentru-o vorbă rea ce-i spui
El toată ziulica lui
Muncește supărat!

RADA

Are Dochia mult cât are,
Nu e mult o fată mare?
Că-ntre domni, dar orișiunde,
Dacă-ți știe ea răspunde,
Grai ales și lin ca apa,
Apoi las' că Rada știe
Și-n ce fel să poarte sapa.

A fost ea în şcoli o toamnă,
Dar găseşti ca ea vro doamnă?
Cu cosiţă gălbioară,
Ea e naltă şi uşoară –
S-o vezi numai şi să tremuri!
Şi de-abia pe la Sân-Petru
Umple optsprezece vremuri.

Sunt şi-n sat destule fete,
Cari de n-au cu ce să-mbete
Ochii omului, au peptul ele
Alb de taleri şi mărgele.
Rada, când o vezi, te fură
Cu necontenitul zâmbet
Şi cu-a vorbelor căldură.

Harnică, din zorii zilei,
Nu stau mânile copilei
Fără lucru, tot să prindă,
Casa lor toată-i oglindă.
La izvor vezi pe Rodica
Până-n zori, când pe sub streşini
Încă doarme rândunica.

Pe izlaz nu-i multă hrana,
Dar vezi albă ce-i Joiana!
Şi-n amurg copila-n tindă
Foc în vatră vrea s-aprindă,
Dar mu-mu, Joiana muge –
Radă, fă, s-alergi degrabă,
Că-n şopron viţelul suge.

– „Doar' e tare! Haid' mai iute!"
Şi, din drum, ca să-i ajute,
Vin flăcăii totdeauna.
Nu-l înjugi aşa cu buna
Pe viţel, şi Rada-i slabă,
Ştiu flăcăii! Şi-şi fac seara
Pe-aici vecinic ceva treabă.

Vaca-i tot ce-au ei, la biata!
Toarce-n sat cu ziua, fata,
Dar e veselă din fire;
De noroc şi-ndestulire
Inima-i în veci e plină:
Când e fericită, spune-mi,
Mai mult ce-are o regină?

Rada-i nălucire vie,
Când aleargă pe câmpie
Şi-i bat vânturi în cosiţă,
Ori când seara stă-n portiţă,
Şi-o întrebi: „Ce-aştepţi, iubită?"
Şi pe dup-un stâlp s-ascunde,
Galbenă de zăpăcită.

Dar la holdă! Arde soare,
Fetele secerătoare
Râd şi cântă, snopi fac grâul,
Murmură-ntre sălcii râul:
Fug la râu vro patru fete,
E şi Rada? Fug flăcăii
Şi ei toţi, şi nu le-e sete.

Şi-n genunchi atunci pe ţărmuri
Ea din pumni cât două sfărmuri
Bea, iar Nicu: – „Dă-mi şi mie!"
– „Taci, şi bea din pălărie!"
Cere el, cer mulţi să-i deie:
Rada râde, le dă apă,
Toţi din pumnii ei să beie.

– „Zece stropi nu pot să-ncapă:
Prea e mic păhar de apă!"
Şi-atunci ea, când el glumeşte,
Joacă pumnii şi-l stropeşte
Pe obraz, dar drăgălaşă,
Tot ea-l zvântă,-n loc de cârpă,
Mâneca de la cămaşă.

Şi cum ştie ea s-aleagă
Ce-i frumos! Atât de dragă
O dă portul îmbrăcându-l!
Când o vezi, te-mbată gândul
Că, iubind-o, trei dumineci,
S-ar mira de tine-altarul
Ce păcat ai să cumineci!

Iat-o veselă şi-aprinsă;
Joacă hora! Cum e-ncinsă,
Cum îşi poart-a ei făptură,
Toată-i ca-n zugrăvitură –
Mamele, privind-o-n horă,
Să cotesc: „Olio, tu, leică,
Ce mai drac frumos de noră!"

De-o-ntâlnesc în drum bătrânii,
Ei fac pod cu palma mânii
Peste ochii slabi, s-o vadă:
„Draga moşului, tu, Radă!"
Şi uimiţi de fata Dochii
O desmeardă şi, când pleacă,
Umezi au de lacrămi ochii.

Dar de-i Rada cât de blândă,
Ea de mic-a fost osândă
Pentru sat. Şi nu-i mirare,
Ei flăcăi, ea fată mare:
Pentr-un râs al ei să ceartă,
Şi din joc să prind feciorii
La trânteli, cât Doamne iartă!

Da! Şi Rada-i mare hoaţă,
Poate satul tot să-l scoaţă
Din sărit, ea ştie bine!
Dar se teme de-oarecine.
Mă-sa e? Ferească Domnul!
Alt temut: ca să nu-şi piardă
Pe acel ce-i pierde somnul.

– „Unde mergi?" – „Mă duc la moară!"
– „Viu şi eu!" Şi din uscioară
Vladu iese-n cap de stradă.
– „Nu m-ajungi!" – „Te-ajung eu, Radă!"
Dar fugind, i se desprinde
Şorţul alb din brâu, iar Vladu
Nu-i dă şorţul, ci i-l vinde.

– „Ieri mi te-am făcut scăpată;
Azi nu-mi scapi nesărutată!"
– „Cum nu scapi din mână fumul –
Nu-mi eşti drag, de ce-mi ţii drumul?"
Ea nu-şi crede-a ei cuvinte;
De le-ar crede Vladu însă,
Rada şi-ar ieşi din minte.

Şi cum vrea şi nu vrea fata,
Dragul ia, dragul dă plata.
Un sărut, păcat să fie?
Numai popa să nu-l ştie,
Că te sperie cu iadul –
M-ar putea speria pe mine
Popii toţi, de-aş fi eu Vladul!

TREI, DOAMNE, ŞI TOŢI TREI

Avea şi dânsul trei feciori,
Şi i-au plecat toţi trei deodată
La tabără, sărmanul tată!
Ce griji pe dânsul, ce fiori,
Când se gândea că-i greu războiul,
N-ai timp să simţi că mori.

Şi luni trecut-au după luni –
Şi-a fost de veste lumea plină,
Că steagul turcului se-nchină;
Şi mândrii codrului păuni,
Românii-au isprăvit războiul,
Că s-au bătut nebuni.

Scria-n gazetă că s-a dat
Poruncă să se-ntoarcă-n ţară
Toţi cei plecaţi de astă-vară –
Şi rând pe rând veneau în sat
Şi ieri, şi astăzi câte unul
Din cei care-au plecat.

Şi-ai lui întârziau! Plângând,
De drag că are să-i revadă,
Sta ziua-n prag, ieşea pe stradă
Cu ochii zarea măsurând,
Şi nu veneau! Şi dintr-o vreme
Gemea, bătut d-un gând.

Nădejdea caldă-n el slăbea,
Pe cât creştea de rece gândul.
El a-ntrebat pe toţi d-a rândul,
Dar nimeni ştire nu ştia.
El pleacă-n urmă la cazarmă
Să afle ce dorea.

Căprarul vechi îi iese-n prag.
– „Ce-mi face Radu?" el întreabă,
De Radu-i este mai cu grabă,
Că Radu-i este cel mai drag.
– „E mort! El a căzut la Plevna
În cel dintâi şirag!"

O, bietul om! De mult simţea
Că Radu-i dus de pe-astă lume,
Dar astăzi, când ştia anume,
El sta năuc şi nu credea.
Să-i moară Radu! Acest lucru
El nu-l înţelegea.

Blăstem pe tine, braţ duşman!
– „Dar George-al nostru cum o duce?"
– „Sub glie, taică, şi sub cruce,
Lovit în pept d-un iatagan!"
– „Dar bietul Mircea?" – „Mort şi Mircea
Prin văi, pe la Smârdan."

El n-a mai zis nici un cuvânt;
Cu fruntea-n piept, ca o statuie,
Ca un Christos bătut în cuie,
Ţinea privirile-n pământ,
Părea că-i vede dinainte-i
Trei morţi într-un mormânt.

Cu pasul slab, cu ochii beţi,
El a plecat, gemând, p-afară,
Şi-mpleticindu-se pe scară,
Chema pe nume pe băieţi,
Şi se proptea, de slab, sărmanul,
Cu mâna de păreţi.

Nu se simţea de-i mort ori treaz,
N-avea puteri să se simţească;
El trebuia să s-odihnească –
Pe-o piatră-n drum, sub un zăplaz,
S-a pus, înmormântând în palme-i
Slăbitul său obraz.

Şi-a stat aşa, pierdut şi dus.
Era-n amiazi şi-n miez de vară
Şi soarele scăzut spre seară,
Şi-n urmă soarele-a apus,
Iar bietul om sta tot acolo
Ca mort, precum s-a pus.

Treceau bărbaţi, treceau femei,
Şi uruiau trăsuri pe stradă,
Soldaţi treceau, făcând paradă, –
Şi-atunci, deştept, privi la ei
Şi-şi duse pumnii strâns la tâmple:
„Trei, Doamne, şi toţi trei!"

LA OGLINDĂ

Azi am să-ncrestez în grindă –
Jos din cui acum, oglindă!
Mama-i dusă-n sat! Cu dorul,
Azi e singur puişorul,
Şi-am închis uşa la tindă
Cu zăvorul.

Iată-mă! Tot eu cea veche!
Ochii? hai, ce mai pereche!
Şi ce cap frumos răsare!
Nu-i al meu? Al meu e oare?
Dar al cui! Şi la ureche
Uite-o floare.

Asta-s eu! Şi sunt voinică!
Cine-a zis că eu sunt mică?
Uite, zău, acum iau seama
Că-mi stă bine-n cap năframa
Şi ce fată frumuşică
Are mama!

Mă gândeam eu că-s frumoasă!
Dar cum nu! Şi mama-mi coasă
Şorţ cu flori, minune mare –
Nu-s eu fată ca oricare:
Mama poate fi făloasă
Că mă are.

Ştii ce-a zis şi ieri la vie?
A zis: – „Ce-mi tot spun ei mie!
Am şi eu numai o fată,
Şi n-o dau, să fie dată;
Cui o dau, voiesc să-mi fie
Om odată!"

Mai ştiu eu! Şi-aşa se poate!
Multe ştiu, dar nu ştiu toate.
Mama-mi dă învăţătură,
Cum se ţese-o pânzătură,
Nu cum stau cei dragi de vorbă,
Gură-n gură.

N-am să ţes doar viaţa-ntreagă!
Las' să văd şi cum se leagă
Dragostea – dar ştiu eu bine!
Din frumos, ce-l placi, ea vine –
Hai, mă prind feciorii, dragă,
Şi pe mine!

Că-s supţire! Să mă frângă
Cine-i om, cu mâna stângă!
Dar aşa te place dorul:
Supţirea, cu binişorul,
Când te strânge el, să-ţi strângă
Tot trupşorul.

Brațul drept dacă-l întinde,
Roată peste brâu te prinde
Și te-ntreabă: „Dragă, strângu-l?"
Și tu-l cerți, dar el, nătângul,
Ca răspuns te mai cuprinde
Și cu stângul.

Iar de-ți cere și-o guriță –
Doamne! Cine-i la portiță?
Om să fie? Nu e cine!
Hai, e vântul! Uite-mi vine
Să văd, oare, cu cosiță
Sta-mi-ar bine?

O, că-mi stă mie-n tot felul!
Să mă port cu-ncetinelul:
Uite salbă, brâu și toate!
Și cosițe cumpărate,
Stai, să-nchei și testemelul
Pe la spate.

Uite ce bujor de fată –
Stai să te sărut o dată!
Tu mă poți, oglindă, spune!
Ei, tu doară nu te-i pune
Să mă spui! Tu ai, surată,
Gânduri bune.

De-ar ști mama! Vai, să știe
Ce-i fac azi, mi-ar da ea mie!
D-apoi! N-am să fiu tot fată,
Voi fi și nevast-odată:
Las' să văd cât e de bine
Măritată.

Că mi-a spus bunica mie,
Că nevasta una știe,
Mai mult decât fata, juna,
Ei, dar ce? Nu mi-a spus buna –
Și mă mir eu ce-o să fie
Asta una!

Brâu-i pus! Acum, din ladă,
Mai ieu șorțul! O să-mi șadă
Fată cum îmi stă nevastă...
Aolio! Mama-n ogradă!
Era gata să mă vadă
Pe fereastră.

Ce să fac? Unde-mi stă capul?
Grabnic, hai să-nchid dulapul,
Să mă port să nu mă prindă.
Salbă, jos! Și-n cui, oglindă!
Ce-am uitat? Închisă ușa
De la tindă.

Intră-n casă? O, ba bine,
Și-a găsit niște vecine,
Stă la sfat... toată-s văpaie!
Junghiul peste piept mă taie;
Doamne, de-ar fi dat de mine,
Ce bătaie!

DE PE DEAL

E capul ei și pieptul ei –
O văd acum întreagă,
O strig pe nume și-i vorbesc,
Dar ea să mă-nțeleagă?

Cu pieptul plin şi des bătând,
Cu faţa-mbujorată,
A răsărit dintr-un tufiş
Şi râde-acum mirată.

– „Tu eşti pe-aici? Eu te-am crezut
Cu oile prin vale!
De-aş fi ştiut că eşti în deal,
Mergeam pe altă cale!“

Subţire-n trup şi blândă-n grai,
Şi-n port aşa isteaţă,
Pe urma ei, în fapt de-amurg
Dau zori de dimineaţă.

De-aş fi ştiut că n-a venit
Anume pentru mine,
Eu n-aş mai fi vorbit cu ea!
Dar ştiu şi-aceasta bine,

Că m-a cătat de mult prin văi,
Pierdută-aşa cu gândul;
Şi dacă nu m-ar fi găsit,
Umblat-ar fi de-a rândul

Întreaga zi, din deal în deal,
Ca cerbul după apă –
Cu greu te scapi de-un lucru drag,
Şi prost e cine-l scapă!

EL ZORAB

La paşa vine un arab,
Cu ochii stinşi, cu graiul slab.
– „Sunt, paşă, neam de beduin,
Şi de la Bab-el-Manteb vin
Să vând pe El Zorab.

Arabii toţi răsar din cort,
Să-mi vadă roibul, când îl port
Şi-l joc în frâu şi-l las în trap!
Mi-e drag ca ochii mei din cap
Şi nu l-aş da nici mort.

Dar trei copii de foame-mi mor!
Uscat e cerul gurii lor;
Şi de amar îndelungat,
Nevestei mele i-a secat
Al laptelui izvor!

Ai mei pierduţi sunt, paşă, toţi:
O, mântuie-i, de vrei, că poţi!
Dă-mi bani pe cal! Că sunt sărac!
Dă-mi bani! Dacă-l găseşti pe plac,
Dă-mi numai cât socoţi!“

El poartă calul, dând ocol,
În trap grăbit, în pas domol,
Şi ochii paşei mari s-aprind;
Cărunta-i barbă netezind
Stă mut, de suflet gol.

– „O mie de ţechini primeşti?“
– „O, paşă, cât de darnic eşti!
Mai mult decât în visul meu!
Să-ţi răsplătească Dumnezeu,
Aşa cum îmi plăteşti!“

Arabul ia, cu ochii plini
De zâmbet, miia de ţechini –
De-acum, de-acum ei sunt scăpaţi,
De-acum vor fi şi ei bogaţi,
N-or cere la străini!

Nu vor trăi sub cort, în fum,
Nu-i vor cerşi copiii-n drum,
Nevasta lui se va-ntrăma;
Şi vor avea şi ei ce da
Săracilor de-acum! –

El strânge banii mai cu foc,
Şi pleacă, beat de mult noroc,
Şi-alergă dus de-un singur gând,
Deodată însă, tremurând,
Se-ntoarce, stă pe loc.

Se uită lung la bani, şi pal,
Se clatină, ca dus de-un val,
Apoi la cal priveşte drept;
Cu paşii rari, cu fruntea-n piept,
S-apropie de cal.

Cuprinde gâtul lui plângând
Şi-n aspra-i coamă îngropând
Obrajii palizi: – „Pui de leu,
Suspină trist. Odorul meu,
Tu ştii că eu te vând!

Copiii mei nu s-or juca
Mai mult cu frunze-n coama ta,
Nu te-or petrece la izvor:
De-acum smochini, din mâna lor,
Ei n-or avea cui da!

Ei nu vor mai ieşi cu drag
Să-ntindă mânile în prag,
Să-i iau cu mine-n şa, pe rând!
Ei nu vor mai ieşi râzând
În calea mea şirag!

Copiii mei cum să-i îmbun,
Nevestei mele ce să-i spun,
Când va-ntreba de El Zorab?
Va râde-ntregul neam arab
De bietul Ben-Ardun!

Raira, tu, nevasta mea,
Pe El Zorab nu-l vei vedea
De-acum, urmându-te la pas,
Nici în genunchi la al tău glas
El nu va mai cădea!

Pe-Ardun al tău, pe Ben-Ardun,
N-ai să-l mai vezi în zbor nebun
Pe urma unui şoim uşor,
Ca să-ţi împuşte şoimu-n zbor;
Nu-i vei pofti: „Drum bun!"

Nu vei zâmbi, cum saltă-n vânt
Ardun al tău în alb vestmânt;
Şi ca să simţi sosirea lui
Mai mult de-acum tu n-o să pui
Urechea la pământ!

O, calul meu! Tu, fala mea,
De-acum eu nu te voi vedea
Cum ţii tu nările-n pământ
Şi coada ta fuior în vânt,
În zbor de rândunea!

Cum mesteci spuma albă-n frâu,
Cum joci al coamei galben râu,
Cum iei pământul în galop
Şi cum te-aşterni ca un potop
De trăsnete-n pustiu!

Ştia pustiul de noi doi
Şi zarea se-ngrozea de noi –
Şi tu de-acum al cui vei fi?
Şi cine te va mai scuti
De vânturi şi de ploi?

Nu vor grăi cu tine blând,
Te-or înjura cu toţi pe rând
Şi te vor bate, odorul meu,
Şi te-or purta şi mult, şi greu;
Lăsa-te-vor flămând!

Şi te vor duce la război
Să mori tu, cel crescut de noi!...
Ia-ţi banii, paşă! Sunt sărac,
Dar fără cal eu ce mă fac;
Dă-mi calul înapoi!"

Se-ncruntă paşa: – „Eşti nebun?
Voieşti pe ieniceri să-i pun
Să te dea cânilor? Aşa!
E calul meu, şi n-aştepta
De două ori să-ţi spun!"

– „Al tău? Acel care-l crescu
Iubindu-l, cine-i: eu ori tu?
De dreapta cui ascultă el,
Din leu turbat făcându-l miel?
Al tău? O, paşă, nu!

Al meu e! Pentru calul meu
Mă prind de piept cu Dumnezeu –
Ai inimă! Tu poţi să ai
Mai vrednici şi mai mândri cai,
Dar eu, stăpâne, eu?

Întreagă mila ta o cer!
Alah e drept şi-Alah din cer
Va judeca ce-i între noi,
Că mă răpeşti şi mă despoi,
M-arunci pe drum să pier.

Şi lumea te va blăstema,
Că-i blăstem făptuirea ta!
Voi merge, paşă, să cerşesc,
Dar mila voastră n-o primesc –
Ce bine-mi poţi tu da?"

Dă paşa semn. – „Să-l dezbrăcaţi
Şi binele în vergi i-l daţi!"
Sar eunucii, vin, îl prind –
Se-ntoarce-arabul răsărind
Cu ochii îngheţaţi.

El scoate grabnic un pumnal,
Şi-un val de sânge, roşu val
De sânge cald a izvorât
Din nobil-încomatul gât,
Şi cade mortul cal.

Stă paşa beat, cu ochi topiţi,
Se trag spahiii-ncremeniţi.
Şi-arabul, în genunchi plecat,
Sărută sângele-nchegat
Pe ochii-nţepeniţi.

Să-ntoarce-apoi cu ochi păgâni
Şi-aruncă ferul crunt din mâni:
– „Te-or răzbuna, copiii mei!
Şi-acum mă taie, dacă vrei,
Şi-aruncă-mă la câni!"

SUPŢIRICA DIN VECINI

Ea mergea căpşuni s-adune,
Fragi s-adune –
Eu şedeam pe prag la noi.
Ea, ca şarpele prin foi,
Vine-ncet, pe ochi îmi pune
Mânile ei mici şi moi,
În ureche-o vorbă-mi spune,
Râde lung şi fuge-apoi.

Pieptul plin cu mâna-l ţine,
Strâns îl ţine,
Că-i piept tânăr şi mereu
Ar sălta, şi-n salt e greu.
Stă pe loc şi-i pare bine,
Bate-n palme: – „Te ştiu eu:
Nu mai viu! De viu la tine,
Mă săruţi şi nu mai vreu!"

Eu o chem şi-i spun de toate,
Multe toate,
Multe bune şi-n zadar.
– „Nu-mi faci capul călindar!
Nu te cred şi nu se poate!"
Eu mă-ntorc: – „Ei, du-te dar!"
Capul mi-l proptesc pe coate,
Stau pe prag, pe gânduri iar.

Stând aşa, un braţ ridică,
Blând ridică,
Părul meu, pe frunte dat.
Când mă-nalţ, rămân mirat.
– „Te-ai întors?" Şi, supţirică,
Ea pe piept mi s-a lăsat
Şi zâmbea c-un fel de frică:
– „Răule, te-ai supărat?"

NUMAI UNA

Pe umeri pletele-i curg râu –
Mlădie, ca un spic de grâu,
Cu şorţul negru prins în brâu,
O pierd din ochi de dragă.
Şi când o văd, îngălbinesc:
Şi când n-o văd, mă-mbolnăvesc,
Iar când vin alţii de-o peţesc,
Vin popi de mă dezleagă.

La vorbă-n drum, trei ceasuri trec –
Ea pleacă, eu mă fac că plec,
Dar stau acolo şi-o petrec
Cu ochii cât e zarea.
Aşa cum e săracă ea,
Aş vrea s-o ştiu nevasta mea,
Dar oameni răi din lumea rea
Îmi tot închid cărarea.

Şi câte vorbe-mi aud eu!
Toţi fraţii mă vorbesc de rău,
Şi tata-i supărat mereu,
Iar mama la icoane
Mătanii bate, ţine post;
„Eşti un netot! Ţi-e capul prost
Şi-ţi faci de cap, Ioane!"

Îmi fac de cap? Dar las' să-mi fac!
Cu traiul eu am să mă-mpac
Şi eu am să trăiesc sărac,
Muncind bătut de rele!
La fraţi eu nu cer ajutor,
Că n-am ajuns la mila lor –
Şi fac ce vreau! Şi n-am să mor
De grija sorţii mele!

Mă-ngroapă fraţii mei de viu!
Legat de dânsa, eu să ştiu
Că am urâtei drag să-i fiu?
        Să pot ce nu să poate?
Dar cu pământul ce să faci?
Şi ce folos de boi şi vaci?
Nevasta dacă nu ţi-o placi,
        Le dai în trăsnet toate!

Ori este om, de sila cui
Să-mi placă tot ce-i place lui!
Aşa om nici vlădica nu-i
        Şi nu-i nici împăratul!
Să-mi cânte lumea câte vrea,
Mi-e dragă una şi-i a mea:
Decât să mă dezbar de ea,
        Mai bine-aprind tot satul!

REGINA OSTROGOŢILOR

Jalnic vâjâie prin noapte glasul codrilor de brad,
Ploaia cade-n repezi picuri, repezi fulgerele cad.

În castelul de pe stâncă, la fereastra solitară,
Stă pe gânduri o femeie şi priveşte-n noapte-afară.

Al ei suflet e furtună, noaptea e gândirea ei –
Astăzi ea e pusă-n rândul celor mai de jos femei!

E regina ostrogotă! Dar în turn aici e roabă;
Lacrămile-n ochii palizi îi sunt singura podoabă.

În tăcerea din odaie-i intră cruntul Teodat,
Ea se-ntoarce tristă, blândă: – „Tu-mi eşti rege şi bărbat.

M-ai privit întotdeauna ca pe-o piedică din cale,
Pentru ce-mi ascunzi de-a pururi taina gândurilor tale?

M-ai închis aici în lanţuri, am răbdat în chip păgân,
Şi mi-am zis: El are dreptul! Mi-e bărbat şi mi-e stăpân.

Mi-ai ucis pe-ntâiul sfetnic şi râdeai că lumea plânge,
Când de barba lui căruntă spada ţi-o ştergeai de sânge.

Şi-am tăcut, zicându-mi iarăşi: El a fost supusul tău,
De-a făcut vrun rău, tu, rege, trebuie să curmi ce-i rău.

Mi-ai luat apoi copilul să-l ucizi! Şi-am zis: E bine!
Tu-i eşti tată şi ai dreptul peste fiul meu ca mine.

Dar el nu era al nostru, el era al ţării-ntregi,
N-ai ucis în el un rege, ai ucis un şir de regi.

Vii, acum trimis de alţii, vii să scapi şi de regina,
Teodat, îţi temi domnia! O s-o pierzi, a cui e vina?

Am putut să fac revoltă, ori pe-ascuns să te omor,
N-am făcut-o, că mi-e milă! Nu de tine, de popor.

Tu erai un om de luptă, fără rang şi fără nume,
Eu ţi-am dat coroana ţării, să te fac stăpân pe-o lume.

Şi-acum asta-i răsplătirea, ce mi-o dai?... E tot atât!
Dacă moartea mea ţi-ajută, vino, strânge-mă de gât.

Pe femeia pusă-n lanţuri n-o ucizi, că-i mişelie!
Pe regina ai tot dreptul s-o ucizi, că-ţi e soţie!“

Nobilă, cu ochi de flăcări, ea priveşte-n faţă-i drept
Şi, zicând, desface haina de pe tânărul ei piept.

Iar mişelul stă, se uită, dă apoi; şi grabnic unda
Sângelui ţâşni din rană; şi-a căzut Amalasunda.

Şi plecat peste cadavru, el cu ochi de idiot
A-nvârtit pumnalu-n carne, să se scurgă viul tot.

A deschis apoi fereastra, şi pe colţuroasa stâncă,
Hohotind a-mpins cadavrul în prăpastia adâncă.

Surd vuia prin codri vântul, brazii se-ndoiau de vânt,
Urletul suna sinistru, ca un urlet de mormânt.

Parcă negrele blesteme şi le-amestecau haotic,
Mii de glasuri, ţara toată, tot poporul ostrogotic.

Teodat, tu râzi! Dar moarta, cea lipsită de sicriu,
Îşi va răscula poporul, să te sfâşie de viu!

BRÂUL COSINZENII

Avea Ileana ochi de soare
Şi galben păr, un lan de grâu;
Vestmânt avea, ţesut în floare
Şi-un brâu purta, pe-ncingătoare,
Cum n-a mai fost pe lume brâu.

Era de aur pe tot locul,
Un fulger pe-al ei trup încins.
El noaptea da lumini cu focul,
Şi-n brâu sta fetei prins norocul,
Precum e-n talismane prins.

Vrăjit era că, de-l va perde,
Norocul ei să piară-n veci,
Nici flori mai mult să n-o desmerde,
Să n-afle umbră-n codrul verde
Şi verile să-i fie reci.

Dar Sfântul Soare ziua-ntreagă
Pândeşte brâul – l-ar fura.
Că lui de mult i-e fata dragă,
Iar fata nu vrea să-nţeleagă,
Şi el acum şi-ar răzbuna!

Ea trece-n dulce nepăsare
Prin lunci cu flori şi doarme-n văi.
Iar păzitor pe vânt îl are –
Întreaga viaţă vis îi pare
Şi joc îşi bate de flăcăi.

Dar Făt-Frumos zâmbind s-arată,
Şi-n drumul lui umblând de-atunci
Simţea de-ajuns frumoasa fată
Că viaţa noastră nu ni-e dată
De dragul unor flori din lunci.

Din ochi albaştri de cicoare,
Pe sânu-i alb de ghiocel
Curg lacrimi calde-acum! O doare,
Ei inima de drag îi moare,
Iar Făt-Frumos, vai, cum e el!

– „Atâta dragoste nebună!
Eu nu o simt, tu n-o-nţelegi –
Visarea ta la ce ţi-e bună?
Vrei s-o visăm noi împreună?
Atunci, tu brâul îl dezlegi!“

Ea tremură zâmbind şi geme:
– „Norocul meu întreg îl vrei!“
Ea numai pentru brâu se teme,
Că vor afla duşmanii vreme
Să-i fure-ntr-asta brâul ei.

– „De ce te temi? Ne vom ascunde
În noaptea codrului umbros,
Sub brazii fără grai, pe unde
Nici ochi de om nu pot pătrunde,
Nici flori cu tăinuit miros."

El zice-aşa, să zică iară,
Să-i facă gândul ei uşor,
Iar gându-i se topea de pară –
Şi-n codru des, în zi de vară,
S-ascunde fată şi fecior.

Au fost ascunşi încât nici floare,
Nici ochi de om nu i-au zărit.
Dar printre crengi adormitoare
Din cer un singur ochi de soare
Căzu pe brâu şi l-a răpit.

Atunci Ileana şi simţeşte
Că-i arde plânsul în priviri;
Ea după brâu în jur priveşte
Ş-aprinsa-i faţă-ngălbineşte,
Că nu e brâul nicăiri.

Şi cum ea varsă desperată
Un plâns amar, un cald şiroi,
Curgea din cer ploaie curată,
Iar dintre ploi lucind s-arată
Frumosul brâu stropit de ploi.

Şi-n ceruri călătorul Soare
Râdea cu hohot repetat,
Şi prin văzduhuri plutitoare
Izbea săgeţi răzbunătoare
De-a lungul brâului furat.

– „Vai, brâul meu! gemea copila,
Atât de mult eu l-am temut,
Dar Făt-Frumos descinsu-mi-l-a!"
Şi-apoi plângea, mai mare mila,
Şi-n nopţi apoi ea s-a pierdut.

De-atunci totuna este firea,
Dar multe nu-s din câte-au fost,
Azi nu-i Ileana nicăirea,
De-abia trăieşte-n pomenirea
Poveştilor cu dulce rost.

Iar Soarele-n văzduhuri pline,
De zâmbetu-i cel cald de foc,
Ileano, a uitat de tine!
Dar brâul, când în minte-i vine
Îşi bate şi-azi de tine joc.

Dac-ai murit, frumoasă fată,
Furatul brâu e viu mereu:
Când plouă, vara, câteodată
Un brâu de foc pe cer s-arată,
Iar noi îi zicem curcubeu.

DUŞMANCELE

Las' ochii mamă, las' să plângă!
Tu-n leagăn tot cu mâna stângă
Mi-ai dat să sug, de-aceea sînt
Nătângă!
Dar n-am pus doară jurământ,
Să merg neplânsă în mormânt!

Nu plâng că mi-e de Leana teamă;
De ciudă plâng eu numai, mamă.
Cuvintele ei nu le ieu
În samă,
Dar mi-e rușine și mi-e greu,
Că scoală satu-n capul meu.

Ea duce sfat din casă-n casă
Că n-am broboade de mătasă,
N-am șorț cu flori – și, dacă n-am,
Ce-i pasă?
N-am mers să-i cer, aveam-n-aveam,
Și n-o să-mi meargă neam de neam.

Stă-n drum de vorbă cu vecine
Și bate-n pumni: – „Să mor îmi vine,
Auzi tu! Să se prindă ea
Cu mine!
Știi ieri la moară ce spunea?
Că-s proastă foc și gură rea!

Și-auzi! Îi umblă-n cap, tu, soră,
S-ajungă ea Lucsandei noră!
O, meargă-i numele! N-o vezi
La horă?
Ce șorț! Nu-ți vine nici să crezi;
Fă cruce, fa, să nu-l visezi.

Nu l-aș purta nici de poruncă!
Ce poartă ea, alt om aruncă.
C-un rând de haine-o văd mergând
La muncă,
La joc și hori același rând,
Îl poartă-ntruna, și de când!

Lucsanda-i doară preuteasă,
Ea-și cată noră mai aleasă,
S-o ducă-n bunuri și duium
Acasă.
Ea n-a ajuns, oricum și cum,
Să-și strângă nora de pe drum.

Să-și ieie noră pe-o satană?
Că e săracă și golană;
De ce nu vine ca să-i dau
Pomană?
Nu-i casa lor în care stau
Și-n casă nici cenușă n-au!"

Auzi tu, mamă câte-mi spune?
Și-aleargă-n sat să mai adune
Și câte porecliri pe-ascuns
Îmi pune.
De-aș sta să-i dau și eu răspuns,
La câte legi am fi ajuns!

Ea-mi sare-n drum, că doară-doară
M-apuc să-i spun o vorbă-n poară;
Și dacă tac, îi vin călduri
Să moară.
Să vezi tu, mamă,-njurături!
Că ea cu mă-sa-s zece guri.

Cu gura, mă-sa, bate-o gloata,
Și-i de otravă Leana toată –
Mi-ar pune capul sub picior,
Să poată.
Dar lor pe plac eu n-am să mor,
Că n-am ajuns la mila lor.

De foame nu dau popii ortul!
Eu iarna singură-mi țes tortul
Și umblu și eu cum socot
Că-i portul.
De n-am mătăsuri, am ce pot,
Nici bun prea-prea, nici rău de tot.

Mă prind cu ea? Cel sfânt s-o bată!
Dar cum mă prind? Ea e bogată,
Ce haine mi-am făcut ca ea
Vrodată?
La joc mă poți oricând vedea
Cu fetele de sama mea!

Ori am vorbit cu dânsa glume?
O fac de râs și-i scot eu nume?
Ori ies, gătită-n ciuda ei,
În lume?
Îi știu eu focul – ochii mei!
Lisandru e, că alta ce-i?

Dar ce? Îl țiu legat de mine?
Îl trag de mânecă? Ba bine!
El vine-așa, de dragul lui,
Când vine.
Eu nu pot ușa să i-o-ncui,
De stă prea mult, eu cum să-i spui?

Sunt eu la urmă vinovată,
Că Leana umblă ca turbată
Să-l vadă-n casa lor intrând
O dată?
Și dacă lui nu-i dă prin gând,
Ea blesteamă de nu-și dă rând!

Dar poate da ea bobi cu sâta!
O fierbe ciuda pe urâta,
Că-s mai frumoasă decât ea,
Și-atâta!
Să aibă Leana-n frunte stea,
Nu-i partea ei ce-i partea mea.

Că boii-s buni, bine-i bogată;
Dar dacă pui flăcăi odată
S-aleagă dânșii cum socot
O fată:
Bogata-și pupă boii-n bot,
Îmbătrânind cu boi cu tot!

RECRUTUL

Eu o las în sama ta –
Am să plec! Și parcă-mi moare
Inima, se rupe-n mine!
Nu de voi, tu știi de cine!
Și mă doare,
De-aș țipa.

Omul fără de noroc
Tot cu răul se-ntâlnește –
Tu-mi ești frate dintr-o mamă,
Mă iubești! Ți-o las în samă,
Mi-o păzește,
Ca pe foc!

Vei vedea-o pe la hori,
Să n-o lași la vino-ncoace,
Stăi cu ea, ce știi tu-i spune,
Dar cu capul mi te pune,
Să n-o joace
Alți feciori.

Tu s-o joci, dar mai aşa!
Liniştit, cum joci pe-o soră,
Să n-o strângi prea mult la tine,
Că ea, biata, de ruşine,
Mai mult horă
N-a juca.

Tu o vezi şi n-o-nţelegi:
De-o cuprinzi, ea ştie una:
Moartă-n braţe ţi se lasă,
Dar de ciudă plânge-acasă,
Plânge-ntruna,
Zile-ntregi.

Calea ei să n-o colinzi –
De-i vedea-o la fântână,
Treci şi las-o-n bună pace,
Nu glumi, că ei nu-i place.
Nici de mână
Să n-o prinzi.

Ea va zice tot ce vrei;
O desmierzi şi nu te vede.
O săruţi, şi-i pare bine.
Ah, dar crede-mă pe mine
Şi nu-i crede
Vorba ei!

Ce folos ai tu c-o strângi?
Simţi tu că pe ea o doare?
Vezi! nici eu n-o strâng, de frică:
Ea-i atât de subţirică,
Ca pe-o floare
Poţi s-o frângi.

Dac-o fi pe drum, tu treci;
Zi că eşti grăbit, ş-o lasă.
Să n-asculţi orice să-ţi spuie,
Şi-un gând rău să nu te puie
Pân-acasă
S-o petreci.

Nu ştii cât îi faci de rău!
Mă-sa-i rea şi nu o crede
Şi-o primeşte de pe-afară
Cu bătăi şi cu ocară,
Cât ce-o vede
C-un flăcău!

Dar te uită să ştii ce-i
Pe la casa lor! De iese,
Ori de intră oarecine!
Tu să ştii pe cel ce vine
Mai adese
Pe la ei!

Ea, cu părul gălbior,
Naltă, zugrăvită-ntreagă,
Când îşi mlădie trupşorul!
A ursit-o-n faşe dorul
De-a fi dragă
Tuturor!

De-i vedea pe cineva
Pe la ei, în fapt de seară,
Prinde-l într-adins, ca-n glumă:
Frânge-i gâtul şi-l sugrumă,
Ca pe-o fiară,
Nu-l cruţa!

Şi-apoi las' să fie-al meu
De-i păcat! La judecată
Eu voi merge pentru tine!
Eu dau sama! Şi pe mine
Să mă bată
Dumnezeu!

Poartă-i grija! Tot a mea
S-o găsesc, tot dor să-mi poarte!
Dar de nu-i păzi-o bine,
Ţi-ai găsit duşman în mine,
Căci fac moarte
Pentru ea!

LORDUL JOHN

Se zvonise prin ziare
Că-n Irlanda e-ntr-un sat
Un bărbat grozav de tare.
Lordul John, prinzând de veste
Cine e şi de-unde este,
Pleacă-n grabă ca să vadă,
Dacă e adevărat.

Ca mulţi lorzi de viţă veche
Din întunecatul Nord,
Lordul John e-ntr-o ureche:
Fluieră pe drum şi cântă
Şi e cel dintâi la trântă.
Şi-i voinic fără pereche,
Şi e cel mai tare lord.

A găsit în urmă satul;
Pe ţăran el l-a găsit,
Ocupat cu măturatul
Curţii. Şi, ochindu-l bine,
Lordul drept spre dânsul vine
Şi descalică degrabă,
Făr-a zice „bun sosit".

Ş-apoi, gata de luptare!
– „Tu eşti Willy Spucker?" – „Eu!"
– „Spun că eşti grozav de tare,
De ţi-a mers cuvânt în lume,
Eu din Londra vin anume,
Să ne punem la-ncercare,
Trântă deci, cu tine vreau!"

Willy Spucker se cruceşte,
Simte palmele că-i ard,
Leneş târnul şi-l propteşte;
Scuipă-n palme şi se-ntinde
Şi pe lord de brâu îl prinde,
Sus o dată-l răsuceşte
Şi-l azvârlă peste gard.

– „O să stau acum cu tine
Să mă lupt... Mai vrei ceva?
Auzi tu, cu ce gând vine!"
Lordul John, privind cu jale
Şi ţinându-se de şale:
– „Să-mi azvârli, te rog, creştine,
Şi cel cal, să pot pleca!"

MOARTEA LUI FULGER

În goana roibului un sol,
Cu frâu-n dinţi şi-n capul gol,
Răsare, creşte-n zări venind,
Şi zările de-abia-l cuprind,
Şi-n urmă-i corbii croncănind
Aleargă stol.

El duce regelui răspuns
Din tabără. Şi ţine-ascuns
Sub straiul picurând de ploi
Pe cel mai bun dintre eroi –
Atâta semn de la război,
Şi-a fost de-ajuns!

Pe Fulger mort! Pe-un mal străin,
L-a fulgerat un braţ hain!
De-argint e alb frumosu-i port,
Dar roş de sânge-i albul tort,
Şi pieptul gol al celui mort
De lănci e plin.

Sărmanul crai! Când l-a văzut
Şi când de-abia l-a cunoscut,
Cu vuiet s-a izbit un pas
De spaimă-n lături şi-a rămas
Cu pumnii strânşi, fără de glas,
Ca un pierdut.

Să-i moară Fulger? Poţi sfărâma
Şi pe-un voinic ce cuteza
Să-nalţe dreapta lui de fer,
Să prindă fulgerul din cer?
Cum pier mişeii, dacă pier
Cei buni aşa?

Dar mâne va mai fi pământ?
Mai fi-vor toate câte sânt?
Când n-ai de-acum să mai priveşti
Pe cel frumos, cum însuţi eşti,
De dragul cui să mai trăieşti
Tu soare sfânt?

Dar Doamna! Suflet pustiit!
Cu părul alb şi despletit,
Prin largi iatacuri alerga,
Cu hohot lung ea blăstema,
Şi tot palatul plin era
De plâns cumplit.

La stat şi umblet slabă ce-i!
Topiţi sunt ochii viorei
De-atâta vaiet ne-ntrerupt,
Şi graiul stins şi-obrazul supt,
Şi tot vestmântul Doamnei rupt
De mâna ei!

– „De dorul cui şi de-al cui drag.
Să-mi plâng sufletul pribeag,
Întreagă noaptea nedormind,
Ca s-aud roibii tropotind,
să sar din pat, s-alerg în prag,
Să te cuprind!

Nu-l dau din braţe nimănui!
Închideţi-mă-n groapa lui –
Mă laşi tu, Fulgere, să mor?
Îţi laşi părinţii-n plâns şi dor?
O, du-i cu tine, drag odor,
O, du-i, o, du-i!“

Ah, mamă, tu! Ce slabă eşti!
N-ai glas de vifor, să jeleşti;
N-ai mâni de fer, ca fer să frângi;
N-ai mări de lacrămi, mări să plângi,
Nu eşti de foc, la piept să-l strângi,
Să-l încălzeşti!

Şi tu, cel spre bătăi aprins,
Acum eşti potolit şi stins!
N-auzi nici trâmbiţile-n văi,
Nu vezi cum sar grăbiţi ai tăi –
Râdeai de moarte prin bătăi,
Dar ea te-a-nvins.

Pe piept, colac de grâu de-un an,
Şi-n loc de galben buzdugan,
Făclii de ceară ţi-au făcut,
În dreapta cea fără temut
Şi-n mâna care poartă scut
Ţi-au pus un ban.

Cu făclioara, pe-unde treci,
Dai zare negrilor poteci
În noaptea negrului pustiu,
Iar banu-i vamă peste râu,
Merinde ai colac de grâu
Pe-un drum de veci.

Şi-ntr-un coşciug de-argint te-au pus,
Deplin armat, ca-n ceruri, sus,
Să fii întreg ce-ai fost mereu,
Să tremure sub pasu-ţi greu
Albastrul cer, la Dumnezeu
Când vei fi dus.

Miraţi şi de răsuflet goi,
Văzându-ţi chipul de război,
Să steie îngerii-nlemnit;
Şi orb de-al armelor sclipit,
S-alerge soarele-napoi
Spre răsărit!...

Iar când a fost la-nmormântat,
Toţi morţii parcă s-au sculat,
Să-şi plângă pe ortacul lor,
Aşa era de mult popor
Venit să plângă pe fecior
De împărat!

Şi popi, şirag, cădelniţând,
Ceteau ectenii de comând –
Şi clopote, şi plâns, şi vai,
Ş-oştenii-n şir, şi pas de cai,
Şi sfetnici, şi feciori de crai,
Şi nat de rând.

Şi mă-sa, biata! Cum gemea
Şi blăstema, şi se izbea
Să sară-n groapă: – „L-au închis
Pe veci! Mi-a fost şi mie scris
Să mă deştept plângând din vis,
Din lumea mea!

Ce urmă lasă şoimii-n zbor?
Ce urmă, peştii-n apa lor?
Să fii cât munţii de voinic,
Ori cât un pumn să fii de mic,
Cărarea mea şi-a tuturor
E tot nimic!

Că tot ce ești și tot ce poți,
Părere-i tot, dacă socoți –
De mori târziu, ori mori curând,
De mori sătul, ori mori flămând,
Totuna e! Și rând pe rând,
Ne ducem toți!

Eu vreau cu Fulger să rămân!
Ah, Dumnezeu nedrept stăpân,
M-a dușmănit trăind mereu
Și-a pizmuit norocul meu!
E un păgân și Dumnezeu,
E un păgân.

De ce să cred în el de-acum?
În fața lui au toți un drum,
Ori buni, ori răi, tot un mormânt!
Nu-i nimeni drac și nimeni sfânt!
Credința-i val, iubirea vânt
Și viața fum!"

Și-a fost minune ce spunea!
Grăbit poporul cruci făcea
De mila ei, și sta-ngrozit.
Și-atunci un sfetnic a venit
Și-n fața Doamnei s-a oprit,
Privind la ea.

Un sfânt de-al cărui chip te temi,
Abia te-aude când îl chemi:
Bătrân ca vremea, stâlp rămas,
Născut cu lumea într-un ceas,
El parcă-i viul parastas
Al altor vremi.

Și sprijin pe toiag cătând
Și-ncet cu mâna ridicând
Sprincenele, din rostu-i rar,
Duios cuvintele răsar:
– „Nepoată dragă! De-n zadar
Te văd plângând.

De cum te zbuciumi, tu te stângi
Și inima din noi o frângi –
Ne doare c-a fost scris așa,
Ne dori mai rău cu jalea ta:
De-aceea, Doamnă, te-am ruga
Să nu mai plângi.

Pe cer, când soarele-i apus,
De ce să plângi privind în sus?
Mai bine ochii-n jos să-i pleci,
Să vezi pământul pe-unde treci!
El nu e mort! Trăiește-n veci,
E numai dus.

N-am cap și chip pe toți să-i spui
Și-aș spune tot ce știu, dar cui?
Că de copil eu m-am luptat
În rând cu Volbură-mpărat
Și știu pe Crivăț cel turbat
Ca țara lui.

Ce oameni! Ce sunt cei de-acum!
Și toți s-au dus pe-același drum.
Ei și-au plinit chemarea lor
Și i-am văzut murind ușor;
N-a fost nici unul plângător,
Că viața-i fum.

Zici fum? O, nu-i adevărat!
Război e, de viteji purtat!
Viaţa-i datorie grea
Şi laşii se-ngrozesc de ea –
Să aibă tot cei laşi ar vrea
Pe neluptat.

De ce să-ntrebi viaţa ce-i?
Aşa se-ntreabă cei mişei.
Cei buni n-au vreme de gândit
La moarte şi la tânguit.
Căci plânsu-i de nebuni scornit
Şi de femei!

Trăieşte-ţi, Doamnă, viaţa ta!
Şi-a morţii lege n-o căta!
Sunt crai ce schimb-a lumii sorţi,
Dar, dacă mor, ce grijă porţi?
Mai simte-n urmă cineva,
Că ei sunt morţi?

Dar ştiu un lucru mai pe sus
De toate câte ţi le-am spus:
Credinţa-n zilele de-apoi
E singura tărie-n noi,
Că multe-s tari cum credem noi,
Şi mâne nu-s!

Şi-oricât de amărâţi să fim,
Nu-i bine să ne dezlipim
De cel ce vieţile le-a dat! –
O fi viaţa chin răbdat,
Dar una ştiu: ea ni s-a dat
Ca s-o trăim!"

Ea n-a mai plâns, pierdut privea
La sfetnic, lung, dar nu-l vedea
Şi n-a mai înţeles ce-a zis
Şi nu vedea cum au închis
Sicriul alb – era un vis
Şi ea-l trăia.

Senini de plânset, ochii ei
Vedea bărbaţi, vedea femei,
Cu spaimă mută-n jur privea,
Din mult nimic nu-nţelegea;
Şi să muncea să ştie ce-i,
Şi nu putea.

I-a fulgerat deodată-n gând
Să râdă, căci vedea plângând
O lume-ntreagă-n rugăciuni. –
„În faţa unei gropi s-aduni
Atâta lume de nebuni!
Să mori râzând..."

Şi clopotele-n limba lor
Plângeau cu glas tânguitor;
Şi-adânc, din bubuitul frânt
Al bulgărilor de pământ,
Vorbea un glas, un cântec sfânt
Şi nălţător:

„Nu cerceta aceste legi,
Că eşti nebun de le-nţelegi!
Din codru rupi o rămurea,
Ce-i pasă codrului de ea?
Ce-i pasă unei lumi întregi
De moartea mea!"

GAZEL

Picurii cu strop de strop
Fac al mărilor potop –

Zilnic câte-un spic adună
Şi-n curând tu ai un snop.

Meri încet şi las' s-alerge
Alţii, cât or vrea,-n galop.

Fii stejar, să creşti în laturi,
Nu înalt şi slab, un plop.

Nu uita, trăind, de corbul
Şi de vulpea lui Esop.

Dacă eşti cinstit, n-ai teamă
De duşman, de-ar fi ciclop.

Fă cât poţi şi las' să râdă
Cei ce sar viaţa-n hop.

Iar de n-are scop viaţa,
Fă să aibă clipa scop.

PĂSTORIŢA

Umbre mari răsar pe cale,
Ziua moare după culmi;
De pe coastă, pe sub ulmi,
Se scoboară mieii-n vale.
Obosit şi blând popor!
Şi cântând, păşeşte-agale
O copilă-n urma lor.

– „Noapte bună, soare sfânt,
Până mâne! Noapte bună!
Mâne iar vom fi-mpreună,
Tu să râzi şi eu să cânt.
Mâne până-n zori te scoală,
Adă flori de-argint în poală
Şi le-aşterne pe pământ!"

Şi, murind, întinereşte
Soarele de dragul ei,
Şi-o cunună de scântei
El în păr îi împleteşte:
– „Mâne, dacă n-oi veni,
Păru-n apă ţi-l priveşte,
Dor de mine de-ţi va fi!"

Şi-i va fi de soare dor!
Mâne, blonda păstoriţă,
Despletind a ei cosiţă
Toată ziua la izvor,
Va privi cu drag la plete
Pline de-aur ce i-l dete
Soarele ascuns sub nor.

FRESCO-RITORNELE
(improvizări)

1

Viaţa mea demult s-a stins şi-am îngropat-o.
Sunt beat de cad în gropi, şi-a cui e vina?
A obrăjorilor cei cu gropiţi, şireato!

2

Ea sta, cu sânul plin de pere, la fântână –
Şi ea mi-a dat s-aleg pe plac din sân o pară.
Şi m-am trezit că-mi dă deodată peste mână!

3

Pe punte-am prins şi-am sărutat mai ieri o fată,
Şi-acum au dat sătenii jalbă la prefectul,
Că fetele stau când pe punte ziua toată!

4

Psaltirea popii o sărut, dar aş lăsa-o,
Sărut şi mâna preotesei, şi-aş lăsa-o,
Pe fata popii n-o sărut, şi-aş săruta-o!

5

Cu ochi frumoşi, cu piept rotund, aşa zglobie,
Tu, Doamne, ai făcut-o numai ca să mintă
Şi numai ca să-mi faci necazuri mie!

6

Pentru drăguţe, ne-am certat vreo trei la coasă, –
Din ceartă, m-am ales cu părul smuls şi mâna ruptă,
Da-ncalte a rămas că-a mea e mai frumoasă!

7

Cu şorţu-n brâu, cu mâna-n şold, ea, cea şireată,
Stă-n drum, anume ca s-o văd, să-mi facă-n ciudă –
De-ar fi ce-ar fi, tu azi nu-mi scapi nesărutată!

8

Îi plac poveştile, încet şi la ureche,
Şi ce-i spui nou! Dac-o sărut fără poveste,
E veşnic nouă pentru noi povestea veche.

9

Ei, vezi cum eşti! În prag la noi te-am prins de mână,
Şi-am vrut să te cuprind, şi pentru-atâta lucru
Ai plâns şi n-ai venit la noi o săptămână!

10

De când eram noi mici, mi-ai fost ca soră,
Şi prietenă mi-ai fost de când eşti fată mare,
Iar mama vrea de-acum să-i fii, drăguţo, noră!

11

Eu am demult scriptura mea şi-mi ţin scriptura:
Guriţa fetelor cu sărutări s-astupă,
Băieţilor eu le-astup cu pumnul gura!

12

Vorbim răstit şi ne-ngânăm răspunsul,
Şi-n sat cred toţi că asta-i vrajbă veche,
Iar seara noi ne sărutăm pe-ascunsul!

13

Uşor te nalţi, când te-ai deprins să birui greul –
Cei răi mă-njură! Nu ştiu ei ce ştiu copiii?
Pe cât smânceşti, pe atât de sus se nalţă zmeul!

14

Ea râde-n plânsul meu! Dar ea atâta știe!
Eu știu: Mi-e dragă, și n-aș vrea să-mi fie dragă,
Dar dragă dacă nu mi-ar fi, aș vrea să-mi fie!

15

Ieri ne-am certat! Și mi-e necaz că uit prea iute –
Azi, după ce m-a sărutat, mi-am dat de seamă
Că ieri jurai să nu-l mai las să mă sărute!

16

E galben soarele supt nor, Și-i galben lanul
Prin care treci tu, cea cu galbene cosițe –
Știi tu de ce-am îngălbenit și eu sărmanul?

17

Mai sfântă-i dragostea decât orice psaltire –
Când ai drăguță, ești cu ea mai sfânt în cârciumă
Decât fără de ea pe prag de mânăstire!

18

Eu om cu minte n-am văzut, să nu sfârșească
Nebun, când a iubit, dar drept e și aceea
Că om cu minte n-am văzut să nu iubească!

19

Eu am drăguțe multe-n sat, dar nici o fată
N-a zis că-i bine s-o sărut și să-i țin drumul,
Dar nici că-i bine când o las nesărutată.

VARA

Priveam fără de țintă-n sus –
Într-o sălbatică splendoare
Vedeam Ceahlăul la apus,
Departe-n zări albastre dus,
Un uriaș cu fruntea-n soare,
De pază țării noastre pus.
Și ca o taină călătoare,
Un nor cu muntele vecin
Plutea-ntr-acest imens senin
Și n-avea aripi să mai zboare!
Și tot văzduhul era plin
De cântece ciripitoare.

Privirile de farmec bete
Mi le-am întors către pământ –
Iar spicele jucau în vânt,
Ca-n horă dup-un vesel cânt
Copilele cu blonde plete,
Când saltă largul lor vestmânt,
În lan erau feciori și fete,
Și ei cântau o doină-n cor.
Juca viața-n ochii lor
Și vântul le juca prin plete.
Miei albi fugeau către izvor
Și grauri suri zburau în cete.

Cât de frumoasă te-ai gătit,
Naturo, tu! ca o virgină,
Cu umbleț drag, cu chip iubit!
Aș vrea să plâng de fericit,
Că simt suflarea ta divină,
Că pot să văd ce-ai plăsmuit!

Mi-e inima de lacrimi plină,
Că-n ea s-au îngropat mereu
Ai mei, şi-o să mă-ngrop şi eu!
O mare, e, dar mare lină –
Natură, în mormântul meu,
E totul cald, că e lumină!

POLITICĂ

Tremuri, şi vorbind te-neci –
Parcă stai de silă!
Vrei să pleci! De ce să pleci?
Cât eşti de copilă!
Dacă ai ceva să-mi spui,
Spune-o verde, fată,
Asta e, ori asta nu-i,
Ca să ştiu odată.

Că ai tată cu opt boi,
Că te joci cu banii,
Că vro câţiva-n sat la noi
Te peţesc cu anii,
Că purtată-n sân te vezi
De mătuşi de toate:
Spune-mi pentru asta crezi,
Pentru asta poate?

Ori îţi par eu prea sărac,
Să mă prind cu tine,
Ori nu-ţi sunt de-ajuns pe plac?
Bine, fată, bine!
Când mă vezi pe drum, tu pleci,
Nu mă laşi în casă –
Tot atât cât douăzeci
Altele mă lasă!

Crezi de dor că nu mai pot
Şi mi-e teamă tare,
Că mă laşi cu dor cu tot?
Prea te-ncrezi, îmi pare.
Spune-mi tu, când te-am rugat
Să-mpărţim cununa?
Sunt destule fete-n sat
Şi-mi găsesc eu una!

Plângi? Dar am vorbit glumind.
Tu de-o lună-ntreagă
Te-ai ferit să te cuprind –
Mori de asta, dragă?
Cum zâmbeşti de drăgălaş!
Când oi vrea de-acuma
Să te strâng, să nu mă laşi,
Dar pricepe-mi gluma!

UN BASM

„Va veni să vă cuprindă
Un flăcău cu negre plete
Şi frumos cum nimeni nu-i:
Voi fugiţi să nu vă prindă
Uşa s-o-ncuiaţi la tindă,
Că, de vă sărută, fete,
Veţi muri de dragul lui!“

Şi-a venit flăcăul, cică,
Un voinic cum altul nu e!
Şi trei fete de-mpărat
Grabnic s-au ascuns de frică,
Numai fata cea mai mică
N-a putut grăbit să-ncuie,
Şi-a rămas la sărutat.

De-a murit, eu nu țiu minte.
Acest basm mi-l spuse mama,
Adormindu-mă, demult!
Și-i mult basm, de-aci-nainte,
Și-am uitat a lui cuvinte!
Ah, de-ați ști să-mi dați voi seama,
Cum aș vrea să-l mai ascult!

Vreau să știu, să știu sfârșitul!
A murit copila? Vine
Iar flăcăul de-a plecat?
Ah, eu nu-nțeleg iubitul, –
Spuneți cum e isprăvitul?
Că s-a repetat cu mine
Basmul fetei de-mpărat!

SPINUL

Stetea frumoasa pe-un răzor;
Voinicul lângă ea, devale,
Să-i scoată spinul din picior,
Și ea plângea: – „Un spin în cale!
De ce tot râzi? Ah, cum mă dor
Aceste râsete-ale tale!"

Ea are flori de crâng la sân,
Și-n păr, un trandafir sălbatic,
Și părul ei de rouă-i plin.

– „Ei, las' să râd! Tu ai cules
Trei fragi, venind peste coline,
Și vezi cu ce mi te-ai ales!"
– „Trei fragi? Și-atât e doară bine!
Căci n-am putut în deal să ies;
Trei fragi de-ar fi, sunt pentru tine!"

Cu ochii-nchiși și strânși de tot
Ea, de dureri, izbea piciorul
– „Ah, lasă-mă, că nu mai pot!"

– „Fricoasă ești!" – „Da! Te-aș vedea! –
Fricoasă eu? Așa e frica?
N-ai milă de durerea mea!
Nu-ți pasă!" – „Da! Ca de nimica!
Ba-mi pasă mult, că eu n-aș vrea
Să-mi fie șchioapă nevestica!"

Ea-și potrivește floarea-n păr,
Și-i înfloresc zâmbind obrajii
Cei albi ca florile de măr.

– „Să fiu chiar șchioapă, ce-i apoi?
Că ce ți-e drag, tot drag rămâne!"
– „Eu nu zic ba! Dar uite, joi
Ni-e nunta, dragă, e ca mâne –
Tu cum să joci? Sărac de noi!
Să stai la masă-ntre bătrâne."

Ea-și ține brațul stâng pe piept
Și-ncetișor desmiardă fruntea
Flăcăului cu brațul drept.

– „Eu ție vreau să-ți fiu pe plac;
Și n-o să joc, și ce-i cu asta?"
– „Așa-i! Dar eu? Eu ce mă fac?
La nuntă-mi, bată-o năpasta,
Să nu joc eu? De-aș ști că zac,
La nuntă vreau să-mi joc nevasta!"

Ea râde-acum! – „Nebun ce ești!"
Flăcăul grabnic se ridică:
– „Ei, iacă spinul! Ce-mi plătești?"

– „Vrei plată? Uite, ai trei fragi,
Şi din cosiţă-ţi dau bujorii..."
– „Şi toată frunza de pe fagi!
De dor de fragi se plâng feciorii?
De flori dă-mi ochii tăi ce dragi
Şi pentru fragi, dă-mi obrăjorii!"

Şi ea-l loveşte-ncetişor,
Zâmbind, cu palma peste gură.
– „Eu ştiu! Să ceri aşa-i uşor!

Dar las' acum! E joi aici
Şi nimeni, aşteptând, nu moare!"
– „Mă porţi ca pe copiii mici! –
Dar joi, să ştii! Trei fragi şi-o floare!
Şi joi tu n-ai ce să mai zici,
Că pentru multe-mi eşti datoare!"

CÂNTECE

I

Bea câmpia ploi vărsate,
Pomii sucuri beau din ea,
Marea bea din râuri late,
Soarele, din mare bea.

Luna bea raze de soare,
Totu-n fire bea mereu –
Numai eu să nu beu oare?
Taci şi lasă-mă să beu!

II

Ce bogată-i marea, cu adâncuri mari!
Plin e fundul mării de mărgăritari.

Vechile coroane, preţuri au mai mari:
Pline sunt cu totul de mărgăritari.

Dar când râde Rada, mărgăritărei
Sunt pe lume oare scumpi ca dinţii ei?

Ce bogat e câmpul înrourat în zori!
Rouă-n mărgărele picură din flori!

Ochii plini de lacrimi preţ mare mai au!
Scumpe mărgărele în acei ochi stau.

Dar ce preţ mai are vinul, dragii mei,
Când aruncă-n spumă mărgăritărei!

III

Goi sunt umerii rotunzi,
Pieptul gol – aşa-mbrăcată
Treci pe câmp, frumoasă fată.
Când mă vezi, ascunzi deodată
Peptul tot. De ce-l ascunzi?

De sub văl, nevrând, îţi ies
Umerii scăldaţi de soare,
Când te pleci să rupi o floare,
Pentru ce zâmbeşti tu, oare
Şi te pleci atât de des?

VI

Pe sânul alb al fetei, când iese-n ziuă-n prag,
O salbă de mărgeanuri se leagănă cu drag.

Când unor pietre moarte le dai atâta drept,
Atunci, eu, viu şi tânăr, eu ce-aş avea s-aştept?

Tu pui pe sân mărgeanul, te-mbeţi de dragul lui –
Dar, cât ai fi de beată pe mine să mă pui!

V

Şchiop! Dar şi eu am să mor.
De ce să mă supăr oare,
Dacă n-am două picioare?
Pot muri şi c-un picior.

Locul meu e hotărât:
Iadul! nu-mi ajută ruga –
Iar spre iad, ori mergi cu fuga,
Ori mergi şchiop, e tot atât!

Şi-ntre şchiopi găseşti eroi:
Când e vorba de băute,
Mergeţi voi oricât de iute,
Şchiopul merge-n pas cu voi!

VI

– „Stai, iubito, la fântână,
Rece-aşa, cu flori în mână –
Lasă-n pacoste gânditul,
Când e primăvară-n lunci!“

El îi spune multe-multe,
Ei-i place să-l asculte –
Şi copila cea frumoasă
Crângul l-a-ndrăgit de-atunci.

VII

– „Să n-am zi de veselie,
Să n-am flori de pus în plete
Şi să fiu de râs la fete,

Dacă te mai las să pui
Mâna ta de-acum pe mine!
Între noi, să ştii tu bine,
Dragoste, de astăzi, nu-i!“

Astfel jură ea-n mânie,
Pleac-apoi pe şes, uşoară –
Dar, cu ochi de căprioară,
Ea privind pe cel rămas,
Ne-ncetat în ochi îl ţine:
Şi, văzând că-n urmă-i vine,
Tot mai mult slăbeşte-n pas.

VIII

Ieri, pe-un trandafir de câmp
    Am văzut un bobocel;
M-am oprit în drum şi-am stat
    De poveşti cu el.
Multe dânsul mi-a răspuns,
    Dar mai multe mă-ntreba –
Dragă, ştii de ce-am vorbit?
    De guriţa ta!

XIV

Eu o văd ades pe stradă,
Palidă, cu paşi grăbiţi –
Rătăcită-i e privirea
Şi obrajii desfloriţi.

Uneori un râs ironic
Înfloreşte-obrajii ei,
Cine ştie ce-i durerea
Ăstei palide femei!

Mi-au spus mulţi că e nebună
Şi râdeau. Eu n-am crezut.
Şi-am voit s-o-ntreb odată,
Dar am stat în faţă-i mut

Şi-am plecat fără de vorbă
Şi cu ochii la pământ,
Parcă eu m-apropiasem,
Un profan de-un lucru sfânt!

XV

Mâna el domol o pune
Peste pieptul mândrei fete
Şi-o desmeardă, ca s-o-mbune.
Dar ea mâna i-o aruncă
Îndărăt, ca să-i arate
Că-i mânie-ntre ei doi.
Murmurând se-ntoarce-apoi
Spre părete.

Plânge, ca s-o lase-n pace,
Şi se zbate prefăcută –
Şi la urmă dânsul tace.
– „Doarme?" zice ea cu şopot
Şi mult timp rămâne mută,
Ridicată-ncetinel,
Ea s-apleacă peste el
Şi-l sărută.

XVII

Pierdut privesc în urma ta,
Când tu îmi treci pe dinainte,
Ca Hamlet palid urmărind
Fantoma mortului părinte.

Frumoas-ai fost şi cum te-ai stins,
De-atâtea ori mi-o zic cu jale –
Azi te urăsc, şi totuşi stau,
Privindu-te, cu drag, în cale.

Tu-mi eşti un jalnic suvenir,
Un nor când a trecut furtuna;
Tu treci prin sufletul meu trist
Ca-n nopţile de toamnă, luna.

XVIII

Mamă, sunt silită eu
Să-i tot văd în vis mereu
Ochii de jăratic?
Sar prin somn, mi-e somnul greu,
Visul mi-e sălbatic.

Ca să uit ce-am învăţat,
Tu mi-ai aşternut în pat
Troscot şi sulfine –
Dar în zori m-am deşteptat
Tot cu focu-n mine.

Mamă, de-n zadar aştept!
Azi aşterne-mi pe sub piept
Flori de mătrăgună;
Mamă, vreau să mă deştept
Mâne-n zori, nebună.

XIX

Pomule cu multe plete şi cu alb vestmânt de sori,
Dacă-mi vei vedea iubitul, spune-i c-am ieşit din zori
Să mă plimb pe lunci! Să vie, că-l aştept aici afară!
Primăvară-i lunca toată, sânu-mi altă primăvară.

XXIV

Un cuvânt aş vrea să fiu!
Căci atunci eu m-aş ascunde
Chiar în versul care-l scriu,
Tu, citind, pierdută-n gânduri
Stihul meu de nouă rânduri,
N-ai şti cât eşti de-amăgită!
Tu-ţi prea temi guriţa ta,
Dar eu tot te-aş săruta
Dintr-al treilea vers, iubită.

XXV

Ei veseli repetau cântarea,
Ciocnind paharele în cor –
Eu mi-am lăsat pe mână capul
Şi n-auzeam cântarea lor.

Departe-n văi e o căscioară
Cu prispă netedă de lut,
Şi mama coase, şi-a ei lacrimi
Stau umede pe ce-a cusut.

XXVI

Mă temeam că ea va plânge. Vorbele ce le-am ales
Mi-au vădit prea mult gândirea cea atât de vinovată –
Grabnic ea, plecându-şi ochii, roşie s-a făcut deodată,
Dar, grăbit, nălţându-i iarăşi, mă privea ca supărată
Şi zâmbea-ntr-aceeaşi vreme, ca să cred că n-a-nţeles!

XXVII

Sărută soarele cu drag pământul
Şi flori de prin câmpii sărută vântul,

Izvoarele sărută roşii flori,
Şi roua lunci şi văi sărută-n zori.

Azi-mâne poţi să fii de moarte sărutată,
De ce te temi de sărutări, tu, fată?

Nu vezi cum se sărută nor cu nor –
Răsare foc ceresc pe buza lor!

Sunt fulgere, puteri răzbunătoare!
Tot omul sărutat de ele moare!

Dar niciodată-n lumea asta nu s-a dat
Să vezi amor de fulger sărutat.

Au fulgerele scop! Nu cad pierdute,
Cad tot în cei ce nu vreau să sărute!

XXIX

Ieri ca azi şi azi ca mâne –
Pitpalacii cântă-n grâne,
Crinul a-nflorit în văi!
Uite cum se prind de brâne
Fete-n horă cu flăcăi!

Luncile sunt toate-o floare –
Azi e zi de sărbătoare
Şi pe lunci aleargă toţi!
Fată, când ai lunci şi soare
Ce mai stai să te socoţi?

XXXVII

Când vii, la pălărie port
    Şi eu o floare;
Când îmi zâmbeşti, în pieptu-mi mort
    Răsare soare;
Neliniştit când te aştept,
    Ah, cum mă doare!
Şi când nu vii, simţesc în piept
    Că viaţa-mi moare!

XXXVIII

Inima dacă ţi-ar fi
Mănăstire,
Tu, frumoaso şi supţire,
Mâne m-aş călugări!

Nimeni legea de creştin
Să n-o strice –
Ştii ce-ar fi? Cuminecarea.
Iar Psaltire – ochii tăi.

Să tot cânt, să cânt mereu
La prohimeni!
Cântăreţ să n-am pe nimeni,
Cântăreţ de-ajuns sunt eu!

Dar cu asta nu mă-mpac
Cu nimica!
Eu aş cere la vlădica
Slujbă de trei popi să fac.

Ei, dar uite cum aş vrea,
Frumuşică:
Mănăstire-atât de mică,
Numai eu să-ncap în ea!

XLII

Pe Bistriţa, cântând,
O tânără fecioară,
În vânt având vestmântul
Şi-n păr vuindu-i vântul,
Cu pluta ei uşoară
Trecea-n amurgul zilei –
Pe Bistriţa cântând.

Închise între stânci,
Sălbaticele ape
Gemeau ca-n agonie,
Albastre de mânie,
Izbindu-se să scape
Cu vuiet şi cu vaiet
Închise între stânci.

La cârma plutei sta
Copila zâmbitoare:
Mireasă-i astă fată
Cu moartea cununată,
Şi-n stingerea de soare
Părea un chip de basmuri –
La cârma plutei sta!

Privind în urma ei,
Vedeam cum dânsa trece
Râzând pe lângă stâncă –
De nu venea adâncă,
Din ceruri noaptea rece,
Şi-acum aş fi acolo
Privind în urma ei!

XLIII

Umed îi răsare peptul alb şi plin de sub veşmânt,
Răzimat de şold adoarme braţul drăgălaşei fete,
Înclinat ea ţine capul cel îngreunat de plete
Şi lipită de picioare-i, rochia saltă-ncet de vânt.
Ea stă-n drum. Şi-i supţirică şi puţin ea stă plecată
Şi-şi acoperă cu-o mână obrăjorii ei frumoşi,
Îndrăzneţi purtându-şi ochii cei atât de ruşinoşi
Printre degetele palmei, zâmbitoare şi şireată.
Spune, dragă, ai tu gândul să încurci pe trecători,
Ori ai anumit pe unul şi vrei astăzi să-l omori?

XLIV

Tu, ulciorule de lut,
Am avut aceeaşi soarte
Amândoi dintru-nceput –
Eu din tine m-am născut
Şi de-a pururi, după moarte,
Iar vom fi acelaşi lut!
Astăzi plâng şi te sărut,
Că-mi eşti singurul meu bine
Şi eşti lut şi tu, ca mine.
Din etern am fost un lut,
Dar o soartă-ntâmplătoare
Te-a făcut ulcior pe tine:
Om pe mine m-a făcut;
Ah, întors era mai bine!

XLV

Toamna târziu,
În noaptea cu lună,
Cum vâjâie codrul
Şi geme, şi sună!
Din nordul cu neguri
Un vuiet răsare,
Şi vine, şi creşte
Mai iute, mai tare:
Iar codrul aude,
Puternicul rege
Aude prin noapte
Şi bine-nţelege
Al oştilor vuiet
Din norduri pornite –
El vrea să răscoale
Puteri obosite
Şi-njură, şi urlă,
Că-şi simte perirea.
Şi galben se face,
Nu poate s-adoarmă,

Nu-şi află nici pace,
Şi tremură codrul
Cu inima ruptă
De spaimă, se zbate,
Cu vântul se luptă,
Pocneşte şi sună
Şi-şi urlă durerea,
Căci vântul îl prinde
Şi-l strânge de mijloc,
Topindu-i puterea!
Şi codrul se-ndoaie;
Şi-l biruie vântul,
Râzând, îl sugrumă
Şi-i rupe vestmântul,
Şi părul i-l smulge
Şi-n văi îl aruncă.
Un ţipăt răsare
Pe deal şi pe luncă;
Grăbitele păsări
Cu vuiet aleargă,
Şi norii vin stoluri
Pe-ntinderea largă,
De spaimă s-ascunde
Pârâul sub gheaţă –
Şi regele codru,
Din ultima viaţă,
Suspină văzându-şi
Pustiul, şi geme,
Şi cade pe spate,
Şi moare cu fruntea
Pe pieptul naturii,
Şi moare natura
De jalea pădurii
În toamnă târzie!

DIN FIRE DE TORT
Din viaţă

MAMA

În vaduri ape repezi curg
Şi vuiet dau în cale,
Iar plopi în umedul amurg
Doinesc eterna jale.
Pe malul apei se-mpletesc
Cărări ce duc la moară –
Acolo, mamă, te zăresc
Pe tine-ntr-o căscioară.

Tu torci. Pe vatra veche ard,
Pocnind din vreme-n vreme,
Trei vreascuri rupte dintr-un gard,
Iar flacăra lor geme;
Clipeşte-abia din când în când
Cu stingerea-n bătaie,
Lumini cu umbre-amestecând
Prin colţuri de odaie.

Cu tine două fete stau
Şi torc în rând cu tine;
Sunt încă mici şi tată n-au,
Şi George nu mai vine.
Un basm cu pajuri şi cu zmei
Începe-acum o fată,
Tu taci ş-asculţi povestea ei
Şi stai îngândurată.

Şi firul tău se rupe des,
Căci gânduri te frământă,
Spui şoapte fără de-nţeles,
Şi ochii tăi stau ţintă.
Scapi fusul jos; nimic nu zici

Când fusul se desfiră...
Te uiţi la el şi nu-l rădici,
Şi fetele se miră.

...O, nu! Nu-i drept să te-ndoieşti!
La geam tu sari deodată,
Prin noapte-afară lung priveşti –
– „Ce vezi?“ întreab-o fată.
– „Nimic... Mi s-a părut aşa!“
Şi jalea te răpune,
Şi fiecare vorbă-a ta
E plâns de-ngropăciune.

Într-un târziu, nerădicând
De jos a ta privire:
– „Eu simt că voi muri curând,
Că nu-mi mai sunt în fire...
Mai ştiu şi eu la ce gândeam?
Aveţi şi voi un frate...
Mi s-a părut c-aud la geam
Cu degetul cum bate.

Dar n-a fost el!... Să-l văd venind,
Aş mai trăi o viaţă,
E dus, şi voi muri dorind
Să-l văd o dată-n faţă.
Aşa vrea poate Dumnezeu,
Aşa mi-e datul sorţii,
Să n-am eu pe băiatul meu
La cap, în ceasul morţii!“

Afară-i vânt şi e-nnorat,
Şi noaptea e târzie;
Copilele ţi s-au culcat. –
Tu, inimă pustie,
Stai tot la vatră-ncet plângând:
E dus şi nu mai vine!
Ş-adormi târziu cu mine-n gând
Ca să visezi de mine!

LUPTA VIEŢII

Gazel

Copiii nu-nţeleg ce vor:
A plânge-i cuminţia lor.

Dar lucrul cel mai laş în lume
E un bărbat tânguitor,

Nimic nu-i mai de râs ca plânsul
În ochii unui luptător.

O luptă-i viaţa, deci te luptă
Cu dragoste de ea, cu dor.

Pe seama cui? Eşti un nemernic,
Când n-ai un ţel hotărâtor.

Tu ai pe-ai tăi! De n-ai pe nimeni,
Te lupţi pe seama tuturor.

E tragedie nălţătoare
Când, biruiţi, oştenii mor,

Dar sunt eroi de epopee
Când braţul li-i biruitor.

Comediant e cel ce plânge,
Şi-i un neom, că-i dezertor.

Oricare-ar fi sfârşitul luptei,
Să stai luptând, căci eşti dator.

Trăiesc acei ce vreau să lupte;
Iar cei fricoşi se plâng şi mor.

De-i vezi murind, să-i laşi să moară,
Căci moartea e menirea lor.

SCARA

Am găsit-o ieri în prun,
Dar – să nu grăbiţi ocara!
I-am luat în pripă scara.
Ea mă-njură: – „Eşti nebun?
Pune scara!"
– „Dacă-njuri, eu n-o mai pun!"

Mai la urmă, pe-un cuvânt:
Să se lase sărutată
De atâtea ori deodată
Câţi fuştei la scară sânt.
Sărutată –
Lăudat fii, Tată sfânt!

– „Unsprezece", spune ea;
Eu zic: – „Bine", pe credinţă:
Doar o fi având ştiinţă,
Scara câţi fuştei avea,
Pe credinţă –
Asta e pierzarea mea –

Şi-o sărut mereu-mereu:
Orice-aţi spune, orice-aţi face,
Nu ştiu cum, dar mie-mi place
Să sărut – aşa sunt eu!
Orice-aţi face,
Doar e dat de Dumnezeu!

Dar te uită! Azi mă duc
Pe la ei, şi iată scara!
Vrând să pui la cale ţara,
N-am de lucru şi m-apuc
Să-ntorc scara!
Şi când colo, stau năuc!

Dau să număr la fuştei –
Uite-i, frate, doisprezece!
Şi-un cuţit prin piept îmi trece
Implântat de mâna ei!
Doisprezece,
Iacă-mi moartea, dragii mei!

A greşit, îmi spuneţi voi?
Cum de n-a greşit să-mi spuie
Treisprezece? Să mă suie,
Nu să-mi facă mai vreo doi!
Nu să-mi spuie
Că e miercuri, când e joi!

Zici că poate n-a ştiut
Când vorbea din prun cu mine?
Dar i-a numărat ea bine
Scoborându-i, şi-a tăcut!
Nu de mine,
Mi-e de dânsa, ce-a făcut!

M-a scurtat aşa, ştiind!
Dacă-i fire mincinoasă,
Ce folos e că-i frumoasă?
Maica mea, auzi! S-o prind
Mincinoasă!
N-o mai cred, s-o văd murind!

NOI VREM PĂMÂNT!

Flămând şi gol, făr-adăpost,
Mi-ai pus pe umeri cât ai vrut,
Şi m-ai scuipat, şi m-ai bătut,
Şi câne eu ţi-am fost!

Ciocoi pribeag, adus de vânt,
De ai cu iadul legământ
Să-ţi fim toţi câni, loveşte-n noi!
Răbdăm poveri, răbdăm nevoi
Şi ham de cai, şi jug de boi:
Dar vrem pământ!

O coajă de mălai de ieri
De-o vezi la noi, tu ne-o apuci,
Băieţii tu-n război ni-i duci,
Pe fete ni le ceri.
Înjuri ce-avem noi drag şi sfânt,
Nici milă n-ai, nici crezământ!
Flămânzi copiii-n drum ne mor
Şi ne sfârşim de mila lor –
Dar toate le-am trăi uşor
De-ar fi pământ!

De-avem un cimitir în sat,
Ni-l faceţi lan, noi, boi în jug,
Şi-n urma lacomului plug
Ies oase, şi-i păcat!
Sunt oase dintr-al nostru os:
Dar ce vă pasă! Voi ne-aţi scos
Din case goi, în ger şi-n vânt,
Ne-aţi scos şi morţii din mormânt; –
O, pentru morţi şi-al lor prinos
Noi vrem pământ!

Şi-am vrea şi noi, şi noi să ştim
Că ni-or sta oasele-ntr-un loc,
Că nu-şi vor bate-ai voştri joc
De noi, dacă murim.
Orfani şi cei ce dragi ne sânt,
De-ar vrea să plângă pe-un mormânt,
Ei n-or şti-n care şanţ zăcem,

Căci nici pentru-un mormânt n-avem
Pământ – şi noi creştini suntem!
Şi vrem pământ!

N-avem nici vreme de-nchinat.
Căci vremea ni-e în mâni la voi;
Avem un suflet încă-n noi
Şi parcă l-aţi uitat!
Aţi pus cu toţii jurământ
Să n-avem drepturi şi cuvânt:
Bătăi şi chinuri, când ţipăm,
Obezi şi lanţ, când ne mişcăm,
Şi plumb când istoviţi strigăm
Că vrem pământ!

Voi ce-aveţi îngropat aici?
Voi grâu? dar noi strămoşi şi taţi,
Noi mame, şi surori, şi fraţi!
În lături, venetici!
Pământul nostru-i scump şi sfânt,
Că el ni-e leagăn şi mormânt;
Cu sânge cald l-am apărat,
Şi câte ape l-au udat
Sunt numai lacrimi ce-am vărsat –
Noi vrem pământ!

N-avem puteri şi chip de-acum
Să mai trăim cerşind mereu,
Că prea ne schingiuiesc cum vreu
Stăpâni luaţi din drum!
Să nu dea Dumnezeu cel sfânt
Să vrem noi sânge, nu pământ!
Când nu vom mai putea răbda,
Când foamea ne va răscula,
Hristoşi să fiţi, nu veţi scăpa
Nici în mormânt!

DOINA

Copilă, tu ești gata
De-a pururea să plângi!
Și când ești tristă, Doino,
Tu inima ni-o frângi.
Dar nu știu cum, e bine
Când plângi, că-n urma ta
Noi plângem toți, și-amarul
Mai dulce ni-e așa.
Și toate plâng cu tine
Și toate te-nțeleg,
Că-n versul tău cel jalnic
Vorbește-un neam întreg.

Pe fete-n faptul serii
Le-ntâmpini la izvor,
Tu singură stăpână
Pe sufletele lor.
Le-nveți ce e iubirea
Și râzi cu ochi șireți,
Deodat-apoi te-ntuneci
Și cântece le-nveți:
Să cânte ziua-n luncă
Și seara când se-ntorc,
Când triste-n pragul tinzii
Stau singure și torc.

Când merg flăcăi la oaste
Cu lacrimi tu-i petreci
Și stai cu ei, ți-e milă
Să-i lași pustii, să pleci,
Cântând li-aduci aminte
De-o fată din vecini,
De mame și de-ogorul
Umplut acum de spini.
Și când i-omoară dorul

Și-n jurul tău se strâng,
Pui fluierul la gură
Și cânți, iar dânșii plâng.

E plin de oameni câmpul,
Tu, Doino,-n rând cu ei.
Moșnegi și oameni tineri
Și tinere femei
Adună fânu-n stoguri
Și snop din spice fac –
Din scutece copilul
Când plânge-n săhăidac
Te duci și-l joci pe brațe
Și-l culci apoi pe sân,
Și-i cânți s-adoarmă-n umbra
Căpițelor de fân.

Din văi tu vezi amurgul
Spre culmi înaintând,
Pe coaste-auzi pâraie
Prin noapte zgomotând
Și-asculți ce spune codrul
Când plânge ziua-ncet.
Ah, toate, Doino, toate
Te fac să fii poet.
Și, singură cu turma,
Privind pierdută-n zări
Spui munților durerea
Prin jalnice cântări.

Pe deal românul ară,
Slăbit de-amar și frânt,
Abia-și apasă fierul
În umedul pământ.
Tu-l vezi sărman, și tremuri
Să-l mângâi în nevoi.
Și mergi cu el alături
Cântând pe lângă boi.

Iar bieţii boi se uită
Cu milă la stăpân –
Pricep şi ei durerea
Sărmanului român.

Eu te-am văzut odată
Frumoasă ca un sfânt,
În jur stăteau bătrânii
Cu frunţile-n pământ.
Cântau, ca-n vis, de-o lume
Trăită-ntr-alte vremi,
De oameni dragi, din groapă
Pe nume vrând să-i chemi.
Şi-ncet, din vreme-n vreme,
Bătrânii-n jur clipeau,
Şi mânicile hainei
La ochi şi le puneau.

Dar, iată! Cu ochi tulburi
Tu stai între voinici,
Te văd cum juri şi blestemi
Şi pumnii ţi-i rădici!
Pribegi de bir şi clacă,
Copii fără noroc,
Tu-i strângi în codru noaptea
Sub brazi pe lângă foc.
Şi cânţi cu glas sălbatec,
Şi-n jur ei cântă-n cor
Cântări întunecate
Ca sufletele lor.

Când ştii haiduci în codru,
Te prinzi cu ei fârtat,
Le-arăţi poteci ascunse,
Pe stânci li-aşterni tu pat.
Când pun picioru-n scară,
Ţii roibul lor de frâu;
Grăbit, când prind ei puşca,

Scoţi plumbii de la brâu:
Iar când ochesc, cu hohot,
Tu râzi, căci plumbii moi
S-au dus în piept de-a dreptul
Spurcatului ciocoi.

Ai tăi suntem! Străinii
Te-ar pierde de-ar putea;
Dar când te-am pierde, Doino,
Ai cui am rămânea?
Să nu ne laşi, iubito,
De dragul tău trăim:
Săraci suntem cu toţii,
Săraci, dar te iubim!
Rămâi, că ne eşti doamnă
Şi lege-i al tău glas,
Învaţă-ne să plângem,
C-atât ni-a mai rămas!

SEARA

Ai durat prin aer punte
Din fâşii de foc: te-ai dus
Tot mai sus şi tot mai sus.
Stai acum pe-un vârf de munte
Şi-ţi întorci senina frunte
Spre apus.

Roşii, ca o lună nouă,
Ai tu hainele subţiri,
Lungi şi fără-mpodobiri.
Iar pe tâmplele-amândouă
Porţi, strălucitori de rouă,
Trandafiri.

Ochii-i ţii la soare ţintă,
Şi cu ochii tu-l desmierzi:
E flăcău, şi-acum îl pierzi,
Şi ţi-e drag, şi stai ca frântă...
El s-a dus, şi jalnic cântă
Codrii verzi.

Umed aer te-mpresoară.
Şi-n durerea ta, atunci,
Rupi cununa şi-o arunci:
Roşii flori prin aer zboară
Desfoiate, ca să moară
Jos în lunci.

Plângi acum. Te-a-nvins iubirea,
Albe lacrimi cad pe flori
Şi pe frunze, când scobori
Plânsă, către văi, privirea.
Şi-o să plângă toată firea
Până-n zori.

Te-a cuprins necaz deodată
Şi din ochi cu ciudă strângi,
Parcă-ai vrea să rupi, să frângi.
Să-ţi răzbuni, frumoasă fată,
Parcă-i lumea vinovată
Că tu plângi!

De pe turn – ce-i el de vină?
Aurul tu ni-l despoi;
De pe ape iai apoi
Ce-i argint şi ce-i lumină!
Codrii, tu, de ciudă plină,
Ni-i laşi goi.

Fluturii de prin vâlcele
Tu-i ascunzi acum cu zor,
Culci în cuiburile lor
Veselele rândunele,
Şi pe uşa dragei mele
Pui zăvor.

Iar în urmă, răzbunată,
Moartea cum o simţi venind,
Cu mânie tresărind,
Scuturi fruntea-ntunecată
Şi-atunci pletele-ţi, deodată,
Se desprind.

Peste braţele rotunde,
Peste pieptul tău frumos,
Ca un râu întunecos,
Părul ţi se varsă-n unde
Şi din creştet el te-ascunde
Până jos.

Cu mişcări nespus de line,
Tu te-nalţi apoi spre cer;
Văi şi lunci şi toate pier –
Neagră-n urmă Noaptea vine,
Fâlfâind din aripi pline
De mister.

ÎN MIEZUL VERII

O fâşie nesfârşită
Dintr-o pânză pare calea,
Printre holde rătăcită.
Toată culmea-i adormită,
Toată valea.

Liniştea-i deplin stăpână
Peste câmpii arşi de soare,
Lunca-i goală: la fântână
E pustiu; şi nu se-ngână
Nici o boare.

Numai zumzetul de-albine,
Fără-ncepere şi-adaos,
Curge-ntruna, parcă vine
Din adâncul firii pline
De răpaos.

Şi cât vezi în depărtare
Viu nimic nu se iveşte...
Iată însă, colo-n zare,
Mişcător, un punct răsare
Şi tot creşte.

Poate-i vrun bătut de soartă
Care-aleargă pe câmpie
Într-atâta lume moartă!
Dor îl mână, griji îl poartă,
Domnul ştie!

Poţi acum să-l vezi mai bine:
E femeie, o sărmană,
Strâns la piept în scutec ţine
Un copil; şi-n sârg ea vine,
Vine-n goană.

De călduri dogoritoare,
Foc aprins îi arde chipul;
Un cuptor e roşul soare
Şi cărbune sub picioare
E nisipul.

Când ajunge la fântână,
Jos pe-o pajişte săracă
Pune-odorul ei. Din mână
Saltă cumpăna bătrână
Şi se pleacă.

Scârţâind, din nou ea creşte.
Mama toarnă cu tot zorul
Apă-n pumni, şi se grăbeşte
La copil şi-i răcoreşte
Obrăjorul.

Bea apoi şi ea pe fugă.
Merge iarăşi după asta
La copil şi-i dă să sugă;
Frânt-apoi, pe-o buturugă
Stă nevasta.

Şi e linişte pe dealuri
Ca-ntr-o mănăstire arsă;
Dorm şi-arinii de pe maluri
Şi căldura valuri-valuri
Se revarsă.

Nici un nor văzduhul n-are
Foc sub el să mai ascunză;
Nici o pasăre prin zare,
Nu se mişcă-n lumea mare,
Nici o frunză.

Singur vântul, colo, iată,
Adormise la răcoare
Sub o salcie plecată –
Somnoros în sus el cată
Către soare.

Mai e mult! Şi ca să-i fie
Scurtă vremea, până pleacă,
El se uită pe câmpie,
Fluieră şi nu mai ştie
Ce să facă.

Dar deodată se opreşte:
Peste ochi îşi pune-o mână
Şi zâmbind copilăreşte,
Curios şi lung priveşte
Spre fântână!

IARNA PE ULIŢĂ

A-nceput de ieri să cadă
Câte-un fulg, acum a stat,
Norii s-au mai răzbunat
Spre apus, dar stau grămadă
Peste sat.

Nu e soare, dar e bine,
Şi pe râu e numai fum.
Vântu-i liniştit acum,
Dar năvalnic vuiet vine
De pe drum.

Sunt copii. Cu multe sănii,
De pe coastă vin ţipând
Şi se-mping şi sar râzând;
Prin zăpadă fac mătănii,
Vrând-nevrând.

Gură fac ca roata morii;
Şi de-a valma se pornesc,
Cum prin gard se gâlcevesc
Vrăbii gureşe, când norii
Ploi vestesc.

Cei mai mari acum, din sfadă,
Stau pe-ncăierate puşi;
Cei mai mici, de foame-aduşi,
Se scâncesc şi plâng grămadă
Pe la uşi.

Colo-n colţ acum răsare
Un copil, al nu ştiu cui,
Largi de-un cot sunt paşii lui,
Iar el mic, căci pe cărare
Parcă nu-i.

Haina-i măturând pământul
Şi-o târăşte-abea, abea:
Cinci ca el încap în ea,
Să mai bată, soro, vântul
Dac-o vrea!

El e sol precum se vede,
Mă-sa l-a trimis în sat,
Vezi, de-aceea-i încruntat,
Şi s-avântă, şi se crede
Că-i bărbat;

Cade-n brânci şi se ridică,
Dând pe ceafă puţintel
Toată lâna unui miel:
O căciulă mai voinică
Decât el.

Şi tot vine, tot înoată,
Dar deodată, cu ochi vii,
Stă pe loc – să mi te ţii!
Colo, zgomotoasa gloată
De copii!

El degrabă-n jur chitește
Vreun ocol, căci e pierdut,
Dar copiii l-au văzut!
Toată ceata năvălește
Pe-ntrecut.

– „Uite-i, mă, căciula, frate,
Mare cât o zi de post –
Aoleu, ce urs mi-a fost!
Au sub dânsa șapte sate
Adăpost!"

Unii-l iau grăbit la vale,
Alții-n glumă parte-i țin –
Uite-i, fără pic de vin
S-au jurat să-mbete-n cale
Pe creștin!

Vine-o babă-ncet pe stradă
În cojocul rupt al ei
Și încins cu sfori de tei.
Stă pe loc acum să vadă
Și ea ce-i.

S-oțerește rău bătrâna
Pentru micul Barbă-cot.
– „Ați înnebunit de tot –
Puiul mamii, dă-mi tu mâna
Să te scot!"

Cică vrei să stingi cu paie
Focul când e-n clăi de fân,
Și-apoi zici că ești român!
Biata bab-a-ntrat în laie
La stăpân.

Ca pe-o bufniț-o-nconjoară
Și-o petrec cu chiu cu vai,
Și se țin de dânsa scai,
Plină-i strâmta ulicioară
De alai.

Nu e chip să-i faci cu buna
Să-și păzească drumul lor!
Râd și sar într-un picior,
Se-nvârtesc și țipă-ntruna
Mai cu zor.

Baba și-a uitat învățul:
Bate,-njură, dă din mâni:
– „Dracilor, sunteți păgâni?
Maica mea! Să stai cu bățul
Ca la câni!"

Și cu bățul se-nvârtește,
Ca să-și facă-n jur ocol;
Dar abia e locul gol,
Și mulțimea năvălește
Iarăși stol.

Astfel tabăra se duce
Lălăind în chip avan:
Baba-n mijloc, căpitan,
Scuipă-n sân și face cruce
De Satan.

Ba, se răscolesc și cânii
De prin curți, și sar la ei.
Pe la garduri ies femei,
Se urnesc mirați bătrânii
Din bordei.

– „Ce-i pe drum atâta gură?"
– „Nu-i nimic. Copii ştrengari."
– „Ei, auzi! Vedea-i-aş mari,
Parcă trece-adunătură
De tătari!"

CÂNTEC

A venit un lup din crâng
Şi-alerga prin sat să fure
Şi să ducă în pădure
Pe copiii care plâng.
Şi-a venit la noi la poartă
Şi-am ieşit eu c-o nuia;
– „Lup flămând cu trei cojoace,
Hai la maica să te joace!" –
Eu chemam pe lup încoace,
El fugea-ncotro vedea.

Ieri pe drum un om sărac
Întreba pe la vecine:
– „Poarte-se copiii bine?
Dacă nu, să-i vâr în sac!"
Şi-a venit la noi în poartă
Şi-am ieşit eu şi i-am spus:
– „Puiul meu e bun şi tace,
Nu ţi-l dau şi du-te-n pace!
Eşti sărac, dar n-am ce-ţi face!
Du-te, du-te!" Şi s-a dus!

Şi-a venit un negustor,
Plin de bani, cu vâlfă mare.
Cumpăra copii pe care
Nu-i iubeşte mama lor.

Şi-a venit la noi la poartă
Şi-am ieşit şi l-am certat:
– „N-ai nici tu, nici împăratul
Bani să-mi cumpere băiatul!
Pleacă-n sat, că-i mare satul,
Pleacă, pleacă!" Şi-a plecat,

ISPITA

Ei, acum te uiţi la cană,
Că s-a spart! Dar dă-o-n foc!
Nu-mi fi inimă duşmană
Când vezi răul lângă mine –
Haide, prinde-mă mai bine
De mijloc!

Uite-mi hainele, ca spuma,
Le-am ţesut cu mâna mea;
Zici în gândul tău acuma:
„Ce mai pui de căprioară!
Vezi, aşa o văduvioară
Mi-ar plăcea!

Ha, ha, ha! Să-ţi meargă veste
De şiret!... Ei, cine-mi eşti!
Tragi cu ochiul la neveste;
Treci prin sate ca-mpăraţii!
Da' te-or bănui bărbaţii
Şi-o păţeşti!

Spune-mi drept: ţi-au spus vrodată
Popii că păcate-ţi scriu
Dacă-mbrăţişezi vreo fată?
Să nu-i crezi! Ei ştiu Psaltirea,
Dar ce foc o fi iubirea
Nici nu ştiu.

Nu-ţi plac ochii verzi? Ei, iacă!
Uite-ai mei! Nu te uita
Prea cu dor, că pot să-ţi placă!
O, sunt tineri zeci şi sute
Cari ar vrea să mi-i sărute
Şi eu ba!

Hoţule! Te uiţi la mine;
Ştiu eu ce gândeşti acum,
Că de-aceea ţi-e ruşine –
Eu de-aş fi flăcău odată
Nu m-aş ruşina de-o fată
Nicidecum.

Iacă... stau pe la fântână!
Dă-mi cârligul... Aoleu,
Nu mă strânge-aşa de mână!
Nu m-ai strâns? Şi-ţi vine-a plânge?
Haid' degrabă şi mă strânge,
Că eu vreu.

Crezi că nu? Ba cum s-arată
Ştii tu fata cum s-o-mpaci
Ori te superi tu pe fată
Când o strângi şi ea te-njură?
N-ai păţit? Ia, taci din gură,
Că te faci!...

Şi mi-e cald! Şi uite-n faţă
Sunt aprinsă: şi zău nu,
Nimeni nu m-a strâns în braţă
Mijlocelul meu frângându-l –
Dacă n-ai de-acuma gândul,
Poate tu!

Vrei să bei? Şi nu ţi-e teamă
Că mi-e olul descântat?
Cine bea, să poarte seamă
Să sărute pe stăpâna
Olului... nu pune mâna,
Că te bat!

Ei, mă duc acum. Desearä
Iarăşi viu! Şi spune-mi drept
Vii şi tu? Te-ntâmpin iară
Ca şi ieri, cu vase pline!
Nu veni!... Şi să ştii bine
Că te-aştept!

VÂNTOASELE

Să ne ferească Dumnezeu
Şi-audă-ne din cer cuvântul!
Mi l-a-nghiţit acu pământul,
Şi-atâta om aveam şi eu!
Mi l-am întors în pat cu mâna,
Şi-am fost la babe şi la vraci,
Şi-am dat şi milă la săraci –
Şi mi-a murit la săptămâna!

De suflet noi voiam să-l dăm
Şi-l detem gata-n mâna morţii!
Era voinic; trăsese sorţii
Şi-am tot zorit să-l însurăm.
Găsisem una mai de gazdă –
Căci nu eram nici noi din drum –
Dintâi n-o vruse nicidecum,
Dar s-a mai dat şi el pe brazdă.

Şi ne-am gătit după puteri,
Cu lăutari, s-aducem fata,
Cu vin şi chef, precum e data –
Ţin minte toate, ca de ieri.
Şi câţi nuntaşi! Să-i spuie pragul!
Şi-afară ger, ca la Crăciun.
Mireasa ici, dincolo nun
Şi-n mijloc el, mai mare dragul!

Şi-aşa deodată l-au cuprins
Călduri – c-a fost şi cald în casă –
El a ieşit de după masă
Îmbujorat de vin şi-aprins.
Şi până să băgăm de seamă,
Vântoasele-şi făcură rost –
Şi dacă nu ştiu eu ce-a fost,
Atunci eu nu ştiu cum mă cheamă!

În curte el de vorb-a stat
Cu doi flăcăi. Şi vezi, deodată,
Aşa din vorbă aşezată
Gemu cu glasul înfundat;
Apoi cu mânile-amândouă
Şi-a rupt cămaşa de pe el –
Flăcăii spun, dar nu la fel;
Dar drept e cum vă spun eu vouă.

Că vâjâia vârtej de vânt,
Pe când vorbeau: plecase răul!
Şi undele-nghiţind flăcăul
L-au ridicat de pe pământ.
Şi se făcu-n văzduh roşeaţă
Ca-ntr-un pahar cu sânge-umplut –
Băiatul meu era perdut
Când s-a mai limpezit de ceaţă!

Ce-a fost apoi – la Dumnezeu
Sunt toate câte sunt să fie!
Ce-a fost apoi, pământul ştie;
Dar spui ce-am auzit şi eu –
Că l-au văzut fugind orbeşte.
Se jură vameşul, de-i ceri.
Şi doar el nu-i copil de ieri,
Să nu-nţeleagă ce vorbeşte!

– „Venea ca un nebun spre râu.
Din jos de pod! Şi cu mirare
Eu stam să văd ce gânduri are,
Că-n vad e apa până-n brâu.
Pe mal s-a desculţat în grabă,
Trecând prin râu. L-aş fi strigat,
Dar m-am temut că-i apucat
Şi-mi prind cu Necuratul treabă.

Pe mal dincolo nu-l văzui
Să-şi tragă cizmele-n picioare.
Fugea de-a razna pe răzoare
Desculţ, aşa – de maica lui!"
Vezi, nu i-au dat răgaz la multe!
Şi eu l-am tot rugat frumos:
– „Să-mbraci măcar cevaşi pe dos".
Dar parc-a fost el om s-asculte!

Şi-aşa-n neştire l-au purtat,
Cum nici nu te gândeşti cu gândul!
Trei sate l-au purtat de-a rândul!
Şi-acolo, într-al treilea sat,
Bătu-n ferestre la o casă –
Ei, vezi, şi să te miri ce spun:
Din om întreg, te fac nebun,
Şi din voinic, neom te lasă.

Ei spun aşa, că s-a ţinut
Cu văduva din cas-aceea.
Dar eu nici nu cunosc femeia
Şi-a fost apoi, că nici n-am vrut
Să ştiu de ea. Şi-am stat întruna.
Am stat de el ca să-l însor,
Şi el, văzând că-i tot dăm zor,
S-a lepădat de ea cu buna.

Şi-acolo, Doamne, mi l-au dus,
De ni-a stricat tot rostul vieţii!...
Şi-l aşteptam la horă, bieţii,
Şi, galbeni-ceară, când ni-au spus
Flăcăii, care au fost cu dânsul:
Eu n-aveam lume pe pământ
Să ştiu pe care lume sînt,
Aşa mă podidise plânsul.

A doua zi, perit zăcea
În ieslea grajdului, pe paie,
Şi-ar fi putut din el să taie
Bucăţi-bucăţi, că nu simţea.
N-avea putere-n el să-şi tragă
Nici sufletul, şi-aşa răpus,
Zăcea pe ţol cu faţa-n sus,
Cu ochii stinşi şi fără vlagă.

În două zânele l-au rupt,
I-au stors şi sângele cu-ncetul,
Căci nu putea să-şi mişte, bietul,
Nici ochii-n cap! Şi i-au mai supt
Şi glasul, ca pe muţi lăsându-l;
Iar noi din gură-i n-am putut
S-aflăm ce-a fost şi ce-a făcut,
Şi nu-i puteam ghici nici gândul!

Îi dase ceasul rău în drum!
De nu-mi ieşea atunci din casă,
Eu n-aş fi de copil rămasă,
Că l-aş avea băiat şi-acum!
Aşa... mi l-a-nghiţit pământul,
Şi-atâta om aveam şi eu –
Să ne ferească Dumnezeu,
Şi-audă-ne din cer cuvântul!

FATA MAMII

Cânta cu glas de-abia învolt
O doină ce-au adus-o-n sat
Flăcăi de peste Olt.
Spunea cum geme-n vânt pădurea;
Spunea de-un trandafir brumat,
În doina ei; de-un ulm rotat
Şi de-o iubire cu păcat
Sosită de pe-aiurea.

Cosea pe prag. Dar nu ştiu cum
Azi prea se tot uitau la ea
Creştinii de pe drum.
În prag era şi prea lumină.
A-ntrat în casă. N-ajungea
Lumină-n geam, şi nu vedea;
S-a dus sub nuc. Dar îi părea
Pustiu azi în grădină.

Şi iar pe prag. Mai pe-nnoptat
A mers s-aţâţe-n vatră foc,
Să facă de mâncat.
Sosise tată-său din luncă
Şi mamă-sa din iarmaroc.

Ca un copil gonit din joc,
Ea tot umbla din loc în loc
Şi-a greu, ca de poruncă.

– „Ţi-e, fată, rău, de nu cinezi?"
– „Mi-e rău!" Şi-apoi ieşi curând.
– „Mi-e rău... aşa cum vezi!"
Iar tată-său, ca şi-altădată,
N-a dat acestor vorbe rând,
Dar biata mamă,-nţelegând,
A stat ce-a stat şi-i dete-n gând
Să iasă după fată.

Bărbatul, singur în bordei,
S-a pomenit aşa ca-mpins
Cu gândul la femei.
Şi se ciudea ce-i asta iară?
Şi, dup-o vreme, l-a cuprins
Neastâmpărul, cu dinadins:
Nebune sunt? Ori ce le-a prins
De stau aşa pe-afară?

Izbindu-şi pânea-nviforat,
Bătu cu ciudă din picior
Şi repede-a plecat.
S-a poticnit de-un lemn în tindă
Şi-şi mai făcut mâniei zor.
Dar unde-or fi? De joc li-e dor?
Pe unde-or fi, de maica lor,
Ce horă o să-ntindă!

Dar când ajunse la prilaz,
A stat năuc, şi-un sloi părea
Că-i trece peste-obraz.
Vedea-n năprasnica-i mirare
Cum una pe-alta se ţinea

În braţe strâns şi nu-i venea
Răsufletul, că le-auzea
Plângând ca la-ngropare!

DECEBAL CĂTRĂ POPOR

Viaţa asta-i bun pierdut
Când n-o trăieşti cum ai fi vrut!
Şi-acum ar vrea un neam călău
S-arunce jug în gâtul tău:
E rău destul că ne-am născut,
Mai vrem şi-al doilea rău?

Din zei de-am fi scoborâtori,
C-o moarte tot suntem datori!
Totuna e dac-ai murit
Flăcău ori moş îngârbovit;
Dar nu-i totuna leu să mori
Ori câne-nlănţuit.

Cei ce se luptă murmurând,
De s-ar lupta şi-n primul rând,
Ei tot atât de buni ne par
Ca orişicare laş fugar!
Murmurul, azi şi orişicând,
E plânset în zadar!

Iar a tăcea şi laşii ştiu!
Toţi morţii tac! Dar cine-i viu
Să râdă! Bunii râd şi cad!
Să râdem, dar, viteaz răsad,
Să fie-un hohotit şi-un chiu
Din ceruri până-n iad!

De-ar curge sângele pârău,
Nebiruit e brațul tău
Când morții-n față nu tresari!
Și însuți ție-un zeu îți pari,
Când râzi de ce se tem mai rău
Dușmanii tăi cei tari.

Ei sunt romani! Și ce mai sânt?
Nu ei, ci de-ar veni Cel Sfânt,
Zamolxe, c-un întreg popor
De zei, i-am întreba: ce vor?
Și nu le-am da nici lor pământ
Căci ei au cerul lor!

Și-acum, bărbați, un fier și-un scut!
E rău destul că ne-am născut:
Dar cui i-e frică de război
E liber de-a plecanapoi,
Iar cine-i vânzător vândut
Să iasă dintre noi!

Eu nu mai am nimic de spus!
Voi brațele jurând le-ați pus
Pe scut! Puterea este-n voi
Și-n zei! Dar vă gândiți, eroi,
Că zeii sunt departe, sus,
Dușmanii, lângă noi!

PE DEAL

I

Ah, e mult de-atunci! Cărarea
Netedă pe deal urca;
Dealul plin de flori era
Și albastră zarea.

Azi poteca e urâtă,
Face cotituri în drum,
Dealul e cu spini acum,
Zarea, mohorâtă.

Nu mai sunt copii s-alerge
După cuiburi, după flori!
Și pe culmi, în sărbători
Nimeni nu mai merge!

II

Mai trăiești, și-ți merge bine,
Vechi străjer? Nu m-ai uitat?
E demult de când n-am stat,
Ulmule, sub tine.

Tot aici? Amar e gândul,
Vecinic nemișcat să stai;
Vezi, de-atunci eu alergai
Lumile, de-a rândul!

Ce te miri? Eu viu, fârtate,
Trist așa și liniștit —
Sunt bătrân! M-au obosit
Căile-alergate.

Tu cântai, și-n depărtare
Eu priveam râzând pe lunci:
Eu m-am cumințit de-atunci,
Râd așa de-arare!

III

Iar de-aici, din zarea culmii,
Șir de dealuri eu privesc;
Culmea lor o-mpodobesc
Ca și tine, ulmii.

Satu-n vale, pe-o colină,
Mic şi vesel: colo-n fund,
Uite-l verde şi rotund,
Nucul din grădină!

Iar, de sub colină, râul
Curge-ncins pe lângă ea,
Tocmai cum pe draga mea
O încinge brâul.

Şi zburdalnic de pe coaste,
Gureşe pâraie cad;
Plopii stau pe mal, la vad,
Ca soldaţii-n oaste.

Plopii! Mă cunosc ei bine.
De copil!... Acum şoptesc,
Dau din cap şi lung privesc
Buimăciţi spre mine.

IV

Iată luncile nainte;
Gardul ţarinei mai sus!
E nebun! Ah, mi-am adus
Şi de ast-aminte.

Gardul, în copilărie,
Vecinic l-am asemănat
C-un nebun care-a plecat
Razna pe câmpie.

Şi râdeam, făcându-i glume;
El tăcea, răbdând mereu.
Câte n-am văzut şi eu
De atunci pe lume!

Am văzut, mânaţi de soartea
Vremilor, băieţi sărmani,
Alergând pe la duşmani,
Ca să-şi afle moartea!

Gardu-n zări râzând s-afundă,
Şi mă tem a-l mai privi:
Azi, sarcastic, el ar fi
Gata să-mi răspundă!

V

Pe sub marginea pădurii
Boii pasc pe lângă car;
Din pădure geme rar
Zgomotul săcurii...

Văd, în zori, cum merg s-adune
Mure fetele: doinesc,
Râd pe drum şi hohotesc
Ca neşte nebune.

Albe poartă-n mâni cofiţe;
Albe rochii fluturând,
Fug pe dealuri scuturând
Roua în cosiţe.

E duminică. Din vale
Se ivesc răzleţi flăcăi,
Toţi îşi fac pe-ascuns din văi
Către codri, cale.

Sus senin şi jos verdeaţă!
Ce cuminte-i să trăieşti,
Când ţi-e dat să stăpâneşti
Numai o viaţă!

Mai demult... ah, toate-acestea
Mai demult s-au întâmplat!
Să nu-ntrebi ce-a mai urmat
Când s-a-nchis povestea!

VI

Dar auzi... ce jalnic cântă
Clopotele-acum în sat;
Glasul lor e-ndurerat,
Ruga lor e sfântă.

Ele plâng, şi mi se strânge
Inima cum stau şi-ascult,
Ele plâng şi tot mai mult
Prin văzduhuri plânge.

Nu-i nimic, nimic în fire
Mângâios ca glasul lor!
Iat-am tresărit uşor
Ca de-o nălucire.

Îmi părea că după mine
Cântă ele – şi sunt viu!
Doamne, şi-mi era-n sicriu
Negrăit de bine!

VII

Toţi au dreptul câteodată
Să se piardă-n aiurări!
O, dar nu pentru visări
Ni-e viaţa dată!

Uite, graurii pe luncă,
Veseli, fericiţi ce sânt!
Şoimul se roteşte-n vânt
Şi spre ei s-aruncă.

Ei poeţi sunt ai câmpiei,
Şoimul este-al lor despot –
Firea lumilor e-n tot
Chipul tiraniei!

Legea ei e-nlănţuirea
Unui şir de nedreptăţi:
Dar eu văd de-atâtea dăţi
Ce cuminte-i firea!

Numai prin nedrept ea poate
Pe cei slabi să-i facă treji,
Pe fricoşi, bărbaţi viteji,
Dând schimbării toate.

VIII

Nu mă plâng! Îmi pare mie
Uneori că sunt învins,
Sufletul mi-l simt cuprins
De melancolie.

Iar atunci îmi vine plânsul.
Sunt copil, şi plâng uşor!
Plânsul meu e-al tuturor;
Ce păcat e-ntr-însul?

Când mă văd în prada sorţii,
Plâng – eu ştiu! – dar nu mă plâng!
Mă-ndoiesc, dar nu mă frâng
Gândurile morţii.

Soartea pe nedrept mă bate;
Poate e mai bine-aşa!
Iată, suferind, voi da
Şoimului dreptate!

Plâng? Dar lângă leagăn cântul
Mamei de-obicei e trist –
O, eternule psalmist,
Mare ţi-e cuvântul!

„De durere, chin mi-e somnul;
Fac şi fiere traiul meu:
Dar tu laudă mereu,
Suflete, pe Domnul!"

BALADĂ

Sunt eu de vină, mamă,
Sunt eu de vin-acum?
El m-a-ntâlnit odată
În zori de zi pe drum;
Glumind m-a strâns de mână
Şi ce-i dacă m-a strâns?
Sunt eu copilă mică
Să-mi fac din glumă plâns?
Era să-l las, măicuţă,
Cu gluma şi să tac,
Era să ţip obraznic,
Ori ce era să fac?

Şi tot pe mine, biata,
Şi vină, şi ponos!
Eram chemaţi la nuntă
Şi n-avem brâu frumos,
Că n-ai voit să-mi cumperi,
Dar el mi-a cumpărat.
Şi ce-i un brâu? Şi-n urmă
Eu nici nu l-am rugat.
Era să merg la nuntă
Ca cei din neam sărac,
Să fiu de râs în lume?
Ori ce era să fac?

De ce-mi arunci tu vina,
Tot vină cu păcat?
El m-a oprit în cale
Pe lunci şi m-a-ntrebat
Pe unde-i bietul tata?
Şi-i vesel, sănătos?
Şi m-a-ntrebat de tine,
Aşa de prietenos.
De bine când mă-ntreabă,
Eu cum era să tac?
Să-l las în drum cu vorba,
Ori ce era să fac?

Şi-acum întreaga vină
Pe mine tu o pui!
El m-a-ntâlnit pe punte,
Şi ştii tu felul lui:
M-a strâns de peste braţe
Să nu le pot mişca,
Şi nu-mi lăsa răsuflet,
Aşa mă săruta.
Te zbaţi, dar tu eşti slabă,
Şi puntea toată sloi;
Cădeam, fereşte Doamne,
Sub gheaţă amândoi!

Şi-acum tot eu, sărmana,
Cu vina m-am ales!
Că nu-ţi venise vaca
Şi-n cale m-ai trimes.
El, iată-mi-l că vine
Să-mi fie soţ în crâng;
Era-ntuneric beznă,
Şi nu vedea că plâng.
Şi-apoi... să-mi spui pe suflet:
Era să las pe plac
La lupi, în codri, vaca,
Ori ce era să fac?

DIN ADÂNCIMI

Din adâncimi fără de margini
A răsărit pe cer o stea;
Şi trişti, nemişcători de-a pururi,
Aprinşii sori priveau la ea.

De la-nceput, de când e lumea,
Izbită ea prin spaţiuri reci,
Să duce-ntruna, să tot duce
Şi se va duce-n veci de veci.

Se scuturau, gemând prin noapte,
Din visuri deşteptaţii sori,
Ca să-şi mai scuture urâtul,
S-alunge-ai frigului fiori.

Şi se uitau cu jale-n drumul
Pierdutului drumeţ acum –
O, de-ar putea şi ei vreodată
S-alerge-n veci pe-acelaşi drum!

Căci ei de la-nceputul lumii
Stau solitari în gol, aşa,
Şi-n lungul cel de veci al vremii,
Ei tot pe-acelaşi loc vor sta.

Dar nu ştiau că steua-n treacăt
Îşi plânge-amarul ei noroc,
Că, de-obosită, pizmuieşte
Pe cei ce stau etern în loc.

LEGENDA RÂNDUNELEI

Din zori, de cum s-aprind,
Tot cântă rândunica
Sub streşini ciripind –
Era şi fată mare
Şi mândră de-a cătare
Şi-apoi, pe lângă toate,
Şi fată de-mpărat.
Uşor se duce nume
De-n lucru bun în lume,
Dar mai uşor de-un lucru
Frumos cu-adevărat.
Şi-n toată lumea vestea
I-a mers, cum merg de-acestea
Când trec din gură-n gură
Grăbit, din sat în sat.

Dă roate şoimu-n zbor
Şi ţipă rândunica
Şi n-află ajutor.
Cum vin în şir cocorii,
Venit-au peţitorii:
Ieşea din casă unul,
Iar celălalt intra.
Şi ea şi-a plâns durerea:
– „O, dă-mă cui ţi-e vrerea,
Măicuţo, dar străină
Departe, nu mă da!"
Şi-n ciuda bietei fete,
Ea, vitrega, o dete
Străinilor de-acolo,
Veniţi de undeva.

Cad fulgi pe câmpul gol
Şi plânge-o rândunică
Pierdută dintr-un stol –
Pe-un larg adânc al mării
Spre-adâncul larg al zării
Să duc corăbii multe
Cu fata de-mpărat.
De-amar ea nu mai poate:
Inelul scump şi-l scoate
Din deget, şi-l aruncă
În marea ce-o străbat.
– „Atunci, să ştii tu bine,
Voi mai vorbi cu tine,
Când mi-or găsi inelul."
Iar mirele-a-ngheţat.

La cuib venind acum,
Sfărmat găsi ea cuibul
Iar puii morţi, în drum –
Ea blândă se supune
Şi face tot cum spune
Bărbatul ei, şi-n toate
Nu-i dă nici un cuvânt
De plângere; nu-şi frânge
Nici mânele, nu plânge,
Ci rabdă datul sorţii.
Dar, tare-n jurământ,
E mută a ei gură:
Nici dragoste, nici ură
N-arată, ci rămâne
De-a pururi un mormânt.

Prin pomi sunt laţuri mii,
Prin aer zboară şoimii;
La cuib pândesc copii –
Şi iată! azi răsună

De multă voie bună
Palatul tot; cu vuiet
La rege robii vin.
Un peşte-au prins în mare,
Şi-n el, în bună stare,
Inelul scump al doamnei.
I-l dau, de sânge plin!
Stăpânul îl priveşte
Şi vesel se porneşte
La Doamnă-sa să-i spuie,
Scăpat de-atâta chin.

Aripele i-au frânt,
Se zbate-acum de moarte,
În ţărnă, pe pământ –
– „Da-acum tu nu mai plânge!"
Şi-n braţe el o strânge.
Cu mâna cea purtată
Prin sânge pe inel,
Bărbia el i-o prinde:
Dar braţele-şi întinde
Cu ţipet doamna-n aer,
Uitându-se la el.
Iar braţele-i deodată
În vânt încep să bată,
Mişcări părând de aripi,
Cu umblet uşurel.

Şi s-a-nălţat în vânt
Deodată rândunica!
E negru-al ei vestmânt,
Că-n negru se purtase
De când se măritase!
De-atunci ea vesel zboară
Pe dealuri şi pe lunci
Şi-ntr-una ciripeşte

Şi-ntr-una povesteşte
Tot ce-a făcut o viaţă
De jale şi de munci.
Şi cum fu desmierdată
De-o mână-nsângerată,
E gâtul rândunelei
Ca sângele de-atunci.

ŞTRENGARUL VĂILOR

Văzui prin văi al verii dulce vânt,
Ştrengar frumos, cum toţi pribegii sînt,
Târa mantaua-n urmă-i pe pământ.

Plecând vreo creangă-n drum o săruta,
Cânta o doină-ncet, şi-ncet cânta
Culcatul câmp de iarbă sub manta.

„Mi-a zis, mai ieri, al văii tânăr crin:
«Ai casă tu şi fraţi, voinic străin,
Tu cel cu ochii rupţi din cer senin?»

«Am mamă-n deal, şi-albastră-i haina ei,
Dar n-are brâu şi-adună sfori de tei;
Iar tata-i dus să intre-argat la zmei!

O cas-avem şi noi pe-un vârf de scai, –
Opt fraţi ce-i am s-au pus să vadă-n rai
De bea şi-acolo vin popa Mihai.»

Uşor ce-nşeli pe-un crin nevinovat!
Puteam să-i spun că-s dascălul din sat
Şi văr cu Por şi Darie-mpărat.

De am, de n-am, mă mir ce-i pasă lui?
Nici eu nu ştiu de unde sunt şi-al cui,
Prin vămi eu nu dau seamă nimănui.

Eu sunt copil al codrilor de fag.
Alerg şi cânt şi-n sân aş vrea să bag
Să fie-al meu de veci ce-mi este drag.

În zori mă duc pe-o margine de râu
Şi stau şi scot cavalul de la brâu,
Prin lan mă joc cu spicele de grâu.

Când trec copii, sub tufă eu mă strâng,
Deodată sar şi sun tufişu-n crâng,
Şi-mi pare-n urmă rău când bieţii plâng.

Spre cei trudiţi, cu boare eu mă plec,
Pe fete-n şes cu glume le petrec,
Şi-nvăţ pe toţi să cânte pe-unde trec.

Sărut neveste-n lunci şi flori le-adun,
Străin cum sunt, ce-mi pasă ce le spun –
Hei, cucule, tu-mi eşti tovarăş bun!

Grozav ce-mi e fălosul de stejar:
Să nu te văd pe-aici, copil ştrengar,
Că-n lumea ta trăieşti şi tu-n zadar!

Hoho, stejare-al meu! Tu cine eşti?
Pământului faci umbră şi vorbeşti
Cu norii-n dodii tu şi-ndrugi poveşti!

Trăiesc şi eu pe vrerea Celui-sfânt:
De n-ar vrea El să fie-n lume vânt,
De ce m-ar fi făcut aşa cum sînt?"

ȘARPELE-N INIMĂ

M-ai strâns ieri cu mânie-n crâng
De brațul stâng –
De ce mă spui la toți că plâng?

„Să nu te văd cu vreun flăcău,
Că dai de rău!“
Dar de ce, mă rog, sunt robul tău?

N-am plâns și nu te lăuda!
Am plâns, ba da,
Dar nu pentru mustrarea ta!

M-au întâlnit așa, pe drum,
Mai știu eu cum,
Iar tu ești mânios și-acum!

Și-a fost și soră-ta cu ei;
Veneau tustrei,
Și-am stat puțin, și ce mai vrei?

N-am voie nici atât, eu nu?
Dar ce crezi tu,
Și ochii să mi-i scot de-acu?

Ai răsărit ca din pământ –
Ei, Doamne sfînt,
Îți sunt nevastă, soră-ți sânt,

De nu mă lași din ochi mereu?
Nu pot și eu
Să mă-ntâlnesc cu cine vreu?

„De unde viu? Ce cat în prund?
Ce flori ascund?“
Ești mamă tu, ca să-ți răspund?

Și-uitându-te și-n jos și-n sus
Scrâșnind mi-ai spus:
„Săracă fată!“ și te-ai dus.

Săracă! Dar de ce să fiu?
Pe suflet viu,
Cu nici o vină nu mă știu.

Apoi de ce tot spui și spui
Că, de tăcui,
E semn că vinovată fui?

Ce semn? Tăcui așa mereu,
Că-mi fu cu greu,
Și ce-ți puteam răspunde eu?

De-aș fi jurat pe-un rai de sfinți
Tu, printre dinți,
Mi-ai fi răspuns la toate: minți!

Că și ce nu-i și nu-i, tu vezi!
Te-nveninezi,
Și toate câte-ți par le crezi!

Și-am plâns și ieri, gândeam că mor,
Că-mi tot dai zor
Să-mi afli vina-n fața lor.

De ce mă chinuiești tu vrând?
De ce ți-e-n gând
Mereu să mă tot vezi plângând?

Vrăjmaş de veci de te-aş avea
Tu n-ai putea
S-acreşti mai rău viaţa mea!

De-s rea, tu bate-mă, să zac,
De-ţi e pe plac –
Dar nu-mi scorni şi ce nu fac!

CONCERTUL PRIMĂVERII

Chiar acum din crâng venii
Şi c-o veste bună!
Iarăşi e concert, copii;
Merg şi eu, şi tu să vii,
Mergem împreună.

Vrei programă, lămurit?
Stăi puţin, să caut.
Cucul, un solist vestit,
De printr-alte ţări venit
Va cânta din flaut.

Cântăreaţa dulce-n grai,
Cea numită „perla
Cântăreţilor din mai",
Dulce va doini din nai,
Multe doine, mierla.

Va-ntona apoi un psalt,
„Imnul veseliei",
Corul dintr-un fag înalt,
Vor cânta-n sopran şi-n alt
Graurii câmpiei.

Turturelele-n tenor
Şi-alte voci măiestre,
Toate după glasul lor.
Vor urma după-acest cor
Fel de fel de-orchestre,

Voci de gaiţe cari fac
Să coboare ploaia,
Şi-ntr-o scoarţă de copac
O să bată tica-tac,
Tactul, gheunoaia.

Iar naţionale-apoi,
Cobze şi-alte hanguri,
Glas de fluier şi cimpoi,
Pitpalaci şi cintezoi
Şi-un taraf de granguri:

Se vor pune-apoi pe joc
Până chiar şi surzii,
Când vor prinde dintr-un loc
Să ne cânte hori cu foc,
Din tilincă, sturzii.

Vom cânta şi noi ce-om şti,
Cântece din carte.
Şi de va putea veni
Vântul, şi el va doini,
Că e dus departe.

Cine-i contra, să-l vedem,
Ca să-l ştie soţii!
De-aveţi chef, tovarăşi, blem* –
Ura-n cer! Cu toţii-avem,
Mergem dar cu toţii!

* *blem* – blemaţi (interjecţie, *umbla*, aici cu sensul de haideţi).

ÎN ŞANŢURI

Burcel, în şanţ, muri strivind
O tigvă păgânească,
Şoimu-n rădan căzu răcnind:
Moldova să trăiască!
Curcanul cel voinic şi bun,
El, Peneş, spune-acestea,
Dar n-a spus tot. Eu vreau să spun.
Deplin, acum, povestea.

Burcel era oltean, un pui,
Ajuns din întâmplare
Între flăcăii din Vaslui,
Viteaz, minune-mare.
Iar când muri, strivind în şanţ,
O tigvă păgânească,
Strigat-a bietul dorobanţ:
Muntenia să trăiască!

Burcel şi Şoim, trăsniţi în zbor
Căzură-n şanţ deodată;
Strigând deodată ţara lor
Cea-n două despicată.
Alăturea de ei gemea
Căzut şi căpitanul
Izbit de moarte se trudea
Cu ochii-nchişi, sărmanul.

El auzise pe cei doi
Ce spuseră-n cădere,
Şi, jalnic, se-nălţă-n noroi,
Privindu-i cu durere.
Şi zise-apoi: „O ţară e
Cum una mi-e mânia!
Muntenia, Moldova – ce?
Trăiască România!"

Atunci şi Şoimul şi Burcel
Cu faţa-nseninată
Priviră lung şi-adânc la el,
Şi-au tresărit deodată.
Spre-acelaşi loc, spre nor privind,
Şi sus apoi, tăria,
Toţi trei strigar-atunci murind
Trăiască România!

BORDEI SĂRAC

Pe-ai tăi, pe rând pe toţi i-ai adunat
Ca puii-n cuib, şi-i pace-acum în tine.
Şi-adormi şi tu, bordei nealinat.
E linişte-n văzduh, şi noaptea vine
Cu cer senin; Pe câmpu-nzăpădat
Zâmbi-va-ndată discul lunii pline.

Eşti slab şi vechi, dar te-ai luptat voinic,
Să creşti un stol de suflete sărace,
A plâns mai până-acum bolnav, cel mic
Şi cel mai drag al tău... şi parcă tace.
Asculţi de-auzi vreun glas; n-auzi nimic,
Pui capu-n piept, zâmbind şi-adormi în pace.

E vremea să te-alini. Scurmat de vânt,
Bătut de ploi, slăbit de ani, bătrâne,
Trăieşti din mila lor pe-acest pământ.
Vai, cum se zbat s-agonisească pâne,
Sunt mulţi şi mici, şi-aşa de dragi îţi sînt –
Şi-acum ei tac, şi iar vor plânge mâne.

Dar, poate crezi că va pluti mereu
De-a lungul nopții pace-adormitoare?
Acum tu crezi, sărman bordei al meu,
Că-n alb veșmânt din cer o să scoboare
Un înger blând! Dar nu știi ce știu eu:
La noapte-un Duh cu hohote-o să zboare.

Porni-se-va, de-o rece boare-adus,
Un ger cumplit și-urmat dintâi de șoapte,
Așa cum trec, pe-al soarelui apus,
Năluci ce plâng prin lanurile coapte,
Și-apoi sosi-va, șuierând de sus,
Cel vecinic mânios din miazănoapte.

Prin somn tu vei simți trecând fiori
Prin trupul tău, și deschizând privirea,
Vei sta cutremurat; acum tu mori!
Din mii de părți s-a-nvârtejit perirea:
Câmpii cu crivăț și văzduh cu nori,
Și-un suflet răzvrătit întreagă firea!

Tu-n pază suflete de oameni ai!
Să nu te dai! De te-o strivi pe tine,
Sunt toți ai tăi pierduți! Să nu te dai!
El vine mânios, el vine, vine –
Te va urni din locu-n care stai,
Va smulge stuhul tău cu brațe pline.

Și-ai tăi, deștepți, vor plânge iarăși toți.
Când el te va-ncleșta să te ridice,
Trosnind te vei lupta ca să te scoți
Din mâna lui, dar ca un snop de spice,
Tu strâns vei fi de el; și ce să poți,
Tu slab și vechi, în brațe-așa voinice!

Veți fi puțin de-a valma amândoi
Și nu vei mai avea-n curând putere,
Gemând tu vei cădea strivit apoi.
Vai, nu te va durea a ta durere,
Dar uite-ai tăi, pe câmp, desculți și goi,
Și tu murind, tu-ntreaga lor avere!

Cu hohote de diavol va-ndrepta
Și-asupra ta va netezi nămeții.
Când mâne-n zori eu voi veni, voi sta,
Vai, nu de aspru ger al dimineții,
Voi sta-nghețat de mila lor și-a ta:
Nici tu nu vei mai fi, și nici ei bieții!

UMBRA

Dacă tu vei căuta
Să se nalțe pacinic fumul
Jertfei tale, nu uita
Că, de ai spre soare drumul,
Umbra este-n urma ta.

Rob tăcut, pe care-l cheamă
Domnul său c-un gest tăcut,
Ia aminte, plin de teamă
Orice gest i-ar fi făcut
Și de toate ține seamă.

Umbra-i robul, când urmezi
Drumul rău spre soare țântă:
Nu te supără, n-o vezi;
Chipul ți-e-n lumină sfântă
Și-n lumină-naintezi.

Dar când vii de dimpotriva
Soarelui, ea-i sfetnic rău:
Stăruind nemilostiva,
Să-nnopteze chipul tău,
Ce supărăcioasă fi-va!

Umbră, soare,-al jertfei fum
De prisos mi-e tâlcul, dacă
N-ai putut să-l prinzi. Şi-acum
Poţi s-alegi! Eşti cel ce pleacă,
Eu sunt cel de mult pe drum.

PRIN MEHADIA

Şi era un vuiet jalnic prin porumburile coapte.
Carul-mare scoborâse jos de tot spre miazănoapte
Şi-i păreau pe deal înfipte roţile de dinapoi;
Lira ne-nsoţea la dreapta, iar Antares, după noi.

Prin răcoarea mult-a nopţii îmi vedeam suflarea gurii.
Eu mergeam pe strâmta cale de sub marginea pădurii,
Obosit şi de mânie şi de drum îndelungat.
Uneori izbea copita calului descălecat
Pietrele,-ngrozind tăcerea, câtă mă-nsoţea pe cale.
Noaptea neagră tot mai negru văl punea pe neagra vale.
Vântul zbuciuma frunzişul şi prin stânci la cotituri,
Fioros scotea-n durere muget cu-nzecite guri.

Şi urcam, urcam poteca. Parcă m-aş fi dus spre moarte,
Singur, închizându-mi ochii, ca-ntâmplarea să mă poarte,
Unde-o vrea. Mânia-n suflet parcă-mi tot sporea pe drum
Şi trecea, trecea şi noaptea, şi era spre zori acum.

Dar pe culme sus, deodată, Doamne, tu, Părinte-al vieţii!
Când ieşii pe culmea goală în răcoarea dimineţii,

Sufletu-mi simţii deodată liber, şi de uimire plin:
Încetase-acum şi vântul, cerul scăpăra senin.
Iar în zarea limpezită, ca un scut de aur, luna
Sta pe piscul unui munte, roşu aurind cununa
Muntelui, şi până-n vale ca şi ziua luminând.
Iată turle de biserici, cum s-arată rând pe rând,
Sate risipite-n lungul văilor, grădini prin sate,
Toate-n alba zare-a lunei şi-n răpaos cufundate,
Iată, dealuri pe-unde viia îşi întinde viţa ei,
Râul colo-n negre maluri, ca un fulger cu schintei,
Ce-alergând în strâmbu-i umblet a-mpietrit păstrându-şi locul,

Iar departe, de sub poala codrului, de unde focul
Potolit ardea prin noapte, lângă carul ocolit
De bărbaţi, doinea de-a lungul văilor, ca aiurit,
Tulnicul cel trist la cântec şi cu-ntorsături duioase,
Şi cântau cuvinte-acolo, din adânc de suflet scoase –
Prin atâta vraj-a nopţii, cea cu chip dumnezeiesc.
Trăgănat stingea-n răstimpuri cântecul ardelenesc:

„Colo-n vale la fântână,
Două fete spală lână".

FURTUNA PRIMĂVERII

Precum aduce-n sârg cu sine
Spre ţara de-unde-a fost gonit
Un rege-n furie-oştiri străine,
Aşa vedeam un vânt grăbit
Cu norii după el cum vine.

Urlând le cârmuia cărarea
Purtându-i în năvală, orbi,
Părea că varsă-ndepărtarea
Şi mii de lupi, şi mii de corbi
De-a valma, să-nspăimânte zarea.

Silit-au codri mari să mugă
Şi-n turn, de unde-i supăra
Al clopotelor cânt de rugă,
Trăsniră, şi-un potop era
Urgia ce-au făcut-o-n fugă.

Cu ei o noapte-nfricoşată,
Ca iadul peste văi trecu:
Dar însăşi, parcă-nspăimântată
De-atâta spaimă ce făcu,
De-abia veni, perind deodată.

S-a dus cum a venit. Departe
Spre-adâncul orizont s-a dus
Şi spaime-acum pe-acolo-mparte.
Şi iar s-a luminat pe sus
Şi râde soarele lui marte!

CETATEA NEAMŢULUI

Sunt cu ceară picurate
Filele-n bucoavna mea,
Dar cetesc, cum pot, în ea.
Spune-acolo de-o cetate
Care „Neamţul" se numea
Şi-au zidit-o, spune-n cronici,
Nemţi, germani sau teutonici.

E ruină azi, de veacuri.
Unde-o fi? Vezi, asta-i greu!
Cine credeţi că sunt eu
Ca să ştiu atâtea fleacuri!
Cui va şti, îi dau un leu.
Zici că afli-n cărţi de şcoală?
Aş! Rămâi cu mâna goală.

Deci, în ceasul dimineţii,
Când prânzesc acei ce au,
În cetate-aici erau,
Lângă comandantul pieţii,
Toţi străjerii şi-aşteptau,
Povestind şi-ntinşi pe iarbă,
Chisăliţa să le fiarbă.

Dar, pe când Guzgan răstoarnă
Mămăliga din ceaun,
Din clopotniţă Tăun
Sun-afurisit din goarnă.
Unu-i strigă: – „Eşti nebun!"
Altul: – „Ce-ai tu, dacă strigă?
I-o fi dor de mămăligă".

Dar se-ntorc spre zid plăieşii;
Văd pe şes un nor de oşti.
– „Măi Istrate, tu-i cunoşti:
Turcii sunt?" – „Ba, parcă leşii
Vin încoace." – „Păi, sunt proşti?
Bat şi ei cel drum, ca mânzul,
Să ne strice nouă prânzul!"

Leşi erau. Sobiesky-vodă
Rătăci pe-aici prin văi,
Căci pe-atunci era la modă,
Vara, când plecau la băi,
Regii, meşteri la bătăi,
Să-şi ia drumul încotrova,
Totdeauna prin Moldova.

Şi plecau fără merinde,
Căci aşa era bonton,
Să mănânce tot plocon,
Ce puteau ici-colo prinde.
Dar acest slăvit Ion
Îşi avu-n desagi slănina,
Şi-i pierdu, să-i bată vina!

Deci, cu oşti, vestitul rigă,
Cum umbla pe-aici flămând
Şi simţi, prin văi trecând,
Aburi calzi de mămăligă,
Ştiu şi eu ce-i dete-n gând,
Că-şi opri deodată pasul,
Tot trecând în vânt cu nasul.

– „E vrun praznic în cetate.
Ştefan vodă... El mi-ar da!"
– „Cred că nu, măria ta,
Că-i un drac şi jumătate,
Nu prea dă, că-i el aşa."
– „Mie, nu? Să-ncrunt sprânceana!
Eu ori el bătu Vieana?

Domn ca mine cât trăieşte
Nu-i deprins să-nghită-n sec."
Iar un general zevzec,
Răspunzând pe latineşte
Zise: – „Dobre ciolovec!" –
Şi-ntinzând sub zid armata,
Iată-l ciolovecul gata.

Şi bum-bum apoi cu tunul;
– „Fire-ar ei de râs, poleci!
Mai pe vine să te pleci,
Cârlănaş! Şi dă ceaunul
Mai departe, tu, Berheci,
Că ni-l sparg cu-mpuşcătura –
Măi Spancioc, mai ţine-ţi gura."

Dar plăieşii din cetate
Răspundeau vârtos şi ei:
Comandantul Onofrei,
Cel cu pletele-ncurcate
Şi cu straiu-ncins cu tei,
Dând adânc zăvorul porţii,
Se zbătea ca-n ceasul morţii.

Şi-au bătut o săptămână
Leşii-n zid; dar zidul, prost,
Sta pe loc, pe cum a fost.
Însuşi riga, într-o mână
C-un pistol, la adăpost,
Da pe Ştefan la toţi dracii
Şi-mpuşca la rând – copacii.

Deci, văzând că nici nu-l lasă
Să se ducă-n treaba lui,
Şi nici pomeneală nu-i
De-a-l pofti la ei la masă,
Şi flămând – vai, ce mai spui –
O luă mai de departe,
Pe genunchi scriind o carte.

„Hai şi descuieţi odată!
Şi tovarăşi să vă fim:
Mândru cântec ce mai ştim,
Marş francez, fără de plată.
Nu vi-e milă că perim?
Poate-o ploaie să ne-apuce...
Nu ştim drumul, că ne-am duce."

După ce-au cetit pitacul,
Onofrei ieşi pe zid:
– „Măi, poleci, eu vă deschid,
Dar să nu vă puie dracul
Să minţiţi, că – vă ucid!
Iar de marşuri mi-e cam scârbă,
Trageţi-mi mai bine-o sârbă!"

Iată poarta se descuie.
Leşii,-n vale, pe sub plopi,
Se crucesc, se cred miopi –
Ce văd ei? Din cetăţuie,
Doi cu doi, vreo zece şchiopi,
Onofrei ridică tonul:
– „Un, doi, un! Şi staţi, plutonul!"

Cu sprâncenele-ncruntate
Strigă rex: – „Sto pojo boi?
Cine dracul sunteți voi?“
– „Noi? Plăieșii din cetate,
Zece-am fost, periră doi.“
Rex făcu o mutră lungă,
De credeai că vrea să-mpungă.

– „Pentru voi a fost gâlceava?
Dar boierii?“ – „Ce gândești?
Noi să știm? Prin Tirchilești“.
– „Domnul unde-i?“ – „E-n Suceava!“
– „Dar poporul?“ – „La Plăești“.
– „Drace, asta-i de poveste!
N-ați ascuns prin turn neveste?“

– „Noi? Da' ce, ni-e mintea slabă?
Noi suntem creștini curați;
Ăștia suntem însurați,
Eu de zece ani n-am babă.
Voi după femei umblați?
Zbârlea are-n Huși, săracul,
Dar urâtă, goală-dracul!“

– „Dar comori ascunse-n oală
Și-ngropate!“ – „Oale, spui?
Le-am lăsat să facă pui:
Una-i știrbă și-alta goală;
Nici o pricopseală nu-i!
De le vrei plocon, ori pradă –
Ia, fugi, Zbârleo, și le adă!“

Rex atunci: – „Vă tai grămadă!“
Dar a stat cu mâna-n sus,
Căci aminte și-a adus
Că-i e teaca fără spadă:
În Liow zălog și-a pus
Spada cea cu steme duble
Pentru-n pol și două ruble!

Dând din mâini ca cel ce-alungă
Gânduri rele: – „Eu sunt bun.
Apropo, ce-am vrut să spun?
Onofrei, te văd cu pungă,
Dă-mi o mână de tutun.
N-am fumat de-o săptămână,
Pune-l ici, te rog, în mână.“

Și-aprinzând chibritu-n pripă,
Mulțumit, privea la fum.
– „Onofrei, să-mi spui acum“,
Și-apăsa cu unghia-n pipă,
„Cum mi-ai stat tu mie-n drum?
Nu știai tu de-a mea faimă,
Ca să stai năuc de spaimă?

Dar glumesc așa! mă iartă,
Ești erou, s-a hotărât,
Deși porți pe după gât
Traistă... hai, și nu-i deșartă?
O văzui numaidecât –
Ai într-însa plumbi, de toate.
Brânză, caș și pâne poate?“

– „Brânză, nu, dar am pogace
Ș-usturoi, măria ta.“
– „Usturoi! Și-l poți mânca?
Dar la urmă, cui nu-i place...
Mon Dieu! Nu te supăra:
Tot făcurăm noi doi pacea:
Ia să văd cum e pogacea?“

Și-apucând cu mâni grăbite,
Rupt de foame ca un lup,
Rupe rex, cu toții rup, –
– „Onofrei al meu, iubite,
Vin la neica să te pup!“
Și-l pupa viteazul rigă
Și-ndopa la mămăligă.

Ce-a mai fost, puţin ne pasă.
Au plecat polonii-n sus,
Iar plăieşii-n jos s-au dus,
La Neculcea drept acasă,
Iar acesta-n cărţi i-a pus.
Şi din Dorna până-n Tulcea,
Toţi citesc ce-a scris Neculcea.

Din
ZIARUL UNUI PIERDE-VARĂ

FAPTUL ZILEI

Ca lacrima-i limpede cerul
Şi-aproape de ziuă. Frumos
Stă-n mijlocul bolţii Oierul,
Luceafăru-i gata s-apuie,
Iar Carul spre creştet se suie
Cu oiştea-n jos.

Şi doarme şi apa, şi vântul.
Iar spaima şi oştile ei
Ţin mort, subt călcâie, pământul.
Şi-atâta e roua ce-o plânge
Câmpia, că-n palme-o poţi strânge
Ca-n cupă s-o bei.

Pe-ncetul tăria-nflorită
Cu galben, ca strugurii copţi
S-albeşte din clipă-n clipită.
Pe culmi întunericul piere,
Dar valea e-n neagra putere
A umedei nopţi.

Pe sus, pe pustiile zgheaburi,
Prin râpele munţilor suri,
Zac zmeii cu trupul de aburi,
Şi ceaţa prin noapte-nchegată
Stă-n hainele morţii-mbrăcată
Pe-albastre păduri.

Dar vântul cel fără de pace
Începe să cânte-n brădet

Şi tot mai lumină se face;
S-albeşte strâmtoarea cărării,
Pe rând depărtările zării
S-apropie-ncet.

Văd clăile-n câmp, pe coline
Cunosc singuraticii ulmi,
Şi-acum, la lumina ce vine,
Încep să se mişte greoaie
Făpturi purtătoare de ploaie,
Se urcă pe culmi.

Din stânga, din dreapta, din faţă,
Din râpi şi pe-o sută de căi,
Ies dungi plutitoare de ceaţă
Şi-n cale s-adună cărunte
Târându-se-alene spre munte
De-a lungul prin văi.

E-n flacără bolta senină
Şi fără-ntrerupere-acum
Se varsă tăcuta lumină,
Se varsă grăbită, se-ntinde
Pe dealuri, pe coaste, s-aprinde
Pe şesuri, pe drum.

Şi parcă străbate-o săgeată
De-a lungul câmpiilor reci –
O dungă de soare s-arată,
Şi-i creşte pe şesuri lucirea,
Şi iată-l în toată mărirea
Puterii de veci!

Murmurul din dealuri pătrunde
Prin văi şi, din vale-n păduri;
Ca-n farmec, eu nu ştiu de unde

E plin de mişcare pământul,
Şi cântă şi codrul, şi vântul
Şi-o mie de guri.

Ici oameni cu coasa pe umăr,
Şi fete cu secera-n brâu,
Iar gloata cea fără de număr
A celor de-o sută de neamuri
Se joacă-n arinii cu ramuri
Întinse pe râu.

Şi care, şi turme-n pripoare
Pe umede coaste răsar –
Sunt toate-ale tale, tu, Soare!
Făptură tu dând dimineţii,
Eşti singur fiinţa vieţii
Şi-al lumii altar...

MURIND

Pe creştet de dealuri e soare,
Dar umbre-ale nopţii prin văi,
Şi-n umeda nopţii răcoare
Soldatul, departe de-ai săi,
Se zbate, şi geme, şi moare.

Îi sângeră pieptul de-arsură,
Iar apa se zbuciumă rar
Devale, şi-alene murmură –
Ah, umed un deget măcar
Să-l puie pe vânăta gură!

Dar trupu-i e frânt de prin cruce,
Voind să se-nalţe puţin,

De-aseară-ntr-un zbucium o duce,
De-aseară se-ncearcă s-apuce
Cu mânile-o creangă de spin.

El vede pârâul! Măsoară,
Cu ochii, trei palme de drum.
Aşa de câneşte să moară!
Se-ntunecă văile-acum,
Iar noaptea grăbită scoboară.

El parcă stă-n noapte la pândă,
Puţin rădicat până-n brâu;
Şi-i galben de-atâta osândă,
Cu ochii ţintiţi spre pârâu,
Scrâşnind ca o fiară flămândă.

S-astâmpără-n urmă şi ţine
Pe inimă pumnu-ncleştat.
Apoi, cu răsufluri puţine,
Simţindu-şi tot trupu-ngheţat,
Îşi trage mantaua pe sine.

O-ntinde cu dinţii şi geme,
Iar gura-i şopteşte duios.
Eu nu ştiu, sunt rugi ori blesteme,
Dar ştiu c-a pierit fără vreme
Flăcăul voinic şi frumos.

Că iată-l scăldat în sudoare,
Şi-acum e tăcere prin văi.
El nici nu mai simte ce-l doare
Şi nici nu mai strigă pe-ai săi,
Nu plânge, nu geme. El moare. –

Se-ncinge cu aur cununa
Pădurii de brad de pe culmi;

Doineşte şi vântul întruna
Cântând somnoroşilor ulmi,
Străbate prin vale-acu luna.

Ea vede pe mortul din vale
Şi trece tăcută, pe sus.
Ce roşie-a fost, şi pe cale
Ce albă se face spre-apus.
De jale, pesemne, de jale!

PIERDE-VARĂ

Frunziş al pădurii bătrâne,
Doineşti, o, tovarăşe-al meu!
Doineşte şi vântul prin grâne,
Iar apa-n izvoare murmură
Şi spune, tot spune din gură,
Tot spune mereu.

Sub paltin, aici, e răcoare,
Ies umbre pe dealuri şi pier,
Născute din dungi plutitoare
De nori, ce-n grăbire s-adună
Pe munţi, aurită cunună
La margini de cer.

Mă uit la vulturul din zare
Cum zboară puternic şi lin,
Acum e cât corbul de mare,
Cât pumnul abia, cât albina,
Şi-n urmă-l înghite lumina
Din largul senin.

S-aude pe coastă cum sună
Ciocanul; pe margini de râu
Poporul de păsări s-adună.
E cântec de luncă, pe creste;
Flăcăi ce cosesc, şi neveste
Prin lanuri de grâu.

Iar norii-şi tot schimbă făptura,
Se zbuciumă-ntr-înşii-arătări –
Îşi cască balaurii gura;
Văd cuiburi de pajuri măiestre,
Şi roibii cei fără căpestre
Din smârcuri de mări.

Prin mare trec zmeii cu-notul;
Şi, iată-l, târând un copac
Piticul cu barba cât cotul,
Ies scroafele mării cu puii,
Şi sparge-nchisorile Gruii
Bătrânul Novac.

Văd Lupul din basme, cu laba;
Zmeoaice, şi codru ce-l rod.
Pe Greul-pământului baba
Cu vraje-l ucide-ntr-o luncă,
Şi uite, Cal-galben s-aruncă,
Iar zmeu-i sub pod.

Frumoasă-mi răsare-o Ileană,
Şi cântă-n cosiţa ei flori.
Văd zilele goale-n poiană
Scăldându-se-ascunse-n pădure,
Când vine-un voinic să le fure
Cămăşile-n zori.

Dar iată-l cu galbene plete,
Frumos, să-l ucidă de drag
La sân îndrăgitele fete –
Copilul, născut, al tăcerii,
Ce-ţi vine prin liniştea serii
Şi-ţi şade pe prag.

Prin iarba-nspicată el vine,
Ieşit de sub mucede stânci;
Tiptil se strecoară spre mine
Şi capul din iarbă şi-l scoate,
Dar iute s-azvârle pe coate
Şi-aşteaptă pe brânci.

Soseşte, s-apleacă de-aproape,
Iar frunţile noastre s-ating;
O pânză eu simt pe pleoape,
Părând d-un păianjen ţesută.
Şi-n urmă pe ochi mă sărută,
Iar ochii-mi se sting.

Mi-e teamă să-l sperii; şi-alene,
Vrând ochii de vrajă să-i scap,
Mă-ncerc să duc mâna spre gene.
El simte, ştrengarul, se-ntinde
Şi mâna cu zâmbet mi-o prinde,
Mi-o pune sub cap.

Şi-n palme-ascunzând obrăjorii
Se pierde prin naltul porumb –
S-amestecă dealul şi norii
Şi-n noapte pământul se-ncheagă;
Simt, parcă, topindu-se-ntreagă,
Făptura-mi de plumb.

Iar vântul doineşte prin grâne;
Doineşte tovarăşul meu.
Frunzişul pădurii bătrâne,
Iar apa din vale murmură
Şi spune, tot spune din gură,
Tot spune mereu.

APOI VEZI...

„Câte fete mândre-n sat
Toate ţin cu tine –"
Zic şi eu! Şi nu-i păcat,
Ele ştiu mai bine.
Când încep şi eu să joc
Intră junghiu-n fete
Şi s-opresc drumeţii-n loc:
Asta-i joc, băiete;
Voi săriţi ca un ileu,
Ici e şes, ici groapă –
Apoi vezi! Frumoasa, eu,
Voi, pe câte-o şchioapă.

Iar la plug, de-oi vrea, apoi,
Să mă las pe coarne,
Brazda mea nici patru boi
Nu pot s-o răstoarne.
Eu din umăr scot un car
Până-n dealul mare,
Mut o piatră de hotar...
Ce vi-e de mirare?
Vouă şi-un butuc vi-e greu,
Eu ridic o bârnă –
Apoi vezi! Pe mândra, eu,
Voi, pe câte-o cârnă!

Beau şi eu, şi joc, şi-atât,
Că mi-e lumea dragă,
Dar ca voi eu nu mă-mbăt
Săptămâna-ntreagă.
Ce-mi tot cânţi de boi şi bani?
I-am găsit cu gata?
N-aveam cas-acu cinci ani,
Şi-a făcut-o tata?
Palmele, că-mi ard mereu,
Capul, că mi-e moară –
Apoi vezi! Pe mândra, eu,
Voi, pe câte-o chioară.

MOARTEA LUI GELU

Răzleţ, din oştirea bătută,
Fugind pe câmpia tăcută,
Căzu de pe cal, de durere,
Pe marginea apei. Şi piere.
Din rană şi-ar smulge săgeata
Şi n-are putere.

Pierdut-a şi oaste şi ţară,
E noapte-n văzduhuri; şi rară
E zbaterea apei, când valul
Atinge cu aripa-i malul –
Iar Gelu, prin noapte stând singur
Vorbeşte cu calul:

– „Vai, murgule, jalea mă curmă!
Mă lupt cu durerea din urmă,
Căci ranele-mi sapă mormântul,
Degeaba împrăştii tu vântul
Din coamă, piciorul tău scurmă
Degeaba pământul.

Mă chemi prin nechezuri păgâne
Şi parcă zici: «Vino, stăpâne!
Vezi, picură ranele tale
Şi neguri se nalţă din vale,
E noapte, şi ziua de mâne
N-ajunge pe cale!»

Trei suliţi făcutu-şi-au strungă
Prin mine! Mă zbucium pe-o dungă
Şi nu-mi mai simt braţul şi brâul;
Tu-ţi rupi cu picioarele frâul –
Las', murgule, las' să ne-ajungă
Pe-aicea pustiul.

De-acum tu... cât va cuprinde
Mantaua, deasupra-mi o-ntinde
Şi-apoi cu picioarele-mi sapă
Mormântul pe margini de apă,
Şi-n urmă cu dinţii mă prinde
Şi-aruncă-mă-n groapă.

Jelească-mă apele Cernii!
Să-mi bubuie crivăţul iernii,
Ca-n taberi al cailor tropot;
Iar veşnicul apelor şopot
Să-mi pară ca-n ceasul vecernii,
O rugă de clopot.

Şi, poate, sosi-va o vreme
Când munţii vor fierbe, vor geme
Cu hohote mamele-n praguri,
Vor trece bărbaţii-n şiraguri
Când bucium suna-va să cheme
Pe tineri sub steaguri.

Iar tu, de-i trăi, frăţioare,
Să-mi vezi luptătorii-n picioare,
Atunci când sosit va fi ceasul,
Abate-ţi pe-aice tu pasul:
Nechează-mi, şi-atunci eu din groapă
Cunoaşte-ţi-voi glasul!

Şi-armat voi ieşi eu afară,
Şi veseli vom trece noi iară
Prin suliţi şi foc înainte,
Să ţie potrivnicii minte
Că-s vii, când e vorba de ţară,
Şi morţii-n morminte!"

El zice, şi mâna şi-o strânge
Pe pieptul cel umed de sânge –
Iar calul stă singur de pază
Lui Gelu, şi trist el aşază
La pieptul stăpânului capul
Şi astfel veghează.

Şi-auzi! Ca un vânt ce clăteşte
Pădurea, când ploaia soseşte,
Aşa din adâncuri de zare
Un vuiet prin noapte răsare.
Iar vuietul vine şi creşte
Mai iute, mai tare.

Şi iată-i, din umbrele văii
Cu scuturi ies repezi flăcăii,
Ca morţii ce-şi lasă mormântul;
Ies roibii cu umblet ca vântul,
Răsar de pretutindeni, de pare
Că-i varsă pământul.

Arcaşii lui Arpad! În goană
Ei fug dup-oştirea duşmană.
Şi uzi de-alergare, se-ncură
Fugarii prin negura sură,
Cu frâul pe coamă, şi-arcaşii
Cu spăzile-n gură.

Năvalnic s-apropie paşii,
Şi-n goana lor cântă arcaşii,
Şi-aşa de sălbatic li-e cântul
Din piele de urs au vestmântul,
Şi-n bărbile lor încâlcite
Se-mpiedică vântul.

Iar Gel, auzindu-i prin zare,
De spaimă şi groază tresare
El moare! Şi cântă păgânii!
N-au Domn şi n-au ţară românii,
Şi-aduşii de vânturi în ţară
Sunt astăzi stăpânii!

Şi-n mânile cui e scăparea?
Nu-i piept să le-nchidă cărarea?
Nu-i braţ de voinic să-i abată
Şi nu e pe lume-o săgeată
Ca-n inima gloatei lui Arpad
Adânc să străbată?

Şi Gelu le judecă toate:
Se nalţă proptindu-se-n coate
Şi-a calului gleznă-o cuprinde,
Cu grabă el arcul şi-l prinde,
Şi-nvârte săgeata, şi-o scoate
Din rană, şi-o-ntinde:

Şi vâjâie slaba săgeată
Cu gemetul morţii deodată –
Arcaşii trec repede-n cale,
Şi-i vuiet şi chiot prin vale:
Ce cânt de-ngropare lui Gelu
Şi-oştirilor sale!

Iar vuietu-n neguri pătrunde
Şi-n inima nopţii s-ascunde
Departe, şi-n valuri de valuri
Ecoul izbindu-se-n dealuri
De zece ori jalnic răspunde
Pustiilor maluri.

De zece ori, iarăşi de zece,
Şi scade, şi piere, şi trece,
De data din urmă răsună –
Tăcerea-mprăştiată s-adună
Şi-n neguri alunecă rece
O bolnavă lună.

Iar calul, vedenie mută,
Cu coama de vânturi bătută,
Stă-n noaptea cu neguri de pază
Lui Gelu; şi trist el aşează
Pe pieptul stăpânului capul
Şi astfel veghează.

Iar apa la maluri se frânge
Şi cade pe spate şi plânge:
„Cu fierul potcoavei tu-mi sapă
Mormântul pe margini de apă,
Şi-n urmă cu dinţii mă prinde
Şi-aruncă-mă-n groapă!"

NUNTA ÎN CODRU

Ce mai chiu şi chef prin ramuri
Se-ncinsese-atunci!
Numai fraţi şi veri, şi neamuri
De-ar fi fost umpleau o ţară!
Dar aşa, că s-adunară
Şi străini din lunci!

De mă-ntrebi, eu nu ştiu bine,
Alţii poate ştiu –
Ce să-ntrebi calici ca mine!
Ştiu că lumea dintr-o dată
S-a trezit că-i adunată
Şi c-o duce-n chiu.

Că-ntr-o zi, purtând în mână
Un colac ş-un băţ,
Prepeliţa cea bătrână
S-a pornit şi-n deal, şi-n vale,
Şi chema-ntâlnind pe cale
Lumea la ospăţ.

– „Ce-i tu, soro?" – „Ce să fie?
Nuntă mare-n crâng!
N-ai văzut tu veselie
De când eşti şi porţi un nume,
Şi-am plecat, trimeasă-n lume,
Oaspeţii să-i strâng."

– „Dar pe mire, cum îl cheamă,
Cine e şi-al cui?"
– „N-auzişi de *sturz*, bag' samă
Până şi-mpăratul ştie."
– „Şi-i bogat?" – „Ce-i pe câmpie,
Tot ce vezi i-al lui!

Iar mireasa! Din cosiţă
Numai flori îi cad.
Mierla e. Şi e pestriţă,
Şi gătită ca o cruce:
Cizme galbene şi-aduce
Tot din Ţărigrad."

– „Ei, atunci să ştii, vecino,
C-am să viu şi eu."
– „Păi, de bună seamă, vino!"
Tot aşa, cu voie bună,
Prepeliţa-n sârg adună
Pe nuntaşi mereu.

Şi s-a strâns din zare naltă
Neamu-ntraripat,
Şi din crâng, şi de la baltă,
Şi din şesuri, de prin grâne;
Ba şi *vrăbii* mai bătrâne,
Musafiri din sat.

Până-n noapte tot veniră
Şi prin crengi au mas.
Iar în zori se răscoliră,
Şi-n gorun aveau altarul –
Ia-nchinaţi-mi eu paharul,
Să-mi mai vie glas.

Mă-ntrebaţi de nun? Ei, nunul,
Soare-ntr-adevăr:
Dumnealui, mă rog, *păunul*!
Nună mare-a fost *găiţa*,
Stete-acasă *păuniţa*
Că-i murise-un văr.

– „Pop-aveau?“ Tu, maică sfântă!
Stai să mai vorbeşti?
Ştii pe *ciocârlan* cum cântă?
Dumnezeu să-i ţie firea!
A-nvăţat trei veri Psaltirea
La vlădici sîrbeşti.

Drusce-aveau o *coţofană*
Şi-un *cârstei* bălţat.
Pitpalacul, nene,-n strană!
Iar cădelniţa de aur
O ţinea jupânul *graur*
Dascălu-nvăţat.

Dar să vezi! la socru mare
Zgomote din zori:
Piţigoiu-ntr-una sare,
Steag pe casă *şoimul* suie,
Gheunoaia bate cuie
Ca să-anine flori.

Iar prin cuhnii sfat şi vorbă,
Asta s-o vedeţi!
Prepeliţa face ciorbă,
Presurile fac friptură,
Vin *sticleţii* şi le-o fură,
Dracii de sticleţi!

Şoimii repezi scot în gheare
Carnea din căldări,
Corbul cel cu ciocul tare
Dumicată-n blide-o lasă,
Cintiţoii duc la masă
Rândul de mâncări.

Şi, cu şorţ de jupâneasă,
Rândunele vin
Şi deretică prin casă,
Iar pe mese-aştern prosoape
Şi dau laviţele-aproape
Cane-aduc cu vin.

Dar te miri tu, prin pahare
Cine le turna?
Cucul sur, că-i meşter mare
La urat şi-nchinăciune,
E proroc şi-ţi ştie spune
Tot ce-o fi şi-o da.

Cântă-n cobză-acum *buhaiul*
Cel cu gâtul strâmb.
Mierla şuieră cu naiul,
Cu cimpoiul cântă *cioara*,
Pitulicea cu vioara,
Bufniţa c-un drâmb.

Codobaturi iuţi ca focul,
Tot bătând din cozi,
Măturară-n clipă locul
Şi făcur-o bătătură,
Şi ce horă mai făcură,
Ca la voievozi!

Jucau sârba *porumbeii*,
Că e jocul lor,
Şi-au luat la joc *cârsteii*
Pe-o *răţuşcă* – vai de mine! –
Graurul juca pe vine,
Barza-ntr-un picior.

Numai *cioara* cu cimpoiul,
Tot izbind în el,
Se bătea cu *pițigoiul*,
Iar *sitarul* dup-o ușă
Se certa c-o *găinușă*
Pentr-un gândăcel.

Vin de-ar fi, că cearta vine,
Altfel cum s-o zici?
Să te superi tu, creștine,
Pentru dinții scoși din gură?
Pentr-un ghionț și-o-mbrâncitură
Cheful să ți-l strici?

Și țipau de-a valma-n ramuri,
Miile de guri!
N-alegeai străini și neamuri,
Și pe plac cânta tot insul –
Clocotea de chiu cuprinsul
Veselei păduri.

– „Tu erai?" Mă-ntrebi ca prostul!
Vorba din bătrâni:
Eu la chef, ca-n mare postul,
Vinu-l beam din coji de-alună
Și-azvârleam, de voie bună
Cu căciula-n câni.

Ba, și-n ciur le-adusei apa,
Ca să fiu în rost,
Lemne le-am tăiat cu sapa –
Și, sărind pe-o buturugă,
Am venit la voi în fugă
Să vă spun ce-a fost!

PACE

Galbene văpăi de soare
Peste deal acum se scurg,
Și-n noptateca răcoare
Peste sat se nalță fumul,
Codrii-alene cână-n drumul
Vântului de-amurg.

În curând o să s-aline
Truda chinului de azi.
Vei privi prin zări senine
Stelele, sclipind mărunte,
Cum încet, de peste munte,
Ies de printre brazi.

Ca și ieri, rotundă, luna
O să ias-acum-acum.
Steag de aur pe cununa
Dealului, privind în luncă
Plopii doinitori ce-aruncă
Umbre peste drum.

Coasa va dormi și sapa
Va tăcea cântarea-n grâu.
Și-o s-auzi ca-n vis cum apa
Pe sub iaz se mai frământă,
Și privighetori cum cântă
Dincolo de râu.

Noaptea-ntreagă-o să-și murmure
Apele, povestea lor –
Și ieșind de prin pădure,
Căprioarele pe creste
Vor căta prin văi de este
Pace la izvor.

Şi va fi! De sus, va face
Dătătorul de vieţi
Parte tuturor de pace.
Şi-o să-ţi uiţi şi tu mâhnirea
Suflete,-aşteptând ivirea
Albei dimineţi.

GÂNDURI

După horă, ieri, ieşiră
Toate fetele-n pridvor,
Le vedeam cum îşi înşiră
Flori la sân, şi-n păr să-şi puie,
Cum se strâng mereu să-şi spuie
Glume de-ale lor.

Tu, lipind de stâlpul rece
Obrăjorul tău aprins,
Nu vedeai nici cine trece;
Şi c-o mână petrecută
Strâns pe după stâlp, tăcută
Mi-l ţineai cuprins:

Şi-aş fi vrut să-ţi ştiu anume
Gândul tău, pe cel mai drag.
Nu ştiu tu, dar eu pe lume
N-am mai drag, decât să-mi iasă
Seara pe furiş din casă
Mândra până-n prag!

Seceram în lan, iar plopii
Lângă râu sunau cântând;
Te-am văzut legându-ţi snopii
Şi-adunând dintâi plecată,
Tu cu snopul tău deodată,
Dreaptă-n soare stând.

Veselă-l strângeai spre tine,
Cum ridici copilul mic,
Ca să-l strângi la piept mai bine.
Snopu-n braţe-aşa văzându-l,
Tot îmi sta pe suflet gândul
Să mă-ntorc, să zic:

„Cum e-nvoaltă ca bujorul,
Ce nevast-ar fi din ea!
Ca să-şi strâng-aşa odorul
De copil, drag ei şi mie,
Iar bunica lui să fie
Mama ei şi-a mea!"

La biserică, din uşă,
Mă uitam şi eu la sfinţi;
Când intra câte-o mătuşă,
Săruta d-abia pe frunte
Sfinţi de cei cu bărbi cărunte,
Cuvioşi părinţi.

Dar, pe calu-i alb, călare,
Tânăr mândru şi-ncoifat,
Se zbătea sub sărutare
Sfântul cel numit ca mine!
Te-am văzut, frumoaso, bine,
Cum l-ai sărutat,

Tu şi-ntregul stol de fete!
Şi-mi venea să-l smulg din cui
Şi să-l dau de vrun părete!
Grija mea, de n-ai ghicit-o
Nici acum, mă mir, iubito,
Cum să ţi-o mai spun?

HORA

E frumoasă şi mireasa –
Ce te uiţi a vreme rea?
Haid', ţigane, cântă deasa,
Cântă, cioară, tropotita –
Dar când stau să-mi văd iubita,
Tot nu e ca ea!

Oliolio! când vânt de vară
Culcă iarba la pământ,
Când văd fete-n câmp afară
Şi-aud mierla-n crâng, vecine,
Nu mai ştiu nimic de mine
Pe ce lume sînt!

Haid', săriţi, flăcăi, ce sfântul!
După mine, că-i potop,
Bateţi cu necaz pământul,
Că tot el ne-nchide gura.
Daţi cu toţi tropotitura,
Tot mai scurt, şi trop!

Vezi, aşa te vreau, băiete!
Fetelor, săriţi şi voi.
Uite-l, mă,-ntre patru fete!
Ciudă, zici? De ce să-mi fie,
Ciudă mi-e pe lume mie
Numai pe ciocoi.

M-a plesnit şi ieri cu biciul.
Ici grămad-aş vrea să-l pui,
Jos, pe podini, ca ariciul,
Şi să-i joc, ca azi la nuntă,
Care sârbă-i mai măruntă
Pe spinarea lui!

Zic aşa, dar facă-şi placul,
Că-i bătut de Dumnezeu.
Nu-i cu capu-ntreg, săracul,
Şi-o să-şi afle singur plata –
Ce-mi tot strângi, măi nene, fata,
Las' s-o strâng şi eu!

Fă cu plosca-ncoa, voinice,
Dacă-mi ieşi ispită-n drum,
Sun-o-ntâi, să văd ce zice!
Dă să-nchin, să-ţi zic pe nume:
Când ţi-o fi mai rău pe lume
Fie-ţi ca acum!

Vinu-i bun şi hora-mi place,
Iar tu, Doamne, fă-mi ce vrei,
Numai pustnic nu mă face!
Fă-mă floare albă-n luncă
Şi-apoi ia-mă şi m-aruncă,
Doamne,-ntre femei!

Săriţi lume, că se-ncinge
Moşul Dinu, hoţ bătrân!
Uite-l, mă, că parcă-i minge!
Vă păziţi acum, neveste,
Că mănâncă, moş cum este
Măr luat din sân!

Tot aşa şi-aşa şi iară
Şi ce-o fi, să mai vedem.
Dac-or da tătari în ţară,
Ne-om ascunde-n vizunie,
Dacă nu, noroc să fie
Că noi chef avem!

ÎN ZORI

Subt un mal legata plută
Se mai mişc-abia. Duios,
Geme apa-n veci zbătută,
Ca prin vis, sub iaz, la moară.
Luna tot mai jos coboară
Tot mai jos, mai jos.

A apus! Şi dintr-odată
Nu mai vezi nici deal, nici drum,
Totu-n zarea-ntunecată
Şi-a pierdut şi loc, şi nume,
Nu cred c-a mai fost pe lume
Noapte ca acum.

Parcă-i mort de veacuri satul
Şi trudit de-atâta clint.
Doarme-adânc întunecatul
Codru-n văi, iar la răstoace
Plopii-au încetat să-şi joace
Frunzele de-argint.

Dar din aripi bat cocoşii,
Răscolind văzduhul mut.
Albe-ntâi şi tot mai roşii
Zorile-şi întind lucoarea –
Din zăvoi, privighetoarea
Iarăşi a-nceput!

PE MUNTE

Fugiţi cu turma repede spre văi!
Pe culme-aleargă duhul răzbunării,
Grozavul vânt se zbate-n largul zării
Şi norii-mbracă haina de văpăi.

Soseşte-acum! cu ochiul cât cuprinzi,
Furtuna-n sârg scoboară-n jos pe coaste
Şi-n urma ei se-ntinde neagra oaste
Şi urlă-n cor: – „Tu, fulgere, s-aprinzi,

Tu, nor, să-ntuneci; vânte, tu, să-mprăştii!"
Un brad se face ţăndări, cel mai nalt;
Şi prins de vârf, au smuls pe celălalt
Purtându-l roată-n largul chip al praştii.

Pe sus se-ntinde-amestecul nespus,
Şi Duh în Duh prin aer se frământă,
Iar grindina-n văzduh cumplit îşi cântă
Cântarea ei de-oţel, căzând de sus,

Pe codrul larg ce-n urlete se-ndoaie,
Şi sare iar la loc apoi, mugind.
Deodată stă. Şi iată-l, răpăind
Potop din cer, turnatul râu de ploaie.

Se rupe cerul, cade-acum! S-a rupt.
Sporite neguri hrană dau peririi,
De-a valma geme-ntreg cuprinsul firii
Şi nu mai ştii ce-i sus şi dedesupt.

Acum nici Dumnezeu nimic nu poate.
Degeaba-ntind ei mânile şi cer –
În negrul iad, şi unul până-n cer,
Vârteju-i domn, el singur domn a toate.

ÎN MIEZUL VERII

Sub paltin, aici, e răcoare,
S-aud rândunele pe sus
Cântând şi jucându-se-n soare.
Tăcută e valea-nflorită
Şi-un nor ca o pânz-aurită
Se duce spre-apus.

Pădurea, pe culme, mai tace,
Mai cântă cu freamăt, încet;
Iar uneori vârfu-și desface,
Dând vântului loc să colinde.
Un grangure puii-și deprinde
Să cânte-n făget.

Eu văd cum se urcă pe-o creastă,
Călare pe-o gloabă de cal,
Merinde ducând o nevastă.
El merge prin iarbă cu botul.
În urmă s-oprește cu totul
Să pască la mal.

Nevasta pe-o coamă s-apleacă,
Trăgând cu mânie de frâu,
Cu troscotu-n gură el pleacă,
Și-nghite de-abia-mbucătura
Și iarăși s-oprește cu gura
Să rupă din grâu.

Se-ntâmplă cu zgomot acestea,
Și tot cu mai mare necaz,
Și tot mai de râs e povestea
Iar iepuri, din verdea săcară,
Scot veseli urechile-afară –
Șireții, fac haz.

În urmă, colina-i ascunde.
Eu șuier o doină. Când tac
Din crânguri o mierlă-mi răspunde.
Din vale vin doine de jale
Și roșu, ca focul, prin vale
Văd câmpul de mac.

Slăbite de-atâta căldură
Și leneșe, apele curg,
Iar pacea naturii te fură.
Și deal, și câmpie-aromește
Visând cât de vesel doinește
Răcoarea-n amurg. –

Sub paltin, aici, e răcoare.
S-aud rândunele pe sus
Cântând și jucându-se-n soare.
Tăcută e valea-nflorită
Și-un nor ca o pânz-aurită
Se duce spre-apus.

POVESTEA CÂNTĂRII

– „Ai, poate, prin lume vro țintă
De-alergi, călătorule vânt?"
– „Prin largile lumi ale zării,
Prin taina cea sfânt-a cântării
Și, singur, pe vremea-nnoptării
M-opresc pe-o colină și cânt.
Și-n urmă-mi pădurile cântă
Cu freamăt de doină, cu șoapte,
Iar uneori până-n pământ,
Cu șuier de crivăț prin noapte."

– „Dar care ți-e veșnica țintă
De-alergi, călătorule nor?"
– „Ascult și eu vântul prin vale
Cum șuieră doine de jale,
Iar dacă-mi întâmpin în cale
Tovarăși, începem în cor
Cântarea ce vântul ne-o cântă;
Cu murmur prin noaptea cu lună,
Cu vuiet de aripi în zbor
Și trăsnete-n zi de furtună."

– „Ai, poate, pe dealuri vro țintă,
De-alergi, tu, drumețe pârâu?"
– „Țin ochii la norul din zare
Să-nvăț aiurata-i cântare;

De-i paşnic, pe-ascunsa-mi cărare
Eu cânt printre lanuri de grâu:
Când noru-n văzduh se frământă,
Îmi urlu de-a lungul câmpiei
În goana mea fără de frâu
Sălbatecul cânt al mâniei."

– „Tu singur eşti fără de ţintă,
Poete, şi-n gânduri mereu?"
– „Ascult cum îşi freamătă cântul
Pădurea, pârâul şi vântul;
E cerul al meu şi pământul
Şi cânt, ca şi ele, şi eu.
În urmă-mi popoarele cântă
Cântări de la mine-nvăţate:
Şi tot ce e-n sufletul meu
E-n sufletul lumii mirate."

PE TÂMPA

Un nor ivit de către-apus
Se urcă-n sus
Plutind încet spre miazănoapte,
Iar umbra lui prin văi căzând,
Acum întunecă pe rând
Livezi şi vii şi grâne coapte.

Văd drumuri albe-n zări senine,
La margini munţi, mai jos coline
Şi, ca pe-o pânză zugrăvit
Oraşu-n vale-adânc sub mine.
E pace-n cer şi pe pământ;
Abia nestătătorul vânt
Venit de peste munţi, de-aiurea,
Tot spune ce din veci a spus –
Şi până-n văi, de-aici, de sus,
Se zbate-ncet, doinind pădurea.

Din
CÂNTECE DE VITEJIE

CÂNTEC

Ţi-ai mânat prin veacuri turmele pe plai,
Din stejarul Romei, tu, mlădiţă ruptă
Şi-ţi cântai amarul din caval şi nai
Dar cumplit tu fost-ai când te-au dus în luptă
Ştefan şi Mihai.

Când ţi-or pune piedici duşmanii să cazi
Spada ta să fie şi de-acum, română,
Fulger care-aprinde, vânt ce rupe brazi,
Şi te-ncrede-a pururi că vei fi şi mâne
Tare cum eşti azi!

Sus ridică fruntea, vrednice popor!
Câţi vorbim o limbă şi purtăm un nume,
Toţi s-avem o ţintă şi un singur dor –
Mândru să se nalţe peste toate-n lume
Steagul tricolor!

DOROBANŢUL

Străcuraţi prin plumbi şi săbii, dorobanţii drum deschid.
Inimoşi s-azvârl prin şanţuri şi de-a valma sar pe zid.

Şi era prin şanţ perire, şi văzduhul tremura,
Iar dincolo, prin redută, moartea cea de veci era.

Tropot de picioare multe, fum şi abur, ca-ntr-un iad,
Vuiet cum îl fac prin baltă cei ce-alunecă şi cad.

Dar roiau mereu flăcăii răsăriţi ca din pământ,
Valuri ce-necau reduta, scufundându-se-n mormânt.

Unul singur, în roirea de viteji, un dorobanţ,
Zăbăvea trudit pe-o scară, răsărit şi el din şanţ.

Cei sosiţi, cu scări, în juru-i îşi făceau în grabă rost
Şi treceau, urmându-i alţii, iar el tot pe unde-a fost

Apucase strâns cu dreapta parapetul, ca-n asalt,
Dar era prea slab, pesemne, zidul lunecos şi nalt.

Iat-un căpitan, din urmă, aducând în foc pe-ai lui,
Dă de el. – „Cu sârg, băiete! Ce-ntârzii, de nu te sui?"

El abia-şi întoarce capul. – „N-am putere să mă urc,
Mă trudesc cu stânga numai! Bată-l Dumnezeu de turc!"

– „Ţii la sân, se vede, dreapta! Pune dreapta! N-o ţinea!"
– „Cum n-aş pune-o, şi-i sub scară! Uite-o, stai să calci pe ea."

Ajutându-i căpitanul, el se-nalţă-ncet, încet,
Dă un chiot şi se nalţă, răsărind pe parapet.

Vede jos încăierarea luptătorilor voinici,
Un amestec orb ca-n cuibul răscolitelor furnici.

El înalţă-n vânt chipiul, strig-un nume drag şi sfânt
Şi-apoi sare de pe ziduri, în redută şi-n mormânt.

Ea era pământ al nostru, smuls din sufletul turcesc,
Şi voia şi el să moară pe pământul românesc!

DUNĂREA ŞI OLTUL

Dunărea vorbea cu Oltul:
– „Tu, copile drag al meu,
Zbuciumat tu vii la vale,
Tulbure mereu –
Plouă mult la voi, la munte,
Sate şi câmpii de-neci,
Ori ţi-e firea ta de-a rupe
Maluri pe-unde treci?"

– „Rup şi maluri câteodată
Şi fac holdele de pier,
Iar când plouă mult la munte
Cap de om eu cer.
Dar nu-i asta, maică sfântă,
Nu de asta-s tulburat,
Ci de câte văd mi-e milă,
Maică, şi-i păcat!

Tu, pe unde-alergi prin lume,
Vezi şi ţări, şi munţi frumoşi,
Neamuri ce-şi vorbesc ferice
Graiul din strămoşi.
Toate laudă pe Domnul,
Libere-a trăi cum vor,
Vesele fiind de viaţa
Şi de soarta lor.

Vezi şi-aici poporul nostru
Cel din veac adus pe-aici,
Sprintene şi mândre fete
Şi flăcăi voinici.
Şi ţi-e dragă ţara asta
De români, căci te iubesc –
Dar tu nu cunoşti de-a-ntregul
Neamul românesc!

Eu de unde vin, mâhnitul,
Furios spre şes cobor,
Căci de unde vin, e spaimă,
Groază şi fior.
Tot români sunt şi pe-acolo,
Neam din veac pe-aici adus,
Dar pe gâtul lor şi astăzi
Jugul este pus.

Ei n-au voie să-şi vorbească
Graiul strămoşesc ce-l au,
Iar în coasta lor de-a pururi
Suliţele stau.
Sfânta libertate este
Nume gol pe-al lor pământ:
Cei nedrepţi sunt cei puternici,
Singuri au cuvânt!

Ah, de mila lor eu, maică,
Vin aşa de tulburat,
Şi de ciudă pe duşmanii
Cei ce l-au călcat.
Iar de-nec şi mal, şi oameni,
Nu mai ştiu ce fac nici eu
Că mă simt de-atâta jale
Tulburat mereu!"

PENTRU LIBERTATE

Plângem, da, că prea ne doare!
Nu pe noi! Crescuţi în chin,
Ne-amintim de-un timp cu soare
Şi-l cunoaştem cel puţin!
Plângem pe copii, sărmanii,

Că-ntr-al temniţii mormânt
Îşi încep în noapte anii,
Neştiind ce-i soare sfânt.
Plângem, dar, şi strâns ne strângem,
Lâng-olaltă, câţi suntem:
Dar să ştiţi că nu ne plângem
Ca nebunii cari se tem.

Robi, meniţi prin jocul sorţii,
Noi ai chinului am fost,
Însă nu, şi nu ai morţii!
Nu cătăm noi adăpost
Nici în milă, nici în rugă;
Asta cear-o de la voi
Cel ursit să fie slugă –
Dar n-o cereţi de la noi!
Vom răbda, privind în faţa
Orişicui şi-a orice chin,
Că noi ştim că-i multă viaţa
Şi în noi, şi-n cei ce vin.

Blăstemaţi peri-vor regii
Cari s-abat din drumul drept. –
Ne-aţi adus stricarea legii
Şi ne staţi cu mâna-n piept.
O, şi-n loc s-aveţi ruşine,
Vă mândriţi cu ce-aţi adus:
Dar puterea, ştiţi voi bine,
Nu vi-a dat-o Cel-de-sus,
Nici Eternul Domn! Vi-e dată
De-un vremelnic din Infern!
Deci vi-e binecuvântată
Şi la voi va fi-n etern!

Lumile-au văzut mirate
Cât de mult iubirăţi voi
Şuierul de bici ce bate
Făr-de milă oameni goi!

Dar şi pentru noi rămâne
Timp – ah, cine poate şti!
Şuierul acesta, mâne,
Cânt al lui Tirteu va fi!
Iar din lanţul ce-azi ne strânge
Pot să iasă spăzi şi pot
Spăzile să vadă sânge,
Nu de-al nostru însă tot!

Şi sfârşitul tău veni-va
Azi ori mâne, ori mai apoi!
Şi-o să poţi tu sta-mpotriva
Poate-a celor mai vro doi,
Dar mai tari prin răzbunare
Şi prin ura lor turbaţi?
O să fii destul de tare,
Tot potopul să-l abaţi?
Eu nu chem această vreme,
Dar tiranul braţ al tău
Face totul ca s-o cheme,
Rău îngrămădind pe rău.

SCUT ŞI ARMĂ

Domnul sfânt să ne iubească
Şi-al său Duh ocrotitor
Plin de pace să plutească
Peste Ţara Românească
Şi-al românilor popor!

Noi prin vremi ce ne-ncercară
Altă *armă* n-am avut,
Numai dragostea de ţară
Ce strămoşii ne-o lăsară
Şi pe Sfântul Domn de *scut*.

Dar ne-a fost destul atâta!
Fruntea sus, voi fraţi ai mei!
Astfel Cerul hotărât-a
Să se-nalţe amărâta
Ţară prin puterea ei!

Mai făţiş, mai fără veste
Ne-aţi lovit, duşmani de voi!
Dar ce-a fost, a fost poveste!
Dragostea de ţară este
Şi mai tare-acum în noi.

Şi de cine ne-o fi teamă?
Mult a fost să vă răbdăm,
Nebăgaţi de voi în seamă –
Astăzi ştiţi voi cum ne cheamă,
Dacă nu, să vă-nvăţăm!

Numai Domnul ne iubească
Şi-al său duh ocrotitor,
Plin de pace, să plutească
Peste Ţara Românească
Şi-al românilor popor!

OLTENII LUI TUDOR

Vine-un chiot dinspre munte.
Vine freamăt din păduri –
Tudor domnul vine-n frunte
Cu mulţimea de panduri!
Iar din Jiu, din apă sfântă,
Iese cântec vitejesc
Şi cu glas de surle cântă
Tot poporul românesc.

Las' să-i sune surle-n țară,
Să-și adune-olteni destui,
Țara s-o vedem noi iară
Veselă pe urma lui –
Mândra patrie română
Nu supt braț de oameni slabi,
Ci voinică și stăpână
Cum a fost sub Basarabi.

Zboară corbi pe sus, băiete,
Cârduri negre se-nvârtesc
Și se zbat de-atâta sete,
Și de foame se izbesc:
N-au s-aștepte-oltenii rugă
Să le dea de hrană-n văi –
Oh, ciocoi, te-ajung în fugă
Toți răzbunătorii tăi!

Cine vrea părtaș să fie
Dreptului pe-acest pământ,
După Tudorin să vie!
Că-i trimis de Domnul sfânt
Să ne scape-acum odată
De ciocoi, căci Dumnezeu
Însuși s-a pornit să-i bată,
Cum ne bat și ei mereu.

Ridicați, români, Dreptății
Steag cu sfântul George-acum!
Sfintei Legi și Libertății
Faceți-i odată drum!
Cine nu-i cu voi, să știe
Că izbit va fi de voi,
De cei strașnici în mânie
Și din leagăn de eroi.

Domnul Tudor să trăiască!
Sus cu toții, pui de lei,
Pentru țara românească,
Pentru drepturile ei!
A-mbrăcat cămașa morții
Domnul Tudor, ca Hristos,
Dar schimba-va pasul sorții,
Va trânti tiranii jos!

ZECE MAI

În ziua cea sfântă și mare
La zece-ale lunii lui mai
Se vede-o ciudată-arătare
Pe-un deal de la Plevna, pe-un plai!

Când zorile-ncep să s-arete
Acolo-n tăcutele văi,
Din groapă ies moartele cete,
De-a pururi jăliții flăcăi.

Ei vin de prin locuri pe care
Ca vechile răni le cunoști,
Pe unde-au stat șanțuri odată,
Redute, și taberi, și oști.

Striviți și cu mâinile rupte
Și galbeni ca-n jalnicul loc,
În ziua sălbaticei lupte
Când bieții pieriseră-n foc.

Fac roată și-o rugă murmură,
Iar Valter și Șonțu, și toți
Mai-marii ce-n frunte căzură
Stau jalnici acolo-ntre soți.

Şi stau, cum stă omul ce-ascultă
Şi nici o mişcare nu fac;
Aşteaptă cu grijă şi spaimă
Un semn de departe şi tac.

Deodată ei capul ridică,
Dau chiot şi-n zare privesc
Spre ţara din care ieşiră,
Spre scumpul pământ românesc –

Şi-ascultă, căci tunul azi cântă
Departe-n iubitul pământ,
Puternic ca-n ziua luptării,
Dar altfel de cântec, mai sfânt.

Vi-e teamă că n-o să mai cânte,
Că moartea vă fuse-n zadar –
Dar ţara trăieşte! Iar tunul
Ce limpede-o spune, şi rar.

Şi-ascultă..., iar ţara-i departe,
Sunt dealuri la mijloc, şi văi,
Şi râul cel mare-i desparte
De mame pe bieţii flăcăi.

Şi moartea cea vecinică-nchise
Pe urmă-le tristele-i porţi;
Dar moartea lor viaţă ne dete:
Ferice de-asemenea morţi!

Iar ce-or fi şoptind ei pe vremea
Ce-ascultă cântarea de tun
Eu nu ştiu, căci nimeni nu poate
Pe morţi să-i audă ce spun.

Dar cred că se roagă, sărmanii:
– „Noi liberi pe voi v-am făcut,
Iar tatăl din cer să vă aibă
De-a pururi sub sfântul său scut!"

PE DRUMUL PLEVNEI

Iar pe drumul care duce
de la Dunăre spre munte
Trec românii zi şi noapte,
către Plevna merg şi vin.
Vesele batalioane
cu maiorii lor în frunte,
Şir de cară cu provizii
schilăviţi în haine crunte –
Scârţâit, şi chiu, şi tropot
pe-acel drum de oameni plin.

Într-acest pestriţ amestec,
scoborând pe dealuri, iată,
Pe-un răzor s-oprise-n cale
o bătrână şi gemea,
Cu desagii goi pe umeri,
semn de-o cale-ndelungată.
Iar din văi, urcând alene
se vedea venind o ceată
De drumeţi din ţara noastră
şi s-opriră lângă ea.

– „Bună cale!", zise unul.
– „Inima vă fie bună,
Oameni buni! Dar unde mergeţi?"
– „De ne-ajută Dumnezeu,
Noi la Plevna, maică dragă."
– „Tot la Plevna! Cum ne-adună!

Eu de-acolo viu. Băiatul
mi-e-n război acu, de-o lună
Şi m-am dus să-mi văd băiatul
că-i la Plevna şi-i al meu".

Repede-mprejur se strânse
ca prin farmec toată ceata
Ca să-ntrebe cum e Plevna?
cum stau turcii-nchişi în ea?
Ce mai zice Carol-vodă,
când o fi războiul gata?
Şi-mbătată de potopul
întrebărilor, ea, biata,
Îşi ştergea cu palma ochii
şi plângând le tot spunea.

Dar în urmă, ei, de grija
nopţii, ca să nu-i apuce:
– „Să rămâi în pace, maică,
să te vadă Domnul sfânt".
Şi grăbiţi se ridicară
toţi de jos, făcându-şi cruce.
Ea, cu ochii plini de plânset,
privea gloata cum se duce,
Şi-un pustiu simţi-mprejuru-i
şi-ntuneric pe pământ.

Stete-aşa, mereu privindu-i
şi deodată-n fuga mare
Ea porni la deal, cu strigăt
să s-oprească ceata-n loc.
Când ajunse-abia trăgându-şi
puţintica răsuflare:
– „Dragi creştini, voi unde mergeţi?
aveţi milă şi-ndurare,
Eu mă-ntorc cu voi acolo
la băiatul meu, în foc!"

– „Dar ai fost! La Plevna, maică,
toate-acum îţi sunt ştiute,
Ţi-ai văzut şi tu băiatul,
ce mai vrei să vezi acum?
Să te-ntorci în sat, acasă;
ia-ţi toiagul tău şi du-te.
Noi suntem cu toţii tineri,
zor avem şi mergem iute,
Tu eşti slabă şi puţină
şi e mult de mers pe drum".

Ea-şi întinse atunci cu gemet
mâinile, strigând cu jale:
– „Nu mă bateţi cu nevrerea,
că vă bate Dumnezeu!
Voi fugi cu voi alături
şi de voi muri pe cale,
Tot atât! M-oi şti aproape
de băiat! În sat, acasă
E pustiu, că n-am pe nimeni!
Orice-ar fi, mă duc şi eu!"

STEMA ŢĂRII

Ca un zimbru-ntărâtat
Când a prins pământu-n coarne,
Tot ce-n drumul lui a stat
Gata să răstoarne –
Ca un zimbru-ntărâtat
Moldovenii s-au luptat
Cu potop de litve.

Ca un leu sfâşietor
Când cuprins de-arcaşi se vede,
Prin mulţimea de popor
Trăsnet se repede –

Ca un leu sfâşietor
Sar-oltenii-n munţii lor
Într-un iad de latini.

Iar muntenii ce-au avut
Cuib pe apa Dâmboviţii,
Ca vulturu-n munţi crescut
Apărând răpiţii
Pui ai săi – făcut-au scut
Ţării lor şi-au abătut
Negrul nor de hoarde.

„Zimbru şi vultur şi leu
Fui când mi-a călcat păgânul
Patria şi dreptul meu!"
Şi va fi românul
Şi de-acum român mereu,
Zimbru şi vultur, şi leu
Şi viteazul lumii.

PE DEALUL PLEVNEI

E-n amurg. Pe deal, bulgarul
Liniştit îşi mână carul.

Roţile nu ştiu că plânge
Dealul, pe-unde omul mână;
Nu ştiu boii, că-n ţărână,
Pe-unde trec, e numai sânge.

Noaptea-ncet, încet scoboară,
Lilieci prin aer zboară.

Pe-unde-a fost cumplire-odată
Doarme-acum întreaga fire,
Peste-un iad de zvârcolire
Cade-o pace-ntunecată.

Numai luna e pe lanuri –
Dar mai sus, pe sub rădanuri,

Unde-a curs fierbinte plumbul,
Duhuri vin din vreme-n vreme,
Cât e noaptea-n dealuri geme
Şi se zbuciumă porumbul.

DE PROFUNDIS

Pe sub dealurile Plevnei
Doarme spaima şi fiorul,
Soarele-şi ascunde faţa
Şi-ngrozit se-ntoarce norul
Să se ducă-n alte părţi.
O, a fost acolo-n vale
Moarte, şi pierire-odată,
Iar amara ei cumplire
Scrisă vreme-ndelungată
Povesti-se-va prin cărţi.

Umblă mai încet cu plugul,
Tu, ţăranule, cu grapa,
Poartă-te să dai ţărâna
Mai deoparte-ncet, cu sapa
Pe colnice cu porumb –
Poate unde scurmi pământul
Tu să vezi că iese sânge,
Plugul tău să dezvelească
Vrun voinic ce-n groapă plânge,
Zbuciumat de spăzi şi plumb.

Au venit din munţi cu soare
Şi din văi întunecate,
Au lăsat pustii, acasă
Stâne şi câmpii, şi sate
Şi-au trecut grozavul râu.
Moarte! Tu aveai cu tine
Tot alaiul spaimei tale:
Spune, tu putut-ai, moarte,
Să opreşti voinicii-n cale,
Să le pui mâniei frâu?

Pe sub dealuri, pe la Plevna
Doarme spaima şi fiorul –
Plin de grije şi-n tăcere
Să strecoară călătorul
Prin pustiul loc da-omor.
Eu mă tem de-un semn, de-o şoaptă,
Căci din gropile tăcute
Vor ieşi cei morţi cu vuiet,
Sute-n luptă iar cu sute,
Repetând perirea lor!

LA SMÂRDAN

– „Neam român, văzui odată
Oastea Domnului Mihai"
Zicea Dunărea-ntristată:
„Fulger înş-atunci erai
Şi-alergând prin cer, furtuna
Cânta vorbe româneşti –
Astăzi stau şi-ascult întruna
Şi mă uit, şi nu mai eşti!"

Dar abia rosti cuvântul
Dunărea, vuind prin văi,
Şi văzu gemând pământul
Şi de cai, şi de flăcăi.
Zornet auzi prin zare,
Cum se-nchează stol cu stol
Şi năprasnică răsare
Oastea Domnului Carol.

Jalnic tu-ţi doineşti durerea
Dunăre, şi iata-acum!
Din mormânt ieşi puterea
Şi-n zadar îi stai în drum.
Trec voinicii peste tine;
Mersul lor e mers de fulg
Şi din mâinile străine
Stema libertăţii smulg.

Tresăriră iuţi românii,
Căci aminte şi-au adus
Cât s-au străduit bătrânii
Steagul să ni-l ţie sus.
Câte plângeri ne-ntrerupte
În mormânt or fi vărsat,
Că nepoţii fug de lupte
Şi că steagul e-nchinat.

Dunăre-ai văzut Smârdanul?
Spune tu, s-o spui şi eu!
Şi noi ştim izbi duşmanul,
Şi-n români e Dumnezeu!
Ştim şi noi găti cununa
Vitejiei ce-o doineşti,
Şi când urlă-n cer furtuna
Cântă vorbe româneşti!

La Smârdan – aşa vru Domnul –
Morţii dintr-această zi
Vor avea cu spaime somnul
Şi-aiurând se vor trezi
Apărându-se cu mâna
Ca de-un tăinuit duşman,
Vor muşca gemând ţărâna
Ca şi-n luptă la Smârdan.

Că-ntr-această zi cumplită
N-avu mila nici un rost
Şi mânia răzvrătită
Lege tuturor ne-a fost.
Astfel că văzând perirea
Însuşi Dumnezeu de sus,
Galben întorcând privirea
Mâna peste ochi şi-a pus.

La Smârdan pe unde drumul
Da de-a dreptul spre vrăjmaşi,
Risipeai cu mâna fumul
Ca să vezi la patru paşi.
Şi-ntr-un iad fără de nume,
Unde-ai noştri iuţi pătrund,
Nu era nici cer, nici lume,
Numai noapte fără fund.

Şi-ntr-acel noian de ceaţă,
Dorobanţii, dând de-un râu,
Au trecut prin sloi de gheaţă
Şi prin apă până-n brâu,
Râu de apă – Prut să fie –
Cum era să-i ţie-n loc,
Dacă n-a putut să-i ţie
Din redute-un râu de foc!

La Smârdan, de-un gând cu toţii
Fost-am braţ pustiitor,
Şi, murind, au dat nepoţii
Mâna cu strămoşii lor.
N-ai avut mai buni, tu, bane,
La Călugăreni, în văi;
Iar la Racova, Ştefane,
Nu-ţi erau mai buni ai tăi.

De-o veni din nou vrodată
Vuiet peste-al tău pământ,
Ţară dragă şi-ncercată,
Vom ruga pe Domnul sfânt
Nu-ntr-alt chip să ne ajute
Ca să frângem pe duşman,
Decât dându-ne virtute
De flăcăi ca la Smârdan.

CÂNTEC

Ţară-avem şi noi sub soare
Şi-o râvnesc duşmani destui,
Dar prin vremi asupritoare
N-am lăsat-o nimănui.
E bogată, zici! Vezi bine,
E bogată, căci în ea
Multe inimi sunt, străine,
Şi-i frumoasă, că-i a mea.
Dacă-i mică, nu-i de-ocară,
Căci viteji în ea mai sînt,
Şi-apoi şi la noi în ţară
Creşte fierul din pământ:
Când voim, îl ştim culege,
Ştim cum să izbim cu el,
Când duşmani lipsiţi de lege
Vin spre noi cu gând mişel.

Steag avem şi noi, străine,
Şi-l iubim cu jurământ.
Ziua răului când vine,
Ce frumos se zbate-n vânt!
E frumos şi steagul vostru,
Dar pe-al nostru de-l privesc,
Tot mai mândru este-al nostru,
Şi mai sfânt, că-i românesc.
Rupt de-asprimile furtunii
Răscolite de duşmani,
L-au purtat cinstit străbunii
Prin atât amar de ani.
De ne cheamă azi la moarte,
Veseli mergem la război:
Să dea Domnul să ni-l poarte
Şi nepoţii tot ca noi!

Ştim şi noi o lege sfântă,
Şi de-un veac de ani acum
Stăm cu ochii tot spre ţintă,
Mergem tot pe-acelaşi drum,
Pentru sfânta legea-a crucii,
Pentru limba ce-o vorbim;
Ce de-oţel pe săbii lucii
Pus-am noi de când trăim!
Ştie Dumnezeu de-i bine,
Ori de facem vrun păcat –
Dar noi ştim c-aşa e bine
Să ţinem ce-am apucat.
Pentru lege, pentru limbă,
Noi cu gura prindem foc;
Numai vântul se tot schimbă,
Însă munţii stau pe loc.

Sunt şi neamuri mai cu nume,
Mai vestite la război;
Or fi multe poate-n lume
Câte n-au ajuns la noi.
Dar noi ştim ce ne-nvăţară
Cei ce-au fost, şi când rostim
Vorba sfântă „neam şi ţară“
Noi, străine, tresărim.
Pentru cel ce ne iubeşte,
Tot ce-avem noi dăm cu drag,
Dar când neamul ni-l huleşte
Şi vrăjmaş ne vine-n prag,
Mii de oşti cu el s-aducă:
Noi suntem români destui –
Când de piept cu noi s-apucă,
Aibă-l Ceru-n mila lui!

CÂNTECUL REDUTEI

În redută, numai lei;
Uite-i, măi, başibuzucii,
Eu de-aici le-aud papucii!
Dar mai mare peste ei
Cine mi-e? Vrun Strâmbă-lemne?
Cică şi mai şi, pesemne
Unu, Ciaca-Paca-Bei.

Câte cinci pe-un ban să-i vinzi,
Că sunt tot oşteni pe-alesul,
De viteji, le saltă fesul,
Pitulaţi pe după grinzi,
Se-ntind, nene, de căldură
De le-ajung genunchii-n gură –
Maşala, cu ei te prinzi?

Ce te uiţi tu că sunt goi?
Aşa-i turcu-n vitejie,
Zvârle haina ca să fie
Sprinten-foc, când e-n război.
Dârdâiesc din dinţi, mă, vere –
Lasă-i, mă, că-şi fac putere
Dinţilor, să muşte-n noi.

Şi-ntr-o zi – să vezi acu –
Dete-Osman poruncă să-i puie
Tălpilor la cizme cuie,
Şi-apoi, ce-o fi fost, ce nu,
Că sări pe băţ călare
Şi-alergând în fuga mare
Drept la Vidin se-abătu.

Strig-Osman: – „Păsat vă fac!
Încurcaţi pe-aicea treaba
Şi-mi mâncaţi pilaf degeaba –
Vă tai ciorba, vă dezbrac!
Ahmet, Mehmet, cum te cheamă,
Tu cam tremuri, bag de seamă,
Sări curând, că-ţi viu de hac!"

Turcii toţi gândeau: „Poftim!
Să dezbraci pe-un gol ca napul –
Cu ce-şi bate paşa capul!"
Şi-i strigară: – „Cioc selim!"
Dar temându-se de vorba
Că le taie Osman ciorba,
Au mai zis: – „Sărim, sărim!"

Şi-au sărit cei lei de turci
Care cum putea mai iute:
Vin românii spre redute
Şi să stai să-i mai încurci?
Căpitanii-şi pierd şalvarii,
Fac mătănii ghinărarii,
Că-i la deal şi-i greu să-l urci.

Noi strigam atunci din tun:
– „Ce fugiţi ca-n groaza furcii?
Nu vă vin din urmă turcii!
Staţi şi daţi-ne tutun!"
Ei de stat, n-au stat nici unul,
Dar ne-au azvârlit tutunul,
C-aşa-i turcul, suflet bun...

Acest cântec îl făcui
Eu, căprarul Păvăloae,
Stând de strajă, noaptea-n ploaie
Şi gândeam: „Tu râzi şi spui,
Şi tu n-ai cămaşă-n spate!
Las' că prind pe-Osman, măi frate,
Şi-am să-mbrac cămaşa lui!"

O SCRISOARE DE LA MUSELIM-SELO

Măicuţă dragă, cartea mea
    Găsească-mi-te-n pace!
Pe-aici e vânt şi vreme grea
    Şi-Anton al Anei zace
De patru luni, şi-i slab şi tras,
    Să-l vezi, că-ţi vine plânsul,
Că numai oasele-au rămas
    Şi sufletul dintr-însul.

Apoi să ştii c-a fost război
    Şi moarte-aici, nu şagă:
Cădeau pe dealuri, dintre noi,
    Ca frunza, mamă dragă.
Şi-acolo-n deal, cum fulgera,
    Un plumb simţii că vine
Şi n-avu loc, cât larg era,
    Decât în piept la mine.

Mi-e bine-acum, și-așa socot
Că nu va trece luna
Și-oi fi scăpat de-aici de tot.
Dar vezi, te rog eu una:
Să nu mai faci cum ai făcut
S-aduni la tine satul,
De veselă că ți-ai văzut
Acasă iar băiatul!

Să vezi pe-aici și ciungi, și-ologi!
Hristos să-i miluiască!
Tu mergi la popa-n sat și-l rogi
O slujbă să-mi cetească.
Puteri de nu vei fi având
De plată, vorbă-i lasă
Că-i voi lucra o zi, oricând
La-ntorsul meu acasă.

Pe Nuțu vi-l lăsasem mic,
Cu creștetul cât masa –
O fi acum ștrengar voinic
Și vă răstoarnă casa?
Făcutu-i-ați și lui la fel
Căciulă, cum am vrut-o?
Aveam o piele-n pod, de miel,
Doar nu veți fi vândut-o?

Nevestei mele să-i mai spui
Să-mi cumpere o coasă,
Cea veche nu știu, este-ori nu-i
Și-o fi acum și roașă
De când rugina scurmă-n ea.
Să-mi văd, o, dare-ar Sfântul,
Cum cade iarba-n fața mea
Și-mi bate-n plete vântul!

Ea lupte-se cum biet o ști,
C-așa ne dete soartea,
Că și noi ne-am luptat pe-aci
Cu greul și cu moartea;
Dar l-a ajuns și pe Harap
Blestemele și plânsul,
Că noi i ne-am ținut de cap
Și-ntrarăm după dânsul.

Și i-am făcut, măicuță, vânt!
L-am scos de tot din țară,
Măcar stetea pe sub pământ
Și nu ieșea pe-afară.
Și-am prins și pe-mpăratul lor
Pe-Osman nebiruitul,
Că-l împușcase-ntr-un picior
Și-așa i-a fost sfârșitul.

Păi, ne ținea pesemne proști,
Să-și joace hopa-tropa,
Că nu puteam să batem oști!
Dar poate taica popa
V-a spus de prin gazeturi tot –
El cum și-a dat juncanii?
Acum i-aș cumpăra, să pot,
Dar nu mai am azi banii.

Mă doare-n piept, dar nu să țip,
Și-așa mi-e dor de-acasă
Și-aș vrea să plec, dar nu e chip,
Că vodă nu mă lasă.
Dar uite, nu e nu știu cât,
O lună chinuită,
Și-o să te strâng de după gât,
Măicuța mea iubită...

....

Aşa mi-a spus Ion să-ţi scriu,
Iubească-ţi-l pământul!
Şi-am tot lăsat, pân-a fost viu,
Şi-mi ţin acum cuvântul.
Să te mângâie Dumnezeu,
C-aşa e la bătaie –
Şi-am scris această carte eu,
Căprarul Nicolae.

PAŞA HASSAN

Pe vodă-l zăreşte călare trecând
Prin şiruri, cu fulgeru-n mână.
În lături s-azvârle mulţimea păgână,
Căci vodă o-mparte, cărare făcând,
Şi-n urmă-i se-ndeasă, cu vuiet curgând
Oştirea română.

Cu tropote roibii de spaimă pe mal
Rup frâiele-n zbucium şi saltă;
Turcimea-nvrăjbită se rupe deolaltă
Şi cade-n mocirlă, un val după val,
Iar fulgerul Sinan, izbit de pe cal,
Se-nchină prin baltă.

Hassan de sub poala pădurii acum
Lui Mihnea-i trimite-o poruncă:
În spatele-oştirii muntene s-aruncă
Urlând ienicerii, prin flinte şi fum, –
Dar paşa rămâne alături de drum
Departe pe luncă.

Mihai îi zăreşte şi-alege vro doi,
Se-ntoarce şi pleacă spre gloată,
Ca volbura toamnei se-nvârte el roată
Şi intră-n urdie ca lupu-ntre oi,
Şi-o frânge degrabă, şi-o bate-napoi,
Şi-o vântură toată.

Hassan, de mirare, e negru-pământ;
Nu ştie de-i vis, ori aieve-i.
El vede cum zboară flăcăii Sucevei,
El vede ghiaurul că-i suflet de vânt
Şi-n faţă-i puterile turcilor sînt
Tăriile plevei.

Dar iată-l! E vodă, ghiaurul Mihai;
Aleargă năvală nebună.
Împrăştie singur pe câţi îi adună,
Cutreieră câmpul, tăind de pe cai –
El vine spre paşă: e groază şi vai,
Că vine furtună.

– „Stăi, paşă, o vorbă de-aproape să-ţi spun
Că nu te-am găsit nicăierea“ –
Dar paşa-şi pierduse şi capul şi firea!
Cu frâul pe coamă el fuge nebun,
Că-n gheară de fiară şi-n gură de tun
Mai dulce-i pieirea.

Sălbaticul vodă e-n zale şi fier
Şi zalele-i zuruie crunte,
Gigantică poartă-o cupolă pe frunte,
Şi vorba-i e tunet, răsufletul ger,
Iar barda din stânga-i ajunge la cer,
Şi vodă-i un munte.

– „Stăi, paşă! Să piară azi unul din noi."
Dar paşa mai tare zoreşte;
Cu scările-n coapse fugaru-şi loveşte
Şi gâtul i-l bate cu pumnii-amândoi;
Cu ochii de sânge, cu barba vâlvoi
El zboară şoimeşte.

Turbanul îi cade şi-l lasă căzut;
Îşi rupe cu mâna veştmântul
Că-n largile-i haine se-mpiedică vântul
Şi lui i se pare că-n loc e ţinut;
Aleargă de groaza pieririi bătut,
Mănâncă pământul.

Şi-i dârdâie dinţii şi-i galben-perit!
Dar Allah din ceruri e mare!
Şi-Allah îi scurtează grozava-i cărare
Căci paşa-i de taberi aproape sosit!
Spahiii din corturi se-ndeasă grăbit,
Să-i deie scăpare.

Şi-n ceasul acela Hassan a jurat
Să zacă de spaimă o lună,
Văzut-au şi beii că fuga e bună
Şi bietului paşă dreptate i-au dat,
Căci vodă ghiaurul în toţi a băgat
O groază nebună.

ANACREONTICA

I

Ca Gyges, sardicul despot,
Eu nu-s setos după renume,
Nimic nu-nvidiez pe lume
Şi-a fi gelos defel nu pot.

A mele griji şi tăinuiri
Sunt toate numai să port salbe
Şi să-mi dedic pletelor albe
Ghirlandele de trandafiri.

De alte griji alţi oameni ştiu;
Eu numai pentru azi port grijă,
Căci timpul e cu braţ de spijă
Şi mâne pot să nu mai fiu!

II

Tu lauzi în cântări mărirea
Tebanilor, el cântă firea
Şi tot ce Thales cunoştea
Eu cânt însă robia mea.

Nu flote m-au învins pe mine,
Nu regi cu tolbe largi şi pline,
Altfel de trupe m-au robit:
Doi ochi de foc şi-un glas iubit.

III

UNEI COPILE

De ce fugi, copilo, de mine?
Obrajii tăi, rumeni ca tine,
Aprinşi par de rumeni şi plini,
Ca rozele vara-n grădini.

De ce fugi? Am creţe pe frunte,
Am pletele rari şi cărunte?
Ca părul tău alb de ninsori,
Nu-i alb nici un crin între flori.

Sunt crin eu, tu roză de vară
Şi flori când aşezi tu-n pahară,
Ce flori au un farmec mai plin
Ca roza lipită de crin?

IV

Am scris vecinei mele
Să știe că mi-e dragă,
I-am scris o față-ntreagă,
Dar n-așteptam răspunsul –
Ce bună-i dânsa, totuși!

Pe când răsăreau stele,
Frumoasa mea vecină
Cetind ce-am scris, p-ascunsul
A râs de milă plină –
Ce bună-i dânsa, totuși!

Și ca să nu cred doară
Că nu-i sunt drag, stă gata
Răspuns să-mi deie fata,
Dar cum? Ea nu ști scrie –
Ce bună-i dânsa, totuși!

Văzându-mă-n uscioară,
Ea însăși deci se fură
De-acasă, ca să vie
Răspuns să-mi dea pe gură –
Prea bună-i dânsa, totuși!

V

Aperi tu cu mâna tare
Pe pilotul dus pe mare,
    Venus, tu!
Dar pe-acela ce-ți servește,
Pe-un poet care iubește
        Pe el nu!
Las' pilotul! Căci din apă
Undele cu timp îl scapă,
        De-i bărbat.
Venus! Apără-ți poetul,
Căci de-l lași, se-neacă bietul
        Pe uscat!

VI

Câți picuri de rouă pe frunze sclipesc,
Atâtea pahare de vin să golesc!

Și cânturi atâtea să cânt eu cu drag,
Câți muguri în vară pe codru de fag.

Și câte steluțe pe cerul azur,
Atâtea săruturi de fete să fur.

Ș câți sunt aceia pe care-i iubesc,
Eu numai atâtea clipeli să trăiesc!

VII

MI-A ZIS MAMA

Mi-a zis mama, dragă fată,
Că-i păcat a săruta –
Nu te mai sărut! Cu tine
Prea sunt păcătos așa!

A, dar mama mea pe mine
Cât de mult m-a sărutat,
Și-a făcut păcat? Hai, fato,
Te sărut, că nu-i păcat!

REPERE CRITICE

I.L. CARAGIALE:

Pe câmpul vast al publicisticii române, pe care crește atâta spanac des și abundent, a apărut, în sfârșit, zilele acestea și un copac, și e așa de mândru și așa de puternic, că mii și mii de recolte de buruieni se vor perinda, și el va sta tot în picioare, tot mai sănătos și mai trainic, înfruntând gustul actual și vremea cu schimbările ei capricioase, și făcând din ce în ce mai mult fala limbii noastre – un volum de ***Balade și idile*** de George Coșbuc.

(în „Moftul român", iunie, 1893)

G. BOGDAN - DUICĂ

„Chipuri" am zis, voluptuoase „chipuri", care sunt poezia epică, pe care o indică și titlul ***Balade și idile***. Asiria, Palestina, Albania, Roma, viața regilor ostrogoți și francezi etc. sunt părțile lumii și ale vremii în care aceste chipuri să localizează, ori din care-i vin poetului ca sâmburi pentru ca să răsară ca flori splendide din fantezia ce-au rodit-o. Aceasta este o *lume* a lui Coșbuc.

A doua lume sunt amintirile din viața și obiceiurile poporului nostru. Don Juanul de la sat; fetița ce se gătește o dată în lipsa mamei, să vază cum îi va sta ca mireasă; glumeța gingășie cu care flăcăul scoate un ghimpe din piciorul drăguței sale mirese; povestea plății cu săruturi când un fecior i-ajută fetii să poarte sacul de la moară; ciuda că feciorul nu pricepe cum să înceapă o dragoste – și alte multe părți din *idila* satului român sau *a doua lume* în care mai rar găsim câte o notă dureroasă, ca, de pildă, în ***Costea*** și **Trei, Doamne, și toți trei**, note culese de la priveliștea înmormântărilor. Coșbuc își iubește aceste lumi și le apără de influențe străine, pot zice, condus de un corect instinct despre ce alcătuiește în fond

originalitatea sa: dintre poeţii noştri *culţi el este cel mai bun poet-ţăran*. În Scoţia el ar fi un alt Burns, în Rusia un alt Kolţov.

(recenzie la vol. ***Balade şi idile*** de George Coşbuc, în „Gazeta Bucovinei", an III, nr. 47, 1893)

TITU MAIORESCU

Dar mai presus de toţi stă incontestabil marele talent al poetului Coşbuc. Că s-a putut forma un asemenea poet în Transilvania (şi relativ format, precum apare astăzi, ne-a venit el în 1890 din Sibiu), este dovada cea mai sigură despre transmiterea şi reînvierea mişcării literare în cealaltă parte a românimii.

„Relativ format", zicem noi. Căci la deplina formare, la acea înălţime a manifestării artistice la care se urcase Eminescu nu a ajuns Coşbuc şi nu credem că va ajunge vreodată. Coşbuc are prea puţină cultură generală, nu cunoaşte destul nici istoria veche, nici societatea modernă, şi cetirea pe apucate a traducerilor germane din limbi aziatice nu-i poate împlini lacuna. De aceea, cu toată magistrala stăpânire a limbei şi cu toată minunata notă distinctivă a veseliei, d.e. în ***Nunta Zamfirei***, adeseori diformităţi, lungimi şi repetiţii, chiar în mult preţuita ***Moartea lui Fulger***; de aceea şi pericolul „clişeului". Se vede că-i lipseşte varietatea cunoştinţelor şi acea neobosită şi nemiloasă cizelare care transfigurează pe cei pătrunşi de sfinţenia formei, precum a transfigurat pe Eminescu în epoca sa de maturitate.

(1898, în ***Critice***, II, 1973, pp. 311-313)

SEXTIL PUŞCARIU

Ne miră cum de în tot ce a scris până acuma nu găsim o singură poezie în vers popular la poetul care a pătruns mai adânc în sufletul poporului, la cel ce a mărturisit însuşi în **Nota** de la finea volumului ***Fire de tort*** că „am cetit şi citesc toate poeziile poporale cari se publică pretutindeni: şi cele din Maramurăş, ca şi cele din Bucovina, ca şi cele din Macedonia".

Versuri populare au scris Alecsandri şi Eminescu. Cel dintâi, descoperitorul lor, le-a imitat, căci simţul său artistic a recunoscut îndată adânca poezie a literaturei populare. (...) Altfel Eminescu. Acesta n-a imitat, ci a creat versuri populare. (...) În această

direcţie, după Eminescu nu mai era nimic de făcut; şi Coşbuc n-a scris nici un vers popular.

Coşbuc n-a scris de asemenea nici un sonet, în afară de unul în care arată ce ingrată e această formă poetică. Dar nu e de presupus că el, poetul care a învins cu atâta uşurinţă orice dificultăţi de ritm şi rimă, să nu fi putut lupta contra acestei forme.

Alta e cauza. De la început şi până azi Coşbuc a vrut să arate că felul de exprimare al ţăranului şi limba lui sunt ele în sine în mare parte poezie. De aceea el a scris întotdeauna cum se vorbeşte la ţară şi a săvârşit în privinţa asta minuni ştiind să redea în graiul poporului cele mai adânci gândiri şi cele mai subtile sentimente. Ca să poată face aceasta, trebuia însă, fireşte, să aibă libertate deplină, să poată lungi vorba unde i se părea necesar, s-o scurteze unde un cuvânt putea să redea întocmai noţiunea de exprimat, să-şi făurescă strofa după cursul limbei, nu invers, ca la sonet.

(în „Luceafărul", an IV, nr. 8, 1905)

LIVIU REBREANU

Eminescu a tras în poezia românească o brazdă atât de adâncă, încât contimporanii şi urmaşii s-au împotmolit într-însa vreme îndelungată. Eminescianismul ajunsese o boală pe care lipsa de talent a epigonilor o agrava din zi în zi. Intervenise o criză, o epocă stearpă şi ştearsă, parcă geniul lui Eminescu ar fi sleit vâna literară românească. D.Vlahuţă chiar constata poticneala, o condamna şi... rămânea eminescian...

Atunci a venit Coşbuc. A pornit de-a curmezişul curentului general, croind altă brazdă, fără şovăire, privind tot înainte: ***Nunta Zamfirii***.

A răsărit deodată, fără să-l ştie nimeni, fără să facă ucenicia cafenelelor şi bisericuţelor bucureştene. Şi a biruit împotriva tuturor celor scufundaţi în imitaţii şi neputinţe.

A adus lumină, sănătate, voioşie. A deschis larg perdelele odăiţii în care zăcea bolnavul, şi aerul proaspăt, românesc a năvălit înăuntru ucigând microbii, înzdrăvenind pe cei care mai aveau putere de viaţă: ***Balade şi idile***...

(în „Lumina", an II, 14 mai 1918)

EUGEN LOVINESCU

Până la apariţia poeziei d-lui T. Arghezi – pentru a ne menţine numai pe piscuri – singură poezia lui Coşbuc se poate menţiona, şi numai într-un sens. Fondul lui sufletesc porneşte din linia evolutivă a lui Alecsandri, adică senin şi idilic, pentru a nu spune sărac, cu o mare obiectivitate, dar şi cu lipsa aproape totală de lirism. Cu o invenţie verbală, cu o plasticitate descriptivă, cu o tecnică remarcabile şi, în unele privinţe, incomparabile, Coşbuc n-a putut fi pus alături de Eminescu, decât prin contrastul şi reacţiunea produsă de sănătatea lui etică şi destinderea formei poetice; în sânul poeziei de azi, el şi-a pierdut însă orice actualitate.

(1928, din vol. ***Scrieri***, 5, ediţie îngrijită de Eugen Simion, 1973, pp. 407-408)

LUCIAN BLAGA

Pentru sprijinirea tezei noastre despre existenţa unei influenţe de natură catalitică, dincolo de cea modelatoare propriu-zisă, ar fi suficient cazul lui Eminescu. Dar fiindcă un alt exemplu ne stă la îndemână, să-l amintim şi pe acesta. Satul românesc avea să-şi găsească, sub înfăţişarea sa de sănătate idilică, o expresie adecvată îmntr-un alt poet, căruia de asemenea i-a fost dat să crească sub o înrâurire, pe care am convenit s-o înţelegem ca şcoală întru găsirea sinelui. L-aţi ghicit desigur. E vorba despre Ghoerghe Coşbuc. Ca material poetic, Coşbuc e mai românesc decât Eminescu. Coşbuc realizează însă românescul prin descrierea vieţii folclorice. De asemenea şi temperamentul lui Coşbuc e un ecou al temperamentului ţărănesc. În Eminescu matricea stilistică românească, cu apriorismul ei profund inconştient, devine creator pe un plan major. Eminescu e de un românism sublimat, complex, creator. El e mai aproape de ideea românească; Coşbuc e mai aproape de fenomenele româneşti. Coşbuc ar reprezenta poporul românesc printr-un fel de consimţământ plebiscitar, Eminescu îl reprezintă printr-un fel de legitimism de ordin divin.

(1936, din ***Trilogia culturii***, 1969, p. 253)

G. CĂLINESCU

Cu G. Coşbuc s-a petrecut, după război, ceea ce s-a întâmplat cu mai toţi scriitorii „clasici", adică de dinainte de 1916. Tinerii i-au uitat, socotindu-i perimaţi, iar şcoala şi tradţionaliştii le-au ridicat altare, fără să-i citească însă. În 1919, când a apărut a 9-a ediţie din ***Balade şi idile***, se trăsese din acest volum douăzeci şi una de mii de exemplare, cifră pentru pozie astronomică. Azi, pare-se că Coşbuc nu se mai citeşte. Fără îndoială că lucrurile trebuie să se îndrepte, că o critică, deloc retrogradă, trebuie să lege generaţiile între ele şi să indice punctele trainice. Dacă printre poeţii mai vechi unul este nedreptăţit, acela este Coşbuc.

(în „Adevărul literar şi artistic", an XVIII, 1937, nr. 854)

POMPILIU CONSTANTINESCU

Coşbuc e un poet care s-a exprimat exclusiv prin simţuri; văzul şi auzul sunt tot atât de ascuţite ca şi în creaţia anonimă. Fie că a cultivat pastelul, balada sau idila, Coşbuc se regăseşte într-o unitate structurală nedezminţită. Metrica lui savant meşteşugită scoate nebănuite efecte vizuale şi auditive din factura strofei, atât de caracteristică, din dispoziţia şi sonoritatea rimelor, din folosinţa măiestrită a pauzelor. O baladă ca ***Nunta Zamfirei*** ne farmecă prin mişcarea ei vie, ingenioasă, nu prin subiect sau prin viziunea de basm a nunţii, proiectată într-un timp şi spaţiu nedeterminat. Poezia se află într-un adevărat ritm vital, într-o creştere neîntreruptă a simţului vizual şi auditiv. De altfel, oriunde Coşbuc a izbutit, în versurile lui, izbânda apare ca o fericită îmbinare de senzaţii ale aceloraşi două simţuri; iar oriunde ele s-au istovit, opera lui este o simplă dexteritate formală, stoarsă de orice energie; de aceea unele accente „revoluţionare" sau patriotice (ca întreg volumul ***Cântece de vitejie***) sunt numai exerciţii de versificare, contaminări din atmosfera ideologică a vremii, fără ecou în sensibilitatea lui. Când el însuşi şi-a dat seama că substanţa s-a sfârşit, s-a îndreptat spre o asiduă muncă de traducător, folosindu-şi ingeniozitatea tehnică să transpună intuiţii poetice străine în vers românesc.

(în „Revista Fundaţiilor regale", an VII, nr. 2, 1940)

GAVRIL SCRIDON

În pastelul lui Coşbuc predomină aspectul acustic, sonor al diferitelor manifestări ale naturii; poetul a acordat sunetelor, şoaptelor, ciripitului păsărilor, şopotului sau vuietului apelor, susurului vântului o pondere deosebită, uneori sonorităţile sugerând până şi jocul de umbre şi lumini. Este un aspect caracteristic al talentului său poetic, auditiv, completat abia în al doilea rând de paleta săracă a pictorului. Natura vibrează, şi această vibraţie se transmite la poet prin percepţie auditivă, nu numai în ansamblul muzical, ci şi în detaliile prozodiei, după cum vom putea observa la locul potrivit, vorbind despre măiestria artistică a lui Coşbuc. Unele poezii din această categorie merg paralel cu acorduri de simfonie pastorală.

(prefaţă la George Coşbuc, ***Opere alese***, vol. I, 1966, p. XXVI)

MIRCEA POPA

Exerciţiile din tinereţe menite să alcătuiască acea originală epopee, cu ***Atque nos, Fata craiului din cetini, Blăstăm de mamă, Pe pământul turcului, Fulger, Tilinca, Patru portărei, Crăiasa zânelor*** etc., ne indică în acelaşi timp o viziune optimistă asupra vieţii şi una dintre direcţiile în care evoluează lirica lui Coşbuc: anecdotica populară. Umorul savuros sau reţinut, nota şăgalnică sau comică însoţesc aproape în permanenţă eroii populari, demitizându-i şi investindu-i cu însuşiri realiste. Cauzele acestei predilecţii sunt numeroase şi am putea numi totuşi câteva, în care s-ar situa cu precădere: împrejurările istorice, afinităţile de temperament şi influenţele externe.

(în „Tribuna", an X, nr. 37, 1966)

MIRCEA TOMUŞ

Astfel, în câteva din idilele coşbuciene (***Pe lângă boi, La oglindă, De pe deal***), starea sufletească e atât de deosebită încât pentru a fi pe deplin exprimată ea trebuie ilustrată printr-o scenă. Şi cu toate acestea, episodul nu are sens epic, ci unul liric, fiind rezultatul amintitului proces de obiectivare. Dinamica sufletească agitată a acestor mici scene, alternanţa constantă a stărilor pasionale, elementul surpriză şi, în ultimă instanţă, utilizarea largă

a dialogului, toate ne duc spre genul dramatic spre care poetul pare a fi fost mereu chemat fără să ştie. Acelaşi Călinescu remarcase caracterul scenial acestor poezii (...).

Ilustrare dramatizată a unui conţinut pasional cu valoare de ritual, pe un fundal de peisaj sătesc recreat în viziune baladescă, idila lui Coşbuc se încadrează firesc într-un plan lirico-epic mai vast. Ne gândim desigur la acel eşuat proiect de epopee ţărănească, ale cărui schiţe de intenţie se descoperă aproape la tot pasul în opera lui. Ceea ce trebuie neapărat precizat este faptul important după care idila, ca şi alte sectoare ale poeziei coşbuciene, nu reprezintă rezultatele cantitative ale acelei îndrăzneţe încercări, ci mai degrabă produsul calitativ al procesului specific de transfigurare lirico-epică a materialului ales. Ele nu ţin deci de compoziţia proiectului de epopee, cât de structura lui intimă, de intenţia lui creatoare. Astfel că nu ar avea rost să stabilim acum ce loc anume ar fi ocupat fiecare ciclu al poeziilor lui Coşbuc în alcătuirea organizatorică a epopeii, dar putem încerca să descoperim liniile de forţă pe care se orientase intenţia sa creatoare. Una din acestea a fost, fără îndoială, optica ilustrativ-eroică sau lirică aplicată unor teme folclorice; alta e dată de amintita perspectivă comică sau eroicomică mergând până la burlesc, după cum alta e dată de optica idilică în care se încadrează vârsta feciorelnică a sufletului uman. Pandantul acestei ultime viziuni îl reprezintă un anume dramatism ce colorează, în trepte diferite, urcând până la tragic, poezia coşbuciană. Dacă în primul caz era obiectivat lirismul vârstei fericite, al norocului şi împlinirii, în cel de al doilea se subliniază, după aceeaşi intimă intenţie creatoare, aspectele nefaste, nenorocirea în dragoste şi în viaţă. De fapt, corespondentul strict al idilei coşbuciene este cântecul suferinţei de dragoste, desfăşurat pe o gamă mult mai restrânsă, dar cu unele accente impresionante.

(prefaţa la George Coşbuc, ***Fire de tort***, 1966, BPT, 1966, pp. XXIV-XXV)

MIRCEA ZACIU

Aparent, poetul a fost un dezmierdat al posterităţii; scos periodic din uitare cu prilejuri comemorative, redus în răstimpuri la o circulaţie restrânsă, de manual, el se „conservă" astfel. Dacă nu cumva cea mai mare nedreptate ce i s-a făcut sunt exegezele de genul celei recent editate (***Introducere în opera lui George Coşbuc*** de Octav Şuluţiu,

nota edit.), grăbite, aparent laudative, făcând în fond un prost serviciu operei. Contestat cu voce scăzută, Coşbuc e afirmat sentenţios, cu o stridenţă de serbare şcolară, punându-se în joc un întreg aparat al oficierii către un idol obscur. Dar peste tot, dincolo de fraza înflorită, lipseşte căldura convingerii. Un proces în care pledează avocaţi „din oficiu". Ar fi totuşi timpul să ne întoarcem cu alte priviri spre acest poet „sărbătorit". Există o necesitate a contrarietăţii, un stimul în contrarietate. Scriitorii privaţi de obstacole răspândesc un soi de fadoare a laurilor. Îndeobşte lor li se aplică cele mai multe etichete convenţionale. Elogiul unanim devine în cele din urmă clişeul unanim. Astfel, pentru Coşbuc, formula de „poet al ţărănimii", îmbrăţişată cu entuziasm facil, a fost împrumutată din om în om, deşi venea din optica unui cititor străin, care cunoştea aproximativ ţăranul român şi deloc pe cel ardelean.

Cele trei „neşanse" ale lui Coşbuc: 1. O carieră fulminantă (pentru epocă), succes larg, răsunător, detractori mărunţi şi penibili; 2. O critică de circumstanţă (nici azi, o monografie serioasă); 3. O posteritate ironic binevoitoare, care l-a „acceptat" unanim, respectând o convenţie ipocrită.

Un singur critic român a intuit *urbanismul* poetului (Vladimir Streinu). Coşbuc, asemenea lui Virgil, a fost un *citadin*. Bucolicul, idila sunt fenomene de rafinare a sensibilităţii, de saturaţie citadină, de *refugiu* (deci de blazare în fond), în orice caz de stilizare a unei realităţi rurale văzută exterior, ex-centric.

(***Colaje***, 1972, pp. 39-40)

PETRU POANTĂ

Coşbuc anulează micul idilism al predecesorilor săi, erotica sa refăcând sensul originar al acestuia. Idilismul reprezintă, adică, o sensibilitate naturală, dar prezidată de un cod. E un spaţiu deschis pentru sentimentele pure, naturale, dar şi unul închis pentru lumea din afară. Dacă n-a existat un „cavalerism" românesc şi o epopee a sa care să-i constituie codul erotic, poetul a vrut să suplinească acest „gol", transpunând o experienţă culturală de aiurea într-un mediu autohton.

Substituind figurile mitologiei greco-latine prin cele ale basmului românesc ori prin elemente naturale, Coşbuc înfăptuieşte, la sfârşitul veacului al XIX-lea, nu numai o variantă inedită a idilismului, dar şi versiunea naturală a „cavalerismului".

În ansamblu, atmosfera poeziilor are ceva solemn, sărbătoresc, dar această ţinută festivă constituie apanajul unui public cu o psihologie aparte. Având un mod de existenţă dialogal, e emotiv, dar nu pasional. Limbajul fundamental este „competiţia" spirituală sau „bârfa" ca gratuitate verbală. Coşbuc a realizat astfel „salonul" natural al limbii şi spiritului românesc, un salon popular în care nu pătrunde aristocraţia cosmopolită. Dacă la începuturile ei idila era o întrecere artistică, la poetul român accentul cade pe peripeţie, e o competiţie spirituală, anecdotică.

(***Poezia lui George Coşbuc***, 1976, pp. 23-24)

MARIN MINCU

Prin urmare, la Coşbuc *idilicul* înseamnă nu numai convenţionalizarea mesajului, ci şi convenţionalizarea esenţei însăşi a poeziei, ca formă de artă, *reducerea ei la muzică*, la o muzică însă comunicativă şi armonică. Pentru Coşbuc, poezia înseamnă cântec – sugerând unul din unghiurile din care ea poate fi privită. Este vorba nu de soliloc muzical, de melodia interiorizată a simboliştilor. Nu sufletul este de esenţă muzicală, ci forma sa de jubilare în exterior – poezia.

Pentru a deveni muzical, sufletului i se propune să *cânte* şi nu numai pe coarda sa proprie, ci pe ale tuturor.

Comentariile acestea despre un poet ce pare că a fost demult elucidat au scopul de a sugera un lucru: nu că George Coşbuc ar fi un poet dificil, ci, şi aceasta înainte de toate, că el are o asemenea limpiditate a procedeelor, încât tocmai datorită acestui fapt procesul de receptare a poeziei sale este sărăcit în mod paradoxal. El e unul din poeţii care-ţi dau „bătaie de cap" nu ca să-i înţelegi, ci ca să le demonstrezi pe cât posibil valoarea.

(***Repere***, 1977, pp. 126-127)

LAURENŢIU ULICI

Nimic himeric în erotica lui Coşbuc; fiecare schimbare în afecte are o explicaţie clară şi amănunţită; între concret-uman şi general-uman există echilibru şi continuitate; determinările particulare compun nivelul epic al poemelor, lirismul fiind al sentimentului trăit ca imanenţă a eternului omenesc. În amestecul de infern şi paradis stă, cu

foarte puține excepții, o dramă a devenirii și conservării erotice. Moment care, deși ține de viața erotică, o transcende intrând în domeniul ontologic, al conservării speciei; nunta este singurul eveniment net paradisiac, în erosul coșbucian. Fastul, culorile, aglomerația feerică, într-un cuvânt spectacolul din ***Nunta Zamfirei***, cu savanta lui regie, mărturisește intenția de monumentalizare. Tradiționala succesiune de momente ale nunții țărănești, păstrată cu fidelitate în capodopera poetului, dar în dimensiuni hiperbolice, stă în subordinea unei viziuni mitologice; nunta nu e sfârșitul unei lumi și începutul alteia; este argumentul decisiv și expresia cea mai convingătoare a continuității. Semnificativă pentru această concepție ontologică este absența determinărilor de orice fel, exceptând firește simpatia reciprocă a mirilor; funcție a vieții ca șir continuu de regenerări, nunta este desăvârșirea erotică sub un orizont care nu mai este al erosului, ci al duratei supraindividuale. Natura paradisiacă a nunții se revelă în caracterologia poemului: ritualul e întocmai celui țărănesc tradițional, dar fizionomiile, numele nuntașilor sunt din basmul feeric...

Purificatoare este la Coșbuc natura. Cele patru anotimpuri împart purgatoriul în tot atâtea arii de intensitate, compunând totdeodată, o morfologie completă a purificării. Primăvara, conform tradiției, primește tot ce este al pământului; purificarea e trupească și echivalează cu o înviere: în floră, în faună, în om. De aici tratarea în spirit profan a unui simbol religios: Paștele, foarte frecventă în pastelurile poetului. Relația e cu natura, nu cu dogma: *„Răsuflul cald al primăverii/ Adus-a zilele-nvierii"*. Furtunoasă sau calmă, această vârstă a naturii e neselectivă, înglobând totul, fără excepție, tot ce ține, desigur, de trup; este o formă de purificare ce depășește voința individuală, un purgatoriu care nu cere nici o condiție, oferind viului, cu sau fără acord, regenerarea. E o mică perfidie egoistă a naturii primăvara, și poetul știe, ca și țăranul român, că bucuria reînvierii pe care i-o aduce anotimpul florilor e un sentiment – dacă se poate spune așa – convențional. Convenția vine din repetare și e valabilă pentru toate anotimpurile. Ce diferă e semnificația pe care omul o dă fiecărui sentiment convențional în parte. Vara e anotimpul purificării spirituale; cerul însorit și cerul înstelat îndeamnă la reverie; natura e văzută bucolic și idilic, cufundată în liniște clasicistă, care nu înseamnă absența mișcării și a sunetelor, ci supremația perspectivei calme, a beatitudinii solare, a sufletului extatic întors asupra lui însuși. (...)

Toamna e anotimpul purificării afective. Sentimentele se amestecă dureros, tulburarea cuprinde totul, vacarmul lăuntric e tot mai puțin controlabil, purgatoriul e chinuitor și intolerant. Imaginea subsecventă e a codrului neguros, vâjâitor, agonic (***Toamna***). În fine, iarna e anotimpul purității, așadar al purificării nu ca proces, ci ca desăvârșire. Echivalentă cu vârsta curată a copilului; de altfel, niciodată la Coșbuc iarna nu poate fi despărțită de lumea infantilă (***Colindătorii, Pomul Crăciunului, Iarna pe uliță***). Iarăși unui motiv religios – Nașterea lui Isus – i se dă o semnificație profană. Iarna este aria marginală a purgatoriului naturii, singura care dă, prin puritatea inconștientă a copiilor, iluzia paradisului...

(***Postfață*** la vol. George Coșbuc, ***Poezii***, 1979, pp. 231-232)

LUCIAN VALEA

Satul coșbucian este produsul unei tentative poetice de-a valorifica, nu esențele, ci fenomenele care-i sunt specifice. Pentru Blaga, filozoful, a trăi la sat înseamnă *„a trăi în zariște cosmică"*. Blaga, poetul, spune: *„Eu cred că veșnicia s-a născut la sat"*.

Satul-idee, la Blaga, este o sinteză a elementelor rurale, organizate stilistic. Imaginea lui s-a constituit în matricea spațiului mioritic, creator de cultură. Spre aceste zone, Coșbuc nu poate întinde sonde de explorare. Zariștea cosmică devine, la el o *zariște retezată*, în care, dacă omul nu-și poate trăi eternitatea, își viețuiește plenar lumea!

Satul coșbucian nu e un sat identificabil, geografic și etnografic. Ca și peisajul, e un sat construit, elaborat. O sinteză de alcătuiri reprezentative pentru ethosul nostru, dar niciodată coexistând obiectiv, într-o unitate de sine stătătoare, într-un loc și într-un timp definit. Opus satului monografic și realist, din poezia lui Goga, satul lui Coșbuc se opune și satului blagian, *satul-idee*. O asemenea imagine nu rezultă din supunerea la concretul documentar, ci din îndepărtarea de acesta, prin abstractizare și stilizare.

Vladimir Streinu crede a descoperi aici „modul idilic de percepție al orășanului față de realitățile țărănești". Dar dacă n-a fost țăran sadea, poetul nu poate fi considerat nici orășean. Statutul lui psihologic și social e al unui om dintr-o clasă de mijloc, specifică târgurilor secolului 19 românesc, în care satul încă n-a murit de tot, iar orașul nu s-a statornicit încă. Un asemenea târg era Năsăudul.

(***Coșbuc. În căutarea universului liric***, 1980, pp. 61-62)

CONSTANTIN CUBLEŞAN

Noutatea creaţiei coşbuciene, originalitatea ei evidentă constă în redimensionarea tiparelor vlăguite ale modalităţii romantice baladeşti printr-o viziune *narativă* de tratare (proaspătă, robustă şi senină, de provenienţă folclorică autohtonă) a unui univers rustic viguros, plin de sănătate şi forţă dramatică. Poetul realizează astfel compoziţii de marcantă simplitate ce „stârnesc – spune G. Călinescu – acea emoţie de ordin contemplativ pe care ne-o dă vechea pictură narativă" şi care excelează tocmai prin descriptivismul intenţionat monografic al diverselor momente de viaţă în care sunt angajate activ distincte grupări umane, individualităţi etnice. Deduse de aici, „vitalismul funciar" şi „energetismul" atribuite lui George Coşbuc, exteriorizate în latura lirică a poeziei sale, trebuie înţelese de fapt ca o formă vie de manifestare a nemăsuratei sale nevoi de viaţă şi de acţiune. Acesta este şi sensul în care se structurează baladele şi idilele primului său volum. Alături de tablouri narative, poetice prin starea emoţională pe care o degajă versificaţia, ilustrând crâmpeie de viaţă rustică autohtonă, autorul aduce aici ecouri dintr-o factologie exotică de motive pilduitoare, tratate baladesc, ce vor să dea în fapt trimiterea spre o mitologie coborâtă din nou în termenii realului diurn.

(***Postfaţă*** la George Coşbuc, ***Balade şi idile. Fire de tort***, 1983, p. 317)

CONSTANTIN TRANDAFIR

Puterea de creaţie a lui Coşbuc trebuie căutată mai cu seamă aici, în poeziile de inspiraţie rurală, cele mai multe fiind erotice. În această lume care practică exerciţiul fericirii, dragostea se instituie ca un principiu suveran, tot un fel de tensiune către cele veşnice. Acest sentiment atât de uman este sursa esenţială a seninătăţii poeziei lui Coşbuc, resortul prim al exultanţei întregii firi, intensificatoare a vitalităţii. Ca la toţi marii poeţi, iubirea este un mod de comunicare cu substanţa originară a lumii, în ritmurile vieţii, de integrare în fondul absolut al universului. Particularităţile observate ale eroticii coşbuciene ţin tot de perspectiva obiectivă, de predispoziţia bucolică şi, de aceea, **idila** şi **pastorala** sunt formele ei de bază. E vorba, fireşte, de idilism ca dimensiune a existenţei omeneşti.

(***Prefaţă*** la George Coşbuc, ***Cântece de vitejie şi alte poezii***, 1991, pp. X-XI)

AURELIU GOCI

Fiinţa tradiţională, din orizontul satului, badea Gheorghe ce boicotează istoria, fiinţează într-o secvenţă temporală. Foarte strict ritualizată.

Nu numai sistemul ciclic al activităţilor agricole şi al traiectoriei solare o obligă la aceasta, ci şi condiţia de creştin, de „homo religiosus", cum ar spune Mircea Eliade.

S-ar zice că pentru ţăranul român anistoric, toate zilele stau sub emblema unui calendar riguros, în care fiecare moment are o repezentare sacralizată, marcată şi prin cotidianul serviciu liturgic. Dacă istoria nu-l striveşte încă pe omul rustic, temporalitatea imediată este foarte strict marcată. În fiecare zi se celebrează cel puţin un sfânt, iar marile sărbători ale creştinătăţii – *Crăciunul, Paştele, Floriile, Bunavestire, Înălţarea* – secţionează exact traiectoria terestră a fiinţei. Astfel, omul religios – şi fiinţa din poezia coşbuciană este un om religios – trebuie să surprindă, cum spune Mircea Eliade: „... permanenţa a ceea ce s-a numit situaţia existenţială specifică omului «de a fi în lume», căci experienţa religioasă îi este corelativă. În fapt, a deveni conştient de propriul său mod de a fi, a-şi asuma prezenţa în lume constituie pentru om o experienţă «religioasă»".

La Paşti este un text care, din motivele cunoscute, a ieşit din cercul de interes al criticii anterioare. După introducerea pastelistă şi idilică, poetul surprinde, am spune, o prezenţă miraculoasă în natură şi chiar un fior metafizic: „ *Şi-un vânt de-abia clătinitor/ Şopteşte din văzduh cuvinte;/ E glasul celor din morminte,/ E zgomotul zburării lor!/ Şi pomii frunţile-şi coboară,/ Că Duhul Sfânt prin aer zboară// E linişte. Şi din altar/ Cântarea-n stihuri repetate/ Departe până-n văi străbate -/ Şi clopotele cântă rar:/ Ah, Doamne! Să le-auzi din vale/ Cum râd a drag şi plâng a jale!*" Biserica este centrul sufletesc al satului şi un semn al vieţii: „*Biserica, pe deal mai sus,/ E plină astăzi de lumină,/ Că-ntreaga lume este plină/ De-acelaşi gând, din cer adus:/ În fapta noastră ni e soartea/ Şi viaţa este tot, nu moartea.*" Se află aici optimismul, solaritatea celui mai elementar sentiment creştin.

(***Postfaţă*** la George Coşbuc ***Poezii***, 1998, pp. 240-241)

Cuprins

Studiu introductiv V
Tabel cronologic XXXIV

DIN BALADE ŞI IDILE

Noapte de vară 3
Mânioasă 4
Nu te-ai priceput 6
Fatma 7
Nunta Zamfirei 8
Cântecul fusului 14
Rea de plată 16
Fata morarului 17
Crăiasa zânelor 18
Gazel 23
Rugămintea din urmă (după Lermontov) 24
Romanţă (după un cântec grecesc) 27
Cântec oriental: 27
Ex ossibus ultor! 28
Cântec 29
Poet şi critic 31
Vântul 33
Vestitorii primăverii 35
Zobail 36
Pe lângă boi 38
Rada 39
Trei, Doamne, şi toţi trei 43

La oglindă 46
De pe deal 49
El Zorab 50
Supțirica din vecini 56
Numai una 57
Regina ostrogoților 58
Brâul Cosinzenii 60
Dușmancele 63
Recrutul 67
Lordul John 70
Moartea lui Fulger 72
Gazel 80
Păstorița 80
Fresco-ritornele (improvizări) 81
Vara 85
Politică 86
Un basm 87
Spinul 88
Cântece 90

DIN FIRE DE TORT

Din viață

Mama 105
Lupta vieții *(Gazel)* 107
Scara 108
Noi vrem pământ! 109
Doina 112
Seara 115
În miezul verii 117
Iarna pe uliță 120
Cântec 124
Ispita 125
Vântoasele 127
Fata mamii 131

Decebal către popor 133
Pe deal 134
Baladă 140
Din adâncimi 142

Din poveste

Legenda rândunelei 143
Ștrengarul văilor 146
Șarpele-n inimă 148
Concertul primăverii 150
În șanțuri 152
Bordei sărac 153
Umbra 155
Prin Mehadia 156
Furtuna primăverii 157
Cetatea Neamțului 158

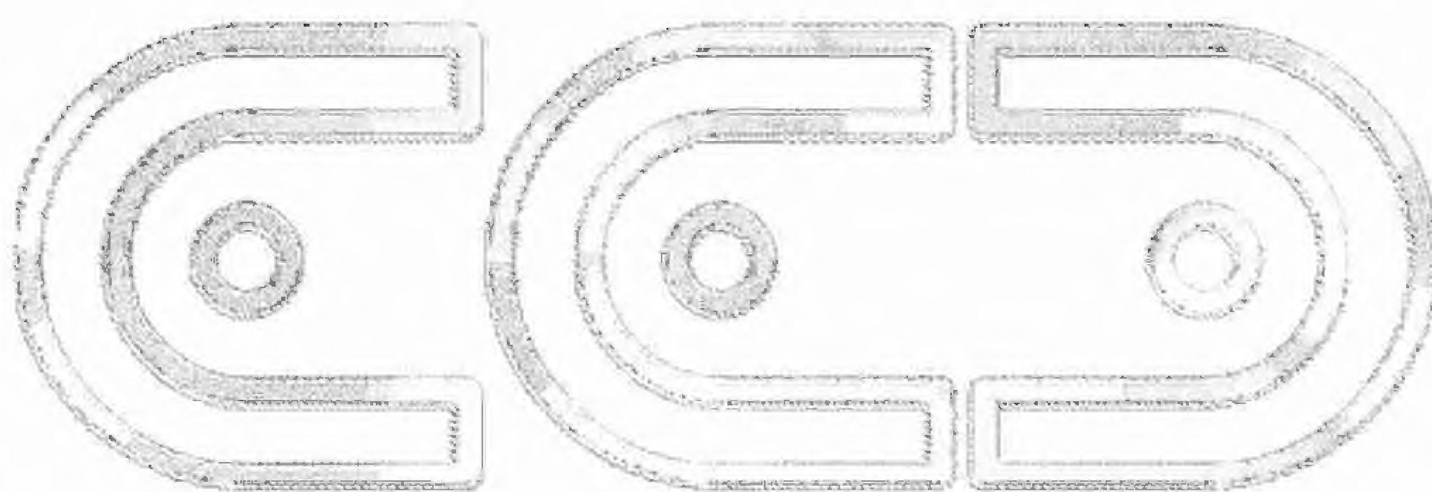
DIN ZIARUL UNUI PIERDE-VARĂ

Faptul zilei 167
Murind 169
Pierde-vară 171
Apoi vezi... 174
Moartea lui Gelu 175
Nunta în codru 180
Pace 185
Gânduri 186
Hora 188
În zori 190
Pe munte 190
În miezul verii 191
Povestea cântării 193
Pe tâmpa 194

DIN CÂNTECE DE VITEJIE

Cântec 197
Dorobanţul 197
Dunărea şi Oltul 199
Pentru libertate 200
Scut şi armă 202
Oltenii lui Tudor 203
Zece mai 205
Pe drumul Plevnei 207
Stema ţării 209
Pe dealul Plevnei 210
De profundis 211
La Smârdan 212
Cântec 215
Cântecul redutei 217
O scrisoare de la Muselim-Selo 219
Paşa Hassan 222
Anacreontica 224
Unei copile 225
Mi-a zis mama 227
Repere critice 231

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

